

Svenska skolbarns hälsovanor 2001/02

*Grundrapport
Mia Danielson*

Svenska skolbarns hälsovanor 2001/02

Grundrapport

Health Behaviour in School-Aged Children

A WHO Collaborative Study

Mia Danielson

© STATENS FOLKHÄLSOINSTITUT 2003:50

ISSN: 1651-8624

ISBN: 91-7257-241-8

FÖRFATTARE: MIA DANIELSON

OMSLAGSFOTOGRAFI: SJÖBERG, WWW.SJOBERGBILD.SE

DESIGN: SANDLER MERGEL

TRYCK: SANDVIKENS TRYCKERI, SANDVIKEN 2003

Innehåll

Förord	5
Undersökningen skolbarns hälsovanor	7
Bakgrund	7
Metod	7
<i>Urval</i>	7
<i>Material</i>	7
<i>Deltagande länder</i>	8
Den svenska undersökningsgruppen	8
<i>Demografiska bakgrundsvariabler</i>	9
<i>Resultatredovisning i denna rapport</i>	10
Hälsa	11
Självskattad hälsa	11
Symtom	12
<i>Somatiska besvär</i>	13
<i>Psykiska besvär</i>	15
Allmänt välbefinnande	16
Kroppsuppfattning	18
Levnadsvanor	19
Tobaksanvändning	19
Alkohol	21
Cannabis	23
Sex och samlevnad	23
Matvanor och tandhygien	25
Fysisk aktivitet och stillasittande fritidsvanor	26
Sociala relationer	29
Vänner	29
Stöd	30
Mobbning och slagsmål	32
<i>Mobbning</i>	32
<i>Slagsmål</i>	32
Skolan	33
Inställning till skolan	33
Skolmiljön	35
<i>Krav</i>	35
<i>Påverkansmöjligheter</i>	35
<i>Stöd...</i>	36
Sammanfattning	39
Referenser	41

Bilagor	43
Bilaga 1 Tabeller med resultat från 2001/02 års undersökning	43
Bilaga 2 Figurer med utvecklingen över tid av somatiska och psykiska besvär	
<i>Bilaga 2a Somatiska besvär</i>	53
<i>Bilaga 2b Psykiska besvär</i>	54
Bilaga 3 Enkät 2001/02 (version åk 9)	55

Förord

I Sverige genomförs sedan 1985/86 en riksomfattande enkätundersökning vart fjärde år bland landets femte-, sjunde- och niondeklasser. Sedan 1993 har undersökningen genomförts av Folkhälsoinstitutet. Undersökningen är internationell och genomfördes senast 2001/02 i 36 olika länder eller regioner. I enkäten ställs en rad frågor som rör olika dimensioner av hälsa, hälsobeteende och miljöer som på olika sätt har betydelse för hur barn och ungdomar mår.

Denna rapport innehåller i huvudsak resultat från den svenska undersökningen 2001/02 med vissa jämförelser till tidigare datainsamlingar. Mer fördjupade analyser kommer att publiceras senare och de internationella resultaten publiceras i en separat rapport från WHO under hösten 2003.

Genom att denna enkätundersökning genomförts återkommande under en följd av år och även ger möjlighet till jämförelser med andra europeiska länder har det skapats en unik resurs när det gäller att följa upp skolungdomars hälsa.

Fil.dr. Ulla Marklund är vetenskaplig ledare sedan projektets början och Mia Danielson har varit projektledare under 2001/02 års datainsamling. Staffan Lindberg har ansvarat för datahanteringen och i denna rapport gjort tabeller och en del databearbetningar.

Gunnar Ågren
Generaldirektör

Undersökningen Skolbarns hälsovanor

Bakgrund

Forskningsprojektet *Skolbarns hälsovanor* (Health Behaviour in School-Aged Children) påbörjades i början av 1980-talet. Vid en internationell tobakskonferens konstaterade några tobaksforskare att man saknade jämförbara data om skolbarns rökvanor mellan olika länder. Året därefter genomfördes därför en tobaksvaneundersökning i Finland, Norge, England och Österrike.

Två år senare, 1985/86, gjordes den andra studien. Innehållet hade då utvidgats, även om tobaksfrågorna fortfarande var i fokus, och elva länder deltog, däribland Sverige. Världshälsoorganisationen, WHO, accepterade studien som en ”WHO collaborative study”. Detta innebär att WHO publicerar internationella samlingsrapporter samt ger ett finansiellt stöd till vissa länder och funktioner.

Studien har sedan 1985/86 gjorts vart fjärde år, det vill säga fem gånger, i ett växande antal länder. Senaste datainsamlingen genomfördes läsåret 2001/02 i 36 länder. Metod och urvalsförfarande har varit desamma genom åren.

Syftet med studien är dels att öka kunskapen om levnadsvanor och förhållanden som anses viktiga för barns hälsa, dels att följa utvecklingen inom landet över tid och göra jämförelser med andra deltagande länder.

Metod

Urval

När man genomför en internationell undersökning av detta slag är det viktigt att så mycket som möjligt sker på samma sätt i alla länder. Samtidigt måste man ta hänsyn till det för landet/regionen rådande systemet. Urvalet i denna undersökning görs med en tvåstegs klusterdesign. Först väljs ett antal skolor eller klasser ut på ett slumpmässigt sätt så att de är representativa för respektive land/region. Därefter ingår alla eleverna i klustret, det vill säga skolan eller klassen, i undersökningen.

Den genomsnittliga åldern är 11,5; 13,5 respektive 15,5 år. Minst 1500 elever från varje åldersgrupp ingår i urvalet.

Undersökningen genomförs vid olika tidpunkter under det aktuella läsåret i de olika länderna, vilket styrs av när eleverna i årskurserna har rätt genomsnittsalder.

I Sverige görs undersökningen i årskurserna 5, 7 och 9 i månadsskiftet november–december. Eftersom det vid denna tidpunkt inte finns något aktuellt register över hur många klasser det finns per årskurs i varje skola, görs först ett slumpmässigt urval av skolor per årskurs. Detta urval av skolor görs av Statistiska Centralbyrån. Därefter slumpas en klass på respektive skola i de tre olika urvalen. Samtliga elever i klassen besvarar enkäten.

Material

Undersökningen görs med hjälp av enkäter. Enkäten fastställs först i en gemensam engelsk version, som översätts till respektive språk. För språkkontrollens skull översätts den därefter tillbaka till engelska igen.

Enkäten besvaras anonymt av eleverna i klassrummet. I Sverige ansvarar läraren för datainsamlingen i de flesta klasser och därför lämnar eleverna in enkäten i igenklustrade kuvert.

Enkäten innehåller ett antal basfrågor som ställs i varje land och återkommer vid varje undersökningstillfälle. Dessutom behandlar varje datainsamling ett eller flera fördjupningsteman som är desamma för flera länder. Exempel på sådana specialteman har varit fysisk aktivitet (1985/86), kamratrelationer (1989/90), skolmiljö och skador (1993/94), skador, skolmiljö samt vikt, längd och

kroppsuppfattning (1997/98). I undersökningen 2001/02 fördjupades områdena socialt kapital, skolmiljö och positiv hälsa.

Till basfrågorna hör olika bakgrundsvariabler såsom kön, ålder, boendeort, socialgrupp (i Sverige även familjekonstellation). Andra basfrågor rör alkohol-, tobaks- och matvanor, fysisk aktivitet, somatiska och psykosomatiska besvär, kroppsuppfattning, självförtroende, mobbning samt relationer till kamrater och föräldrar. Förutom dessa gemensamma frågor har varje land möjlighet att komplettera enkäten med egna frågor. I den senaste undersökningen hade Sverige med frågor rörande etnisk bakgrund, förmåga till vänskap samt social bakgrund.

Deltagande länder

Som framkommit tidigare har antalet länder mer än fördubblats sedan undersökningen startade 1985/86. Studien gjordes då i elva länder/regioner; fransktalande delen av Belgien, Finland, Israel (judiska befolkningen), Norge, Skottland, Schweiz, Spanien, Sverige, Ungern, Wales och Österrike.

Antalet länder/regioner var detsamma 1989/90 men Israel och Schweiz deltog inte. Istället hade Canada och Polen tillkommit.

I undersökningen 1993/94 hade antalet länder/regioner utökats till 25. Förutom att Israel och Schweiz återigen var med hade följande länder tillkommit: Belgien (den flamländsktalande delen), Danmark, Estland, Frankrike (Nancy och Toulouse), Grönland, Lettland, Litauen, Nordirland, Ryssland (St Petersburgområdet), Slovakien, Tjeckiska republiken och Tyskland (Nordrhein-Westfalen).

Undersökningsåret 1997/98 genomfördes studien i ytterligare fem länder; Irland, England, Grekland, Portugal och USA. Sammanlagt var då 30 länder representerade.

Den senaste undersökningen, 2001/02, genomfördes i 36 länder och de tillkomna länderna var; Makedonien, Nederländerna, Italien, Kroatien, Malta, Slovenien samt Ukraina.

Den svenska undersökningsgruppen

Sverige har, som tidigare nämnts, deltagit i projektet sedan 1985 och har därmed genomfört fem datainsamlingar. Genom åren har sammanlagt cirka 18 000 elever svarat på enkäten. I den första undersökningen, 1985/86, ingick inte lika många elever som senare eftersom elevantalet per klass visade sig vara lägre än förväntat och därför utökades antalet klasser i urvalet till 1989/90 års undersökning.

Tabell 1. Antal deltagande elever uppdelade på undersökningsår och årskurs. Procenttalen anger svarsandel av totala undersökningsgruppen

	85/86	89/90	93/94	97/98	01/02
Årskurs 5	754 (91 %)	1254 (91 %)	1225 (85 %)	1294 (86 %)	1499 (90 %)
Årskurs 7	1102 (89 %)	1140 (85 %)	1208 (85 %)	1357 (93 %)	1201 (87 %)
Årskurs 9	1077 (88 %)	1159 (80 %)	1151 (85 %)	1151 (90 %)	1226 (84 %)
Totalt	2933 (90 %)	3553 (85 %)	3584 (85 %)	3802 (90 %)	3926 (87 %)

Det genomsnittliga bortfallet har genom åren varit mellan 10–15 %. Bortfallet är beräknat på elevnivå och består dels av de elever som av olika anledningar inte var i skolan den dag då enkäten fylldes i, dels av de relativt få elever som lämnat alltför många basfrågor obesvarade eller som inte hade rätt ålder.

Bortfallet av skolor är också en typ av bortfall men finns inte med i beräkningen av bortfallet. Vid den första undersökningen deltog samtliga utvalda skolor. Därefter avböjde 13, 22 respektive 22 av 200 utvalda skolor att delta 1989/90, 1993/94 respektive 1997/98. Detta bortfall har alltså blivit större

med åren och för att inte riskera att få ett för litet elevurval utökades urvalsramen 2001/02. Till en början valdes 230 skolor ut och av dessa avböjde 36 skolor att delta i undersökningen. Skälen till att inte delta var enligt rektorerna olika men de vanligaste var att det förekommer många andra undersökningar på skolorna eller att de har för mycket att göra. De lärare som avböjde att vara med i studien angav också tidsbrist som en vanlig orsak. Vid en bortfallsanalys av de klasser som inte var med framkom att det inte finns några likheter mellan dem avseende anledningar till att de inte var med, var i landet de låg eller om det var en privatskola, specialskola eller inte. Detta bortfall är därför inte systematiskt och torde därmed inte heller påverka resultaten.

Demografiska bakgrundsvariabler

I undersökningen 2001/02 deltog sammanlagt 3926 elever. Dessa var fördelade enligt tabell 2.

Tabell 2. Antal och andel elever i 2001/02 års undersökning uppdelade på årskurs och kön

	Årskurs 5	Årskurs 7	Årskurs 9	Totalt
Pojkar	750 50 %	614 51 %	614 50 %	1978 50 %
Flickor	749 50 %	587 49 %	612 50 %	1948 50 %
Totalt	1499 100 %	1201 100 %	1226 100 %	3926 100 %

I urvalet ingår, som tidigare nämnts, elever från hela landet. Detta återspeglas i var och hur de uppger att de bor. 28 % uppger att de bor i en storstad eller förort till en storstad, 24 % att de bor i en stad, 30 % i ett samhälle och 18 % på landsbygden. Ungefär 60 % uppger att de bor i villa, en fjärdedel bor i lägenhet och resterande i radhus eller kedjehus.

Majoriteten, 70 %, av ungdomarna bor med båda sina föräldrar. 17 % bor med en ensamstående förälder medan 13 % bor i så kallade styvfamiljer. 1 % av dem som besvarade enkäten bor inte med någon av sina föräldrar. Det finns ingen skillnad mellan åldrar eller kön avseende familjetyp.

Som mått på social klasstillhörighet är typ av arbete den vanligaste klassindelningen. Detta gäller dock den vuxna delen av befolkningen. Barn och ungdomars socioekonomiska bakgrund bygger på vad deras föräldrar gör eller har för utbildning och det är inte helt utan komplikationer att fråga barn och ungdomar om detta. Då 11-åringar får frågan vad deras föräldrar arbetar med får vi ofta svar som: på sjukhus, i skolan, på kontor, på Ericsson etc. Därför blir det interna bortfallet ganska stort och det blir svårare att dra några slutsatser om vilken status föräldrarnas yrke har. Svaren blir dock något mer informativa med ökad ålder. I tabell 3 redovisas föräldrarnas arbetssituation och i vilken utsträckning deras arbete kan klassificeras i socioekonomisk tillhörighet.

Tabell 3. Andel elever i 2001/02 års undersökning uppdelade efter pappas och mammas arbetssituation (N=3926)

	Pappa	Mamma
Arbetar, SES kodad	68 %	65 %
Arbetar, ej SES kodad	22 %	21 %
Sjuk, arbetslös, hemma	5 %	12 %
Vet ej	4 %	3 %
Svar saknas	1 %	1 %
Totalt	100 %	100 %

För att komplettera bilden av den socioekonomiska bakgrunden ställs därför i undersökningen andra frågor som tillsammans kan ge en bild av de ekonomiska förutsättningarna som familjen har. Exempel på sådana frågor är barnets egna uppskattning av hur bra ställt familjen har det ekonomiskt, hur många gånger man rest bort på semester, om familjen har bil etc.

Förutom familjens sociala position är också den kultur föräldrarna vuxit upp i och den tid man

vistats i Sverige viktiga faktorer för barnens hälsa (1). I den allmänna folkhälsorapporteringen finns ett flertal studier och rapporter som visar att hälsoproblemen ökar i vissa befolkningsgrupper och att invandrare har sämre hälsa än genomsnittsbefolkningen i Sverige (2). När man ska titta närmare på olika gruppers hälsa stöter man, som tidigare nämnts i samband med socioekonomisk bakgrund, på definitionsproblem. I 01/02 års undersökning fanns två frågor med i enkäten för att mäta etnisk tillhörighet. Dels frågades efter barnets eget födelseland, dels föräldrarnas. I denna undersökning har vi valt att göra följande indelning:

- personer med utländsk bakgrund (födda utomlands alternativt födda i Sverige och båda föräldrarna födda utomlands) – 10 procent
- personer med både svensk och utländsk bakgrund (födda utomlands alternativt födda i Sverige med en svenskfödd och en utrikes född förälder) – 10 procent
- personer med svensk bakgrund (födda i Sverige och båda föräldrarna födda i Sverige) – 80 procent.

Resultatredovisning i denna rapport

Resultaten i denna rapport bygger på svenska data från i huvudsak undersökningen 2001/02. Då flera frågor har ställts tidigare undersökningsår redovisas även några av dessa i rapporten. Önskas närmare resultat från tidigare undersökningsår finns dessa i tidigare utgivna rapporter ”Skolbarns hälsovanor under ett decennium”(3) och ”Skolbarns hälsovanor 1997/98” (4). För enkelhetens skull presenteras trenderna med det årtal, och inte läsår, då undersökningen genomfördes i Sverige.

Rapporten består i huvudsak av två delar. Den första delen beskriver huvudresultaten och redovisar de ålders- och könsskillnader som finns. Den andra delen är en tabellbilaga där svarsfördelningen på de olika frågorna redovisas.

Huruvida det finns skillnader mellan kön och åldrar har testats med det ickeparametriska testet Chi2. Detta test visar inte hur stora skillnaderna är utan endast att det finns en skillnad och i så fall om den är signifikant, det vill säga om den är så stor att den troligen inte beror på slumpen.

Urvalet i denna undersökning är ett så kallat klusterurval vilket innebär att det finns ett beroende mellan individerna i klustret, i detta fall skolklassen. Betydelsen av klusterurvalet är olika stort för olika typer av frågor (tabell 4). För att kunna avgöra betydelsen beräknas designeffekten, det vill säga kvoten mellan standardfelet beräknat på klustren och standardfelet beräknat utifrån ett totalt slumpmässigt urval. När man mäter individuella faktorer som exempelvis självrapporterad hälsa och sociala relationer är betydelsen av klustret mindre medan frågor om skolmiljön och vissa levnadsvanor som rökning och alkohol har en större designeffekt.

Tabell 4. Designeffekten för olika frågor

Fråga	Kvot	Fråga	Kvot
Bra ställt ekonomiskt i familjen	1,59	Nära manliga vänner	1,25
Skattning av hälsa	1,34	Nära kvinnliga vänner	1,07
Frisk	1,25	Mobbats	1,10
Trivs med livet	1,56		
Huvudvärk	1,22	Tycker om skolan	1,72
Känt sig nere	1,23	Pressad av skolarbetet	2,04
Irriterad	1,18	Reglerna i skolan är rättvisa	1,73
Bantar	1,28	Ser fram emot att gå till skolan	1,74
		Föräldrar uppmuntrar till bra skolresultat	1,14
Äter frukt	1,28		
Röker	1,75		
Snusar	1,53		
Varit full	2,39		
Haft samlag	1,21		

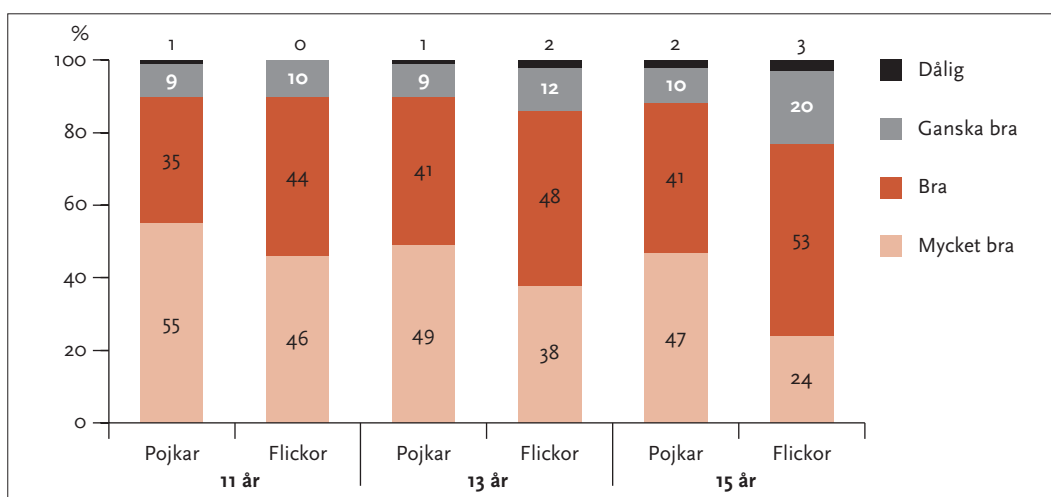
Designeffekten kan leda till att resultaten med en högre designeffekt kan bli signifikanta även om de inte är det. I denna rapport har därför en strängare signifikansnivå, 99 %, valts då skillnader mellan grupper och över tid testats. I urvalet ingår, som tidigare nämnts, minst 1500 elever från varje åldersgrupp. Storleken på urvalet är också beräknat för att minimera klusterurvalets betydelse.

Hälsa

Självskattad hälsa

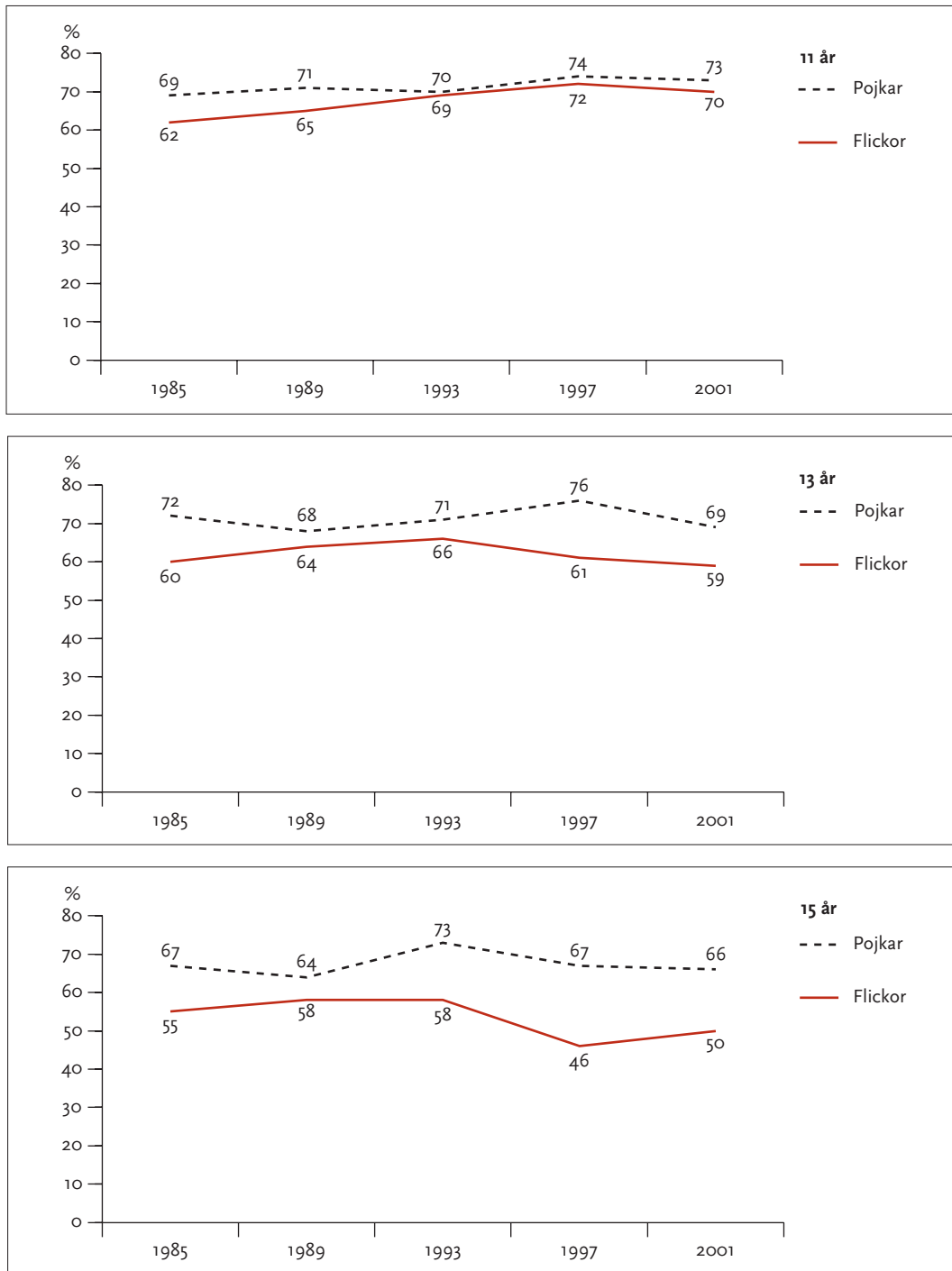
En mycket viktig indikator på människors hälsa är den självskattade hälsan. Den självskattade hälsan omfattar inte bara frånvaro av sjukdom utan ger en mer holistisk bild, det vill säga den omfattar även psykiska och sociala aspekter av hälsan. I undersökningar bland vuxna har självskattad hälsa visat sig vara en viktig prediktor för såväl framtida sjukdomar som dödlighet (5). Bland barn och unga är den självskattade hälsans prediktiva betydelse inte lika väl dokumenterad men har visat sig ge en bra bild av deras hälsa (6).

Majoriteten av skolbarnen tycker att de har en bra hälsa även om andelen som tycker att de har en mycket bra hälsa minskar med åldern. Det är framför allt flickorna som i högre utsträckning blir mer negativa med åldern då de skattar sin hälsa.

Figur 1. Svarsfördelning på frågan "Tycker du att din hälsa är..." uppdelat på åldrar och kön.

Sedan början av denna undersökning har en fråga som mer direkt mäter frånvaro av sjukdom funnits med. Sett över tid har andelen 11-åriga flickor som svarat att de är mycket friska ökat. I övrigt har andelen mycket friska varit stabil genom åren. Andelen mycket friska minskar med åldern och med åldern ökar också skillnaden mellan könen. År 2001 var det en signifikant skillnad till flickornas nackdel i de två äldre åldersgrupperna.

Figur 2. Andel pojkar och flickor som anger att de är mycket friska åren 1985–2001.

Symtom

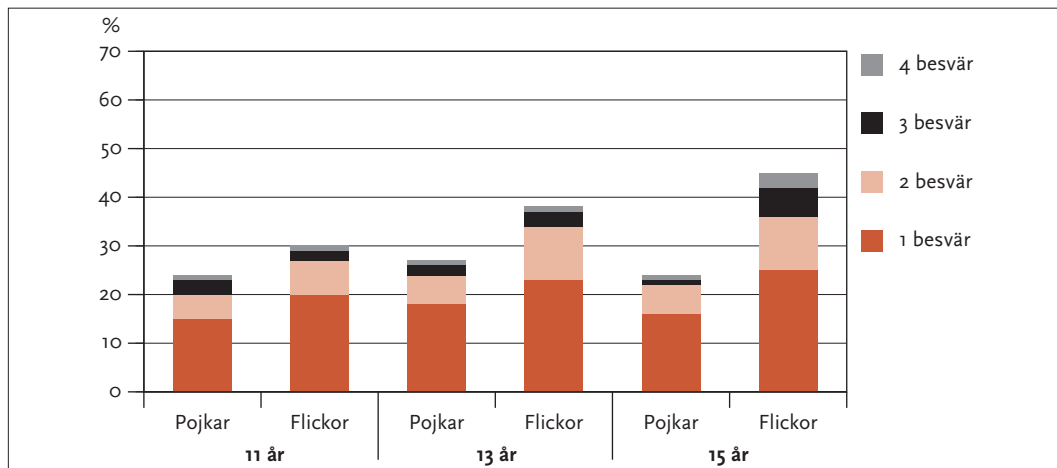
En annan viktig dimension av hälsan är närvaron av psykosomatiska symtom av olika slag då de visat sig ha en stor relevans för barn och ungdomars hälsa. Det finns ett flertal studier som visar att det finns samband mellan psykosomatiska symtom och olika former av psykisk ohälsa och vidare har de också visat sig vara stabila över tid (7, 8). Varken ett rent biologiskt eller ett psykoterapeutiskt förhållningssätt kan förklara vad som relaterar till denna typ av symtom då man måste ta hänsyn till såväl psykologiska som sociala faktorer.

I *Skolbarns hälsovanor* har frågor om självupplevda symtom ställts sedan början och man har funnit att dessa speglar två dimensioner. Den ena är mer somatisk och består av symtomen huvud-

värk, ont i magen, ont i ryggen samt yrsel. Den andra dimensionen är mer psykisk och består av symtomen svårt att somna, nedstämdhet, irriterad samt nervös (9, 10). Då dessa symtom är självupplevda och inte diagnostiserade kommer de framöver kallas för somatiska respektive psykiska besvär.

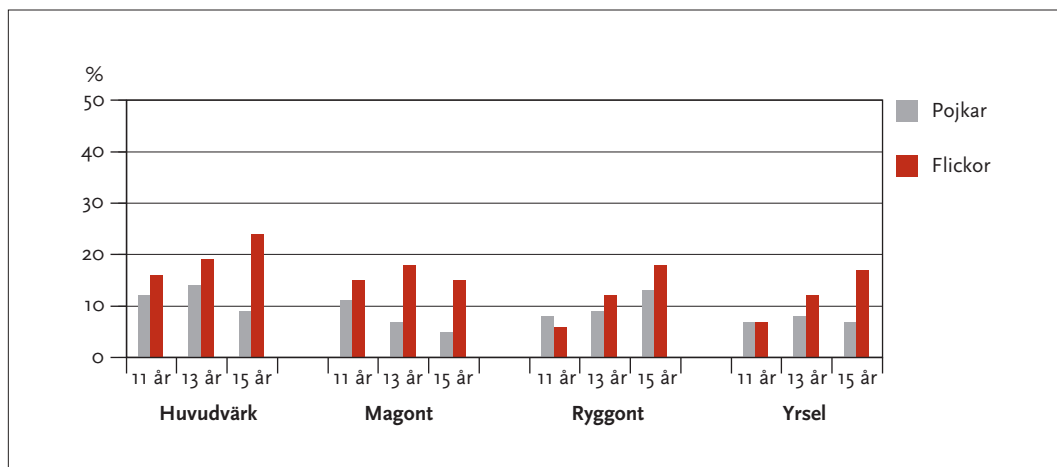
Somatiska besvär

De somatiska besvären hänger många gånger ihop; man brukar tala om att de är klustrade hos samma individer. För att se hur detta stämmer redovisas i figur 3 antalet besvär som skolbarnen har. Skillnaderna mellan de olika åldersgrupperna ser olika ut mellan könen. Andelen pojkar som har något eller flera besvär är den samma i de olika åldrarna medan andelen flickor som har något besvär ökar med åldern. Framför allt är det andelen flickor som har minst två besvär som ökar.

Figur 3. Antal besvär som andelen pojkar och flickor i respektive åldersgrupp har haft mer än en gång i veckan under de senaste 6 månaderna.

Studerar man varje besvär för sig kan samma mönster urskiljas. Såväl huvudvärk, ryggont som yrsel ökar bland flickorna med ökad ålder medan man bland pojkarna inte kan se motsvarande mönster utom när det gäller ryggont. Bland pojkarna minskar andelen som har magont med åldern. I 15-års åldern är det en signifikant skillnad mellan pojkar och flickor avseende alla symtom utom ryggont.

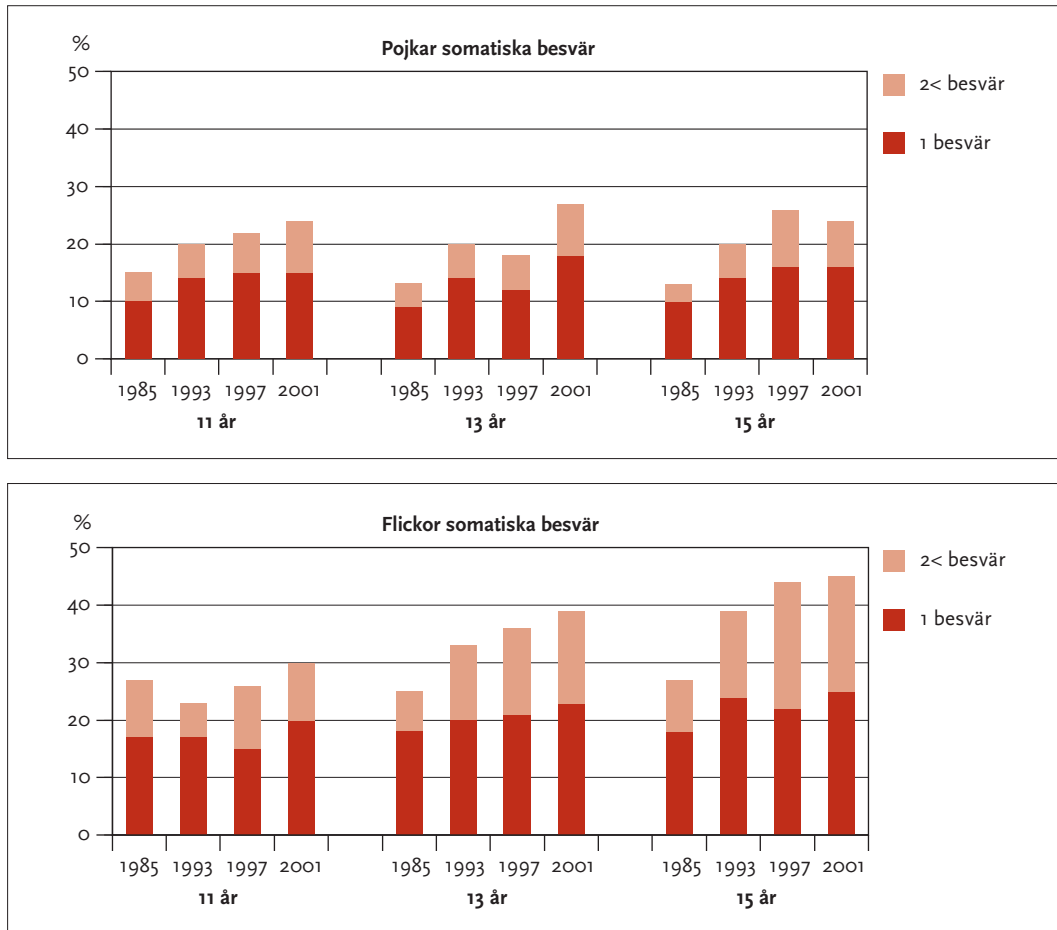

Figur 4. Andelen pojkar och flickor i de olika åldrarna som har haft olika somatiska besvär mer än en gång i veckan de senaste 6 månaderna.

Då frågor om självupplevda besvär varit med i undersökningen sedan början är det intressant att se hur de förändrats över tid. Tyvärr har dessa frågor omformulerats något genom åren, mest år 1989 varför uppgifter från det året inte finns med. År 1985 löd frågan ”Hur ofta har du följande besvär?”

Från år 1993 och framåt löd frågan ”Hur ofta har du under de senaste 6 månaderna haft följande besvär?” Svarsalternativen har varit desamma. Såväl pojkar som flickor i alla åldrar, med undantag för de 11-åriga flickorna, rapporterar med åren i högre utsträckning besvär. Framför allt har andelen flickor med minst två besvär mer än en gång i veckan ökat i de två äldre åldersgrupperna. Flickorna har generellt, vid samtliga undersökningsår, uppgett att de har besvär i högre utsträckning än pojkarna.

Mellan åren 1997 och 2001 har andelen 13-åriga pojkar som anger att de har åtminstone ett somatiskt besvär ökat, men ingen förändring har skett i de andra grupperna.

Figur 5. Andelen pojkar och flickor med ett samt två eller fler somatiska besvär mer än en gång i veckan åren 1985–2001. Observera att uppgifter från 1989/90 års datainsamling saknas.

Vilka somatiska besvär har då ökat? Som tabell 5 visar har samtliga självrapporterade besvär ökat bland 15-åriga pojkar och flickor. Ryggont har ökat bland pojkar i alla åldrar och magont bland flickor i alla åldrar. I bilaga 2a finns utvecklingen av symtomen mer detaljerat beskriven.

Tabell 5. Huruvida de självrapporterade somatiska besvären ökat eller inte mellan åren 1985 och 2001 hos pojkar och flickor i de olika åldrarna

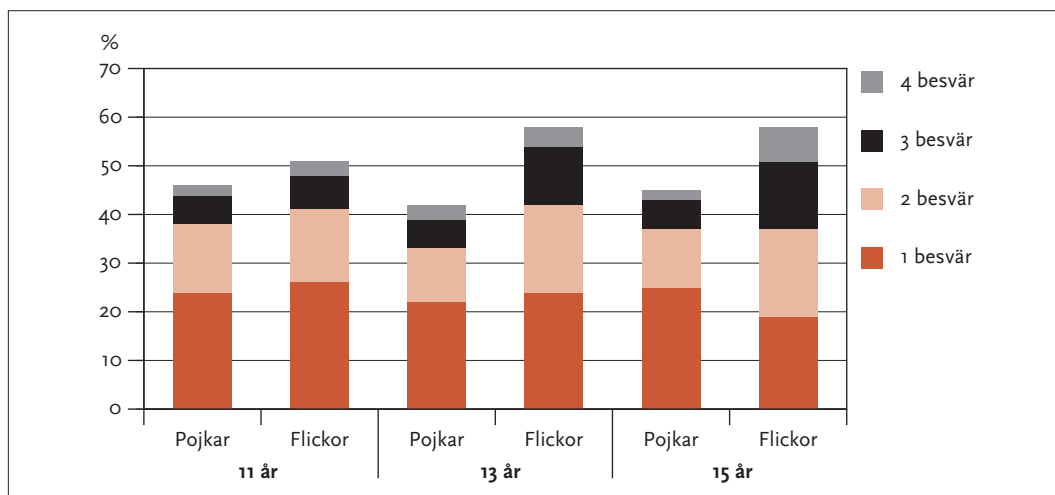
		Huvudvärk	Magont	Ryggont	Yrsel
Pojkar	11 år	o	+	+	o
	13 år	+	o	(+)	o
	15 år	+	+	+	+
Flickor	11 år	o	+	o	o
	13 år	+	+	o	+
	15 år	+	+	+	+

o = ingen signifikant förändring, (+) = tendens till ökning ($0,01 < p < 0,05$), + = ökning ($p < 0,01$)

Psykiska besvär

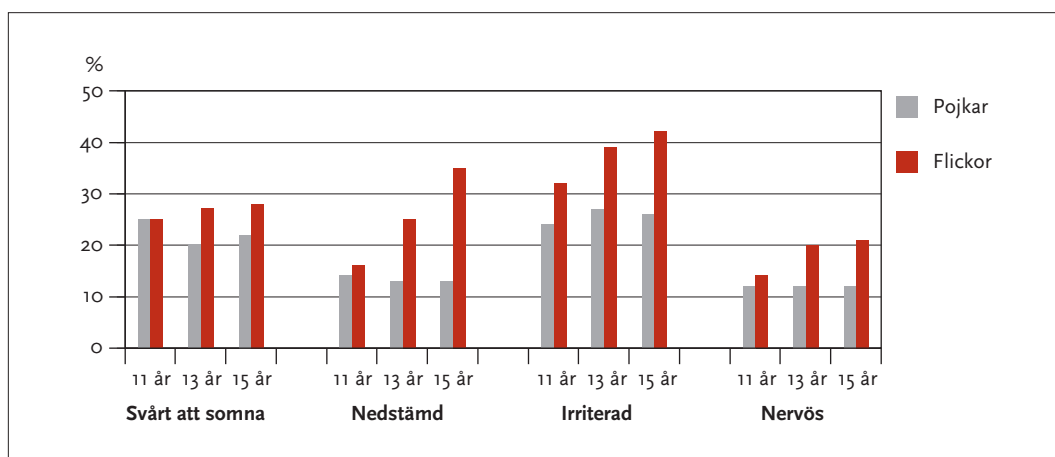
Som tidigare nämnts är många gånger de somatiska besvären klustrade hos samma individer och det samma gäller de psykiska besvären. Andelen skolbarn som har flera psykiska besvär är högre än motsvarande andel när det gäller de somatiska besvären, det vill säga det är fler skolbarn som upplever sig ha två eller fler psykiska besvär minst någon gång i veckan (figur 6.).

Även när det gäller de psykiska besvären skiljer sig pojkar och flickor åt. Andelen pojkar som har något eller flera besvär är densamma i de olika åldrarna medan andelen flickor som har något besvär ökar med åldern och framför allt är det andelen flickor som har minst två besvär som ökar.

Figur 6. Antal psykiska besvär som andelen pojkar och flickor i respektive åldersgrupp har haft mer än en gång i veckan under de senaste 6 månaderna.

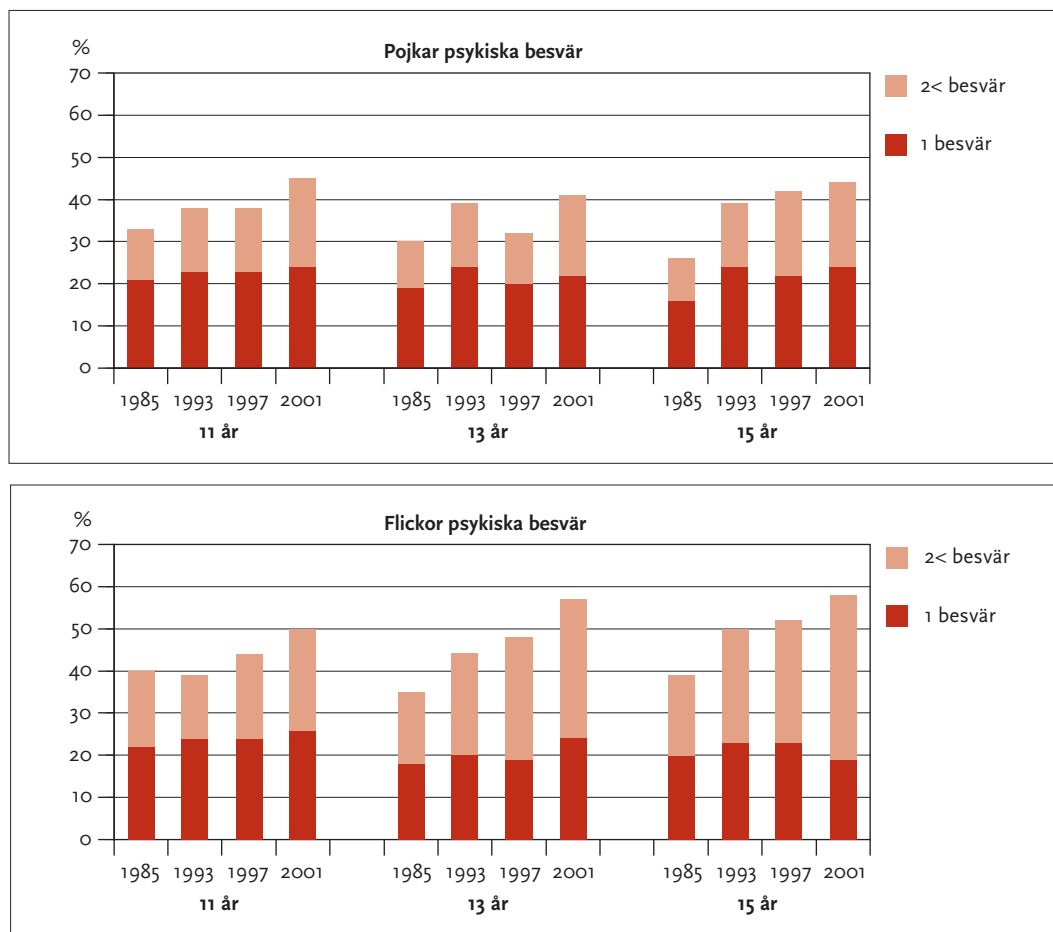
Studeras de olika psykiska besvären separat ser man att nedstämdhet, nervositet och irritation ökar med åldern bland flickorna, medan det inte finns några skillnader bland pojkarna i de olika åldrarna. Ökningen bland flickorna med åldern leder till att från och med 13 års ålder uppger flickorna att de har psykiska besvär minst en gång i veckan, i högre utsträckning än pojkarna.

Figur 7. Andelen pojkar och flickor i olika åldrar som har haft olika psykiska besvär mer än en gång i veckan under senaste 6 månaderna.

Sett över tid har även de självrapporterade psykiska besvären ökat genom åren för såväl pojkar som flickor i alla åldrar (figur 8). Tyvärr har även dessa frågor omformulerats något genom åren, mest år 1989 varför uppgifter från det året inte finns med. År 1985 löd frågan "Hur ofta har du följande besvär?" Från år 1993 och framåt löd frågan "Hur ofta har du under de senaste 6 månaderna haft följande besvär?" Svarsalternativen har varit desamma. Mellan åren 1997 och 2001 har andelen flickor

som skattar att de har psykiska besvär ökat de två äldre åldersgrupperna. På motsvarande sätt har 13-åriga pojkarnas andel ökat mellan 1997 och 2001. Det är framför allt andelen som uppger två eller fler besvär som har ökat bland 15-åriga flickor.

Figur 8. Andelen pojkar och flickor med ett samt två eller fler somatiska besvär mer än en gång i veckan åren 1985–2001. Observera att uppgifter från 1989/90 års datainsamling saknas.

Vilka psykiska besvär är det då som ökat genom åren? Andelen som anger att de känner sig nere och är irriterade eller på dåligt humör har ökat hos både pojkar och flickor i alla åldersgrupper (tabell 6). I den äldre åldersgruppen har samtliga besvär ökat och så även bland 13-åriga flickor.

Tabell 6. Huruvida de självrapporterade psykiska besvären ökat eller inte mellan åren 1985 och 2001, hos pojkar och flickor i de olika åldrarna

		Nere	Irriterad	Nervös	Svårt somna
Pojkar	11 år	+	+	+	o
	13 år	+	+	o	o
	15 år	+	+	+	+
Flickor	11 år	+	+	o	o
	13 år	+	+	+	+
	15 år	+	+	+	+

o = ingen förändring, (+) = tendens till ökning ($0,01 < p < 0,05$), + = ökning ($p < 0,01$)

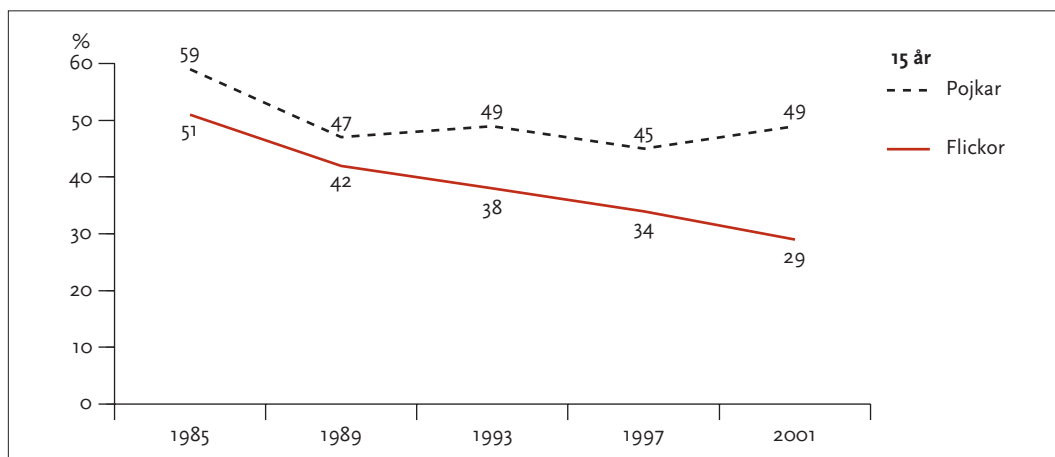
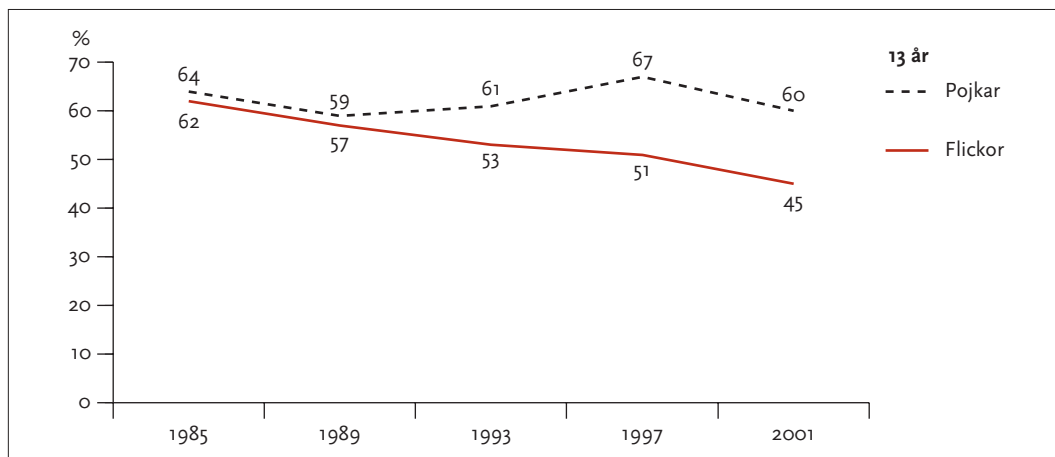
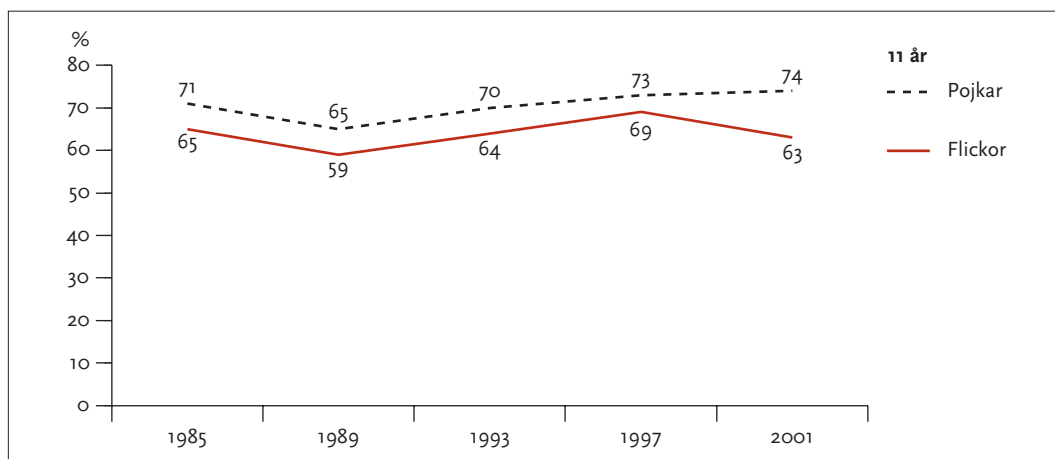
Allmänt välbefinnande

Ytterligare en dimension av hälsan är det allmänna välbefinnandet. Det skiljer sig från hälsan såtillvida att det mer täcker den psykiska och sociala delen av hälsan. En intervjuundersökning med barn i

dessa åldrar visade att när de svarar på denna fråga tänker de på hur de har det med sociala relationer och hur de allmänt känner sig (11).

I *Skolbarns hälsovanor* har genom åren frågan ”Hur trivs du med livet i stort sett just nu?” funnits med (figur 9). Då undersökningen startade trivdes mer än hälften av skolbarnen i de olika åldrarna mycket bra med livet även om andelen sjönk med ökande ålder. Sedan dess har andelen sjunkit bland 15-åringar och bland 13-åriga flickor.

Trivseln minskar med åldern bland såväl pojkar som flickor. År 1985 var det ingen skillnad mellan pojkar och flickor men 1993 var det signifikant färre 15-åriga flickor som trivdes med livet. Den skillnaden mellan könen har ökat mellan 1997 och 2001. År 2001 trivdes flickorna mindre än pojkarna i alla åldrarna.

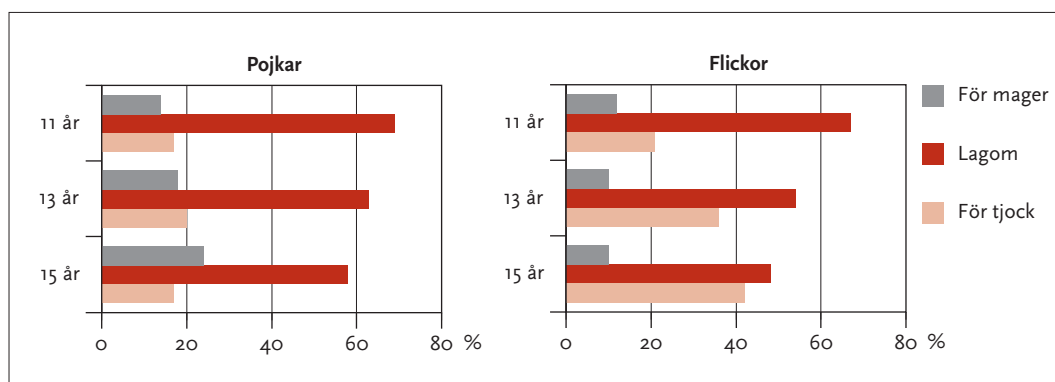

Figur 9 Andel pojkar och flickor i respektive åldersgrupp som har angett att de trivs mycket bra ”med livet i stort sett just nu” åren 1985–2001.

Kroppsuppfattning

Det finns inte någon annan period under människans livstid som kroppen förändras så mycket och snabbt som under ungdomsåren. I takt med att puberteten utvecklas blir kroppens utseende än mer viktig. I ett hjärtförebyggande hälsoprogram riktat till ungdomar i USA fann man att uppfattningen om kroppens utseende var viktigare än någon annan livsstilsfaktor för ungdomarna själva och att dess betydelse ökade med åldern (12).

Kroppsuppfattningen skiljer sig mellan åldrarna fast på olika sätt hos pojkar och flickor. Andelen pojkar som tycker att de är för smala ökar med åldern och andelen pojkar som tycker de är lagom minskar. På motsvarande sätt minskar andelen flickor som tycker de är lagom med åldern och andelen som tycker att de är för tjocka ökar. På samma sätt ökar då skillnaderna mellan pojkar och flickor. Då de är 11 år är deras kroppsuppfattning lika medan den därefter skiljer sig (figur 10).

Figur 10. Svartsfördelning på frågan "Tycker du att du är..." uppdelat på kön och ålder.

I undersökningen ställs också en fråga om i vilken utsträckning man bantar eller gör någonting annat för att gå ned i vikt. Inte helt oväntat hänger detta samman med redovisning av kroppsuppfattningen ovan.

Det är flickorna i de två äldre ålderskategorierna, 15 %, som i högst utsträckning säger att de bantar eller gör något annat för att gå ned i vikt (Tabell 1:12, bilaga 1). Av 11-åringarna och pojkarna anger 4–6 % att de bantar. Även om majoriteten inte gör något för att förändra sin vikt är det fler med ökande ålder som tycker att de borde antingen gå upp (vanligare hos pojkar) eller gå ned (vanligare hos flickor) i vikt.

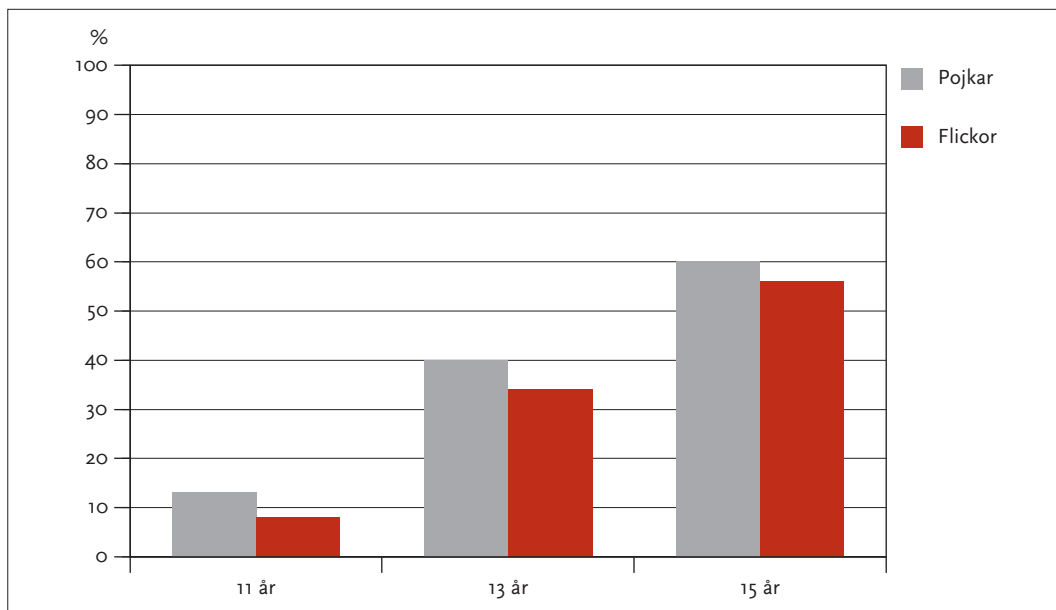
Levnadsvanor

Levnadsvanor är ett samlingsbegrepp för de beteenden som påverkar vår hälsa såväl positivt som negativt. *Skolbarns hälsovanor* studerar några av de viktigaste levnadsvanorna och i detta kapitel redovisas först de drogrelaterade vanorna och därefter kostvanor, fysisk aktivitet och andra fritidsaktiviteter.

Tobaksanvändning

Tobaksanvändningen skördar årligen många liv och gör många sjuka (13). Även om skadorna uppkommer först efter flera års användning är det i ungdomsåren som de flesta börjar använda tobaksprodukter. Ju högre upp i åldrarna man skjuter tobaksdebuten desto mindre är risken att ett beroende uppkommer och därför är ungdomar en mycket viktig målgrupp i det tobakspreventiva arbetet (14).

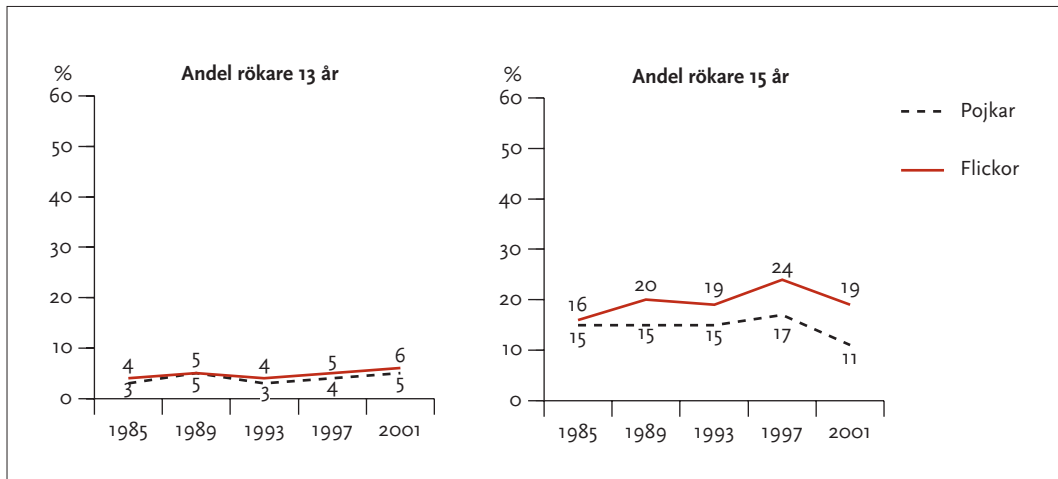
I undersökningen ställdes år 2001 frågor såväl om rökning som om snusning. Resultaten visar att andelen som någon gång prövat att röka självklart ökar med åldern. En av tio 11-åringar hade prövat att röka medan nästan sex av tio 15-åringar gjort detsamma. Som figur 11 visar är det fler pojkar som prövar att röka.

Figur 11. Andel pojkar och flickor i de olika åldrarna som någon gång har rökt minst en cigarett, cigarr eller pipa.

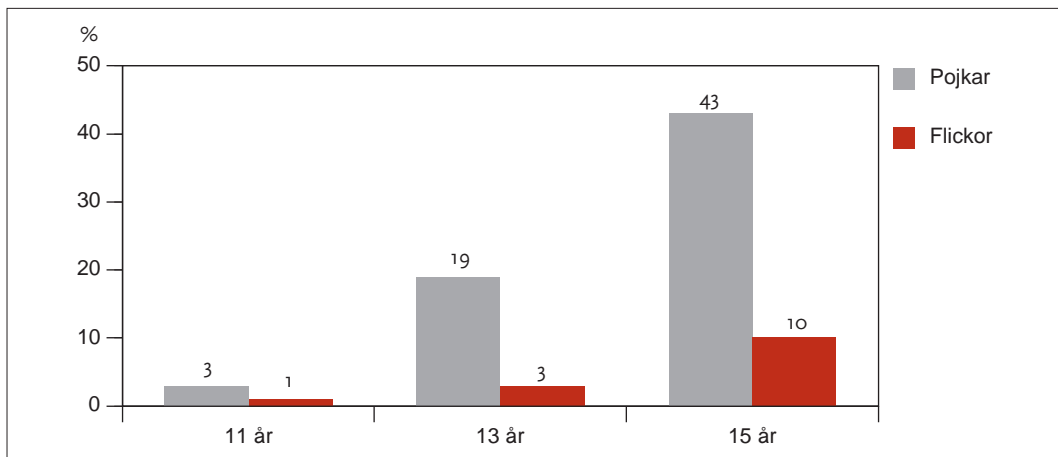
Det är långt ifrån alla som prövar att röka som sedan röker mer regelbundet. Om det generellt är fler pojkar som prövat att röka är det tvärtom fler flickor som sedan börjar röka. Här har vi valt att definiera dem som röker minst varje vecka som rökare.

Även andelen rökare ökar med åldern och det är i högstadiet mellan årskurs 7 och 9 som tobaksrökningen utvecklas till att bli en vana. Enstaka 11-åringar har uppgivit att de röker och motsvarande andel bland 13- och 15-åringarna är 6 % respektive 15 %. Sett över tid mellan åren 1985 och 2001 har andelen rökare bland 13-åringarna varit oförändrad (figur 12). Bland 15-åringarna skiljer sig utvecklingen mellan könen. Andelen flickor som röker ökade mellan åren 1985 och 1997 men har i den senaste datainsamlingen minskat något om än inte signifikant. Andelen pojkar som röker var densamma åren 1985 till 1997 och har i den senaste datainsamlingen minskat.

Figur 12. Andelen pojkar och flickor i åldrarna 13 och 15 år som har rökt minst varje vecka åren 1985–2001.

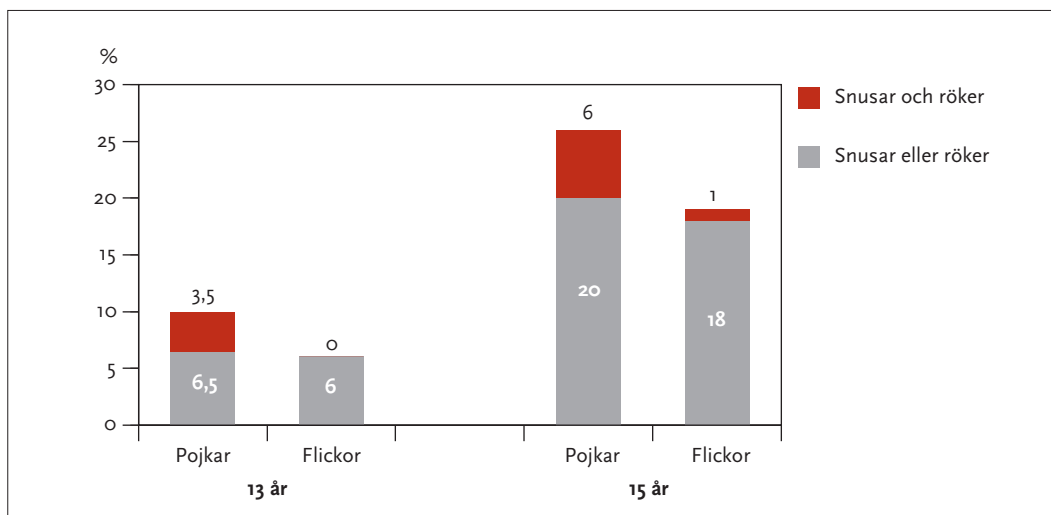
Det är vanligare bland pojkar att ha provat snus än det är bland flickorna. Bland pojkarna hade 13 % av 11-åringarna, 35 % av 13-åringarna och 58 % av 15-åringarna någon gång provat snus. Motsvarande andelar bland flickorna var 5 %, 10 % och 28 %. Ser man till dem som provat mer än två gånger är könsskillnaderna än mer tydliga (figur 13).

Figur 13. Andelen pojkar och flickor som har provat snus mer än två gånger.

Det är långt ifrån alla som provat snus som blir snusare. Andelen snusare, det vill säga de som snusar minst en gång i veckan, är bland pojkar 8 % och 21 % i åldrarna 13 och 15 år. Andelen snusande flickor är emellertid mycket liten; 1 % av de 15-åriga flickorna snusar.

Snusning framhålls ofta som ett rökavvänjningsinstrument då dess långsiktiga hälsoeffekter inte anses lika allvarliga. Likväl är det många som utvecklar ett snusberoende och som senare övergår till cigarettrökning och blandbruket tycks ha ökat under senare år (15). För att undersöka hur den totala tobaksanvändningen ser ut och hur utbrett blandbruket är bland ungdomar visar figur 14 andelen som antingen snusar eller röker regelbundet varje vecka samt andelen som både snusar och röker regelbundet. Figuren visar att pojkar i högre utsträckning än flickor använder tobak regelbundet varje vecka. Vidare framkommer att pojkar i högre utsträckning än flickor både röker och snusar minst någon gång varje vecka, det vill säga blandbruket är vanligare bland pojkar.

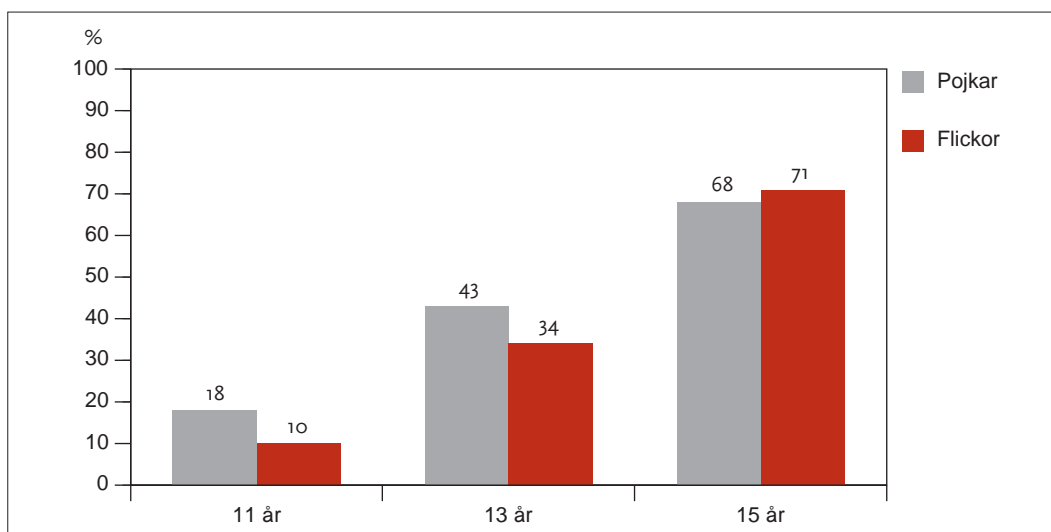

Figur 14. Andelen pojkar och flickor i åldrarna 13 och 15 år som använder tobak regelbundet varje vecka.

Alkohol

Som tidigare nämnts kommer skadorna till följd av tobaksanvändning först efter flera år och det samma gäller hälsoeffekterna av alkoholkonsumtion. Ett flertal studier har dock funnit att det finns ett samband mellan hur tidig alkoholdebuten är och framtida konsumtion; ju tidigare du börjar dricka desto mer dricker du senare i livet (16). Till skillnad från tobaksanvändningen har alkoholbruket också en mer omedelbar hälsokonsekvens då risken att komma till skada ökar (17). Förutom fysiska konsekvenser får också hög alkoholkonsumtion psykosociala konsekvenser även om de många gånger är mer komplexa (18).

Andelen skolbarn som någon gång druckit alkohol ökar med stigande ålder (figur 15). Bland 11-åringarna har 1–2 av 10 druckit alkohol någon gång och bland 15-åringarna har 7 av 10 gjort det samma. I de två lägre åldersgrupperna har pojkarna druckit alkohol i högre utsträckning än flickorna men i den högre åldersgruppen är det ingen signifikant skillnad mellan könen.

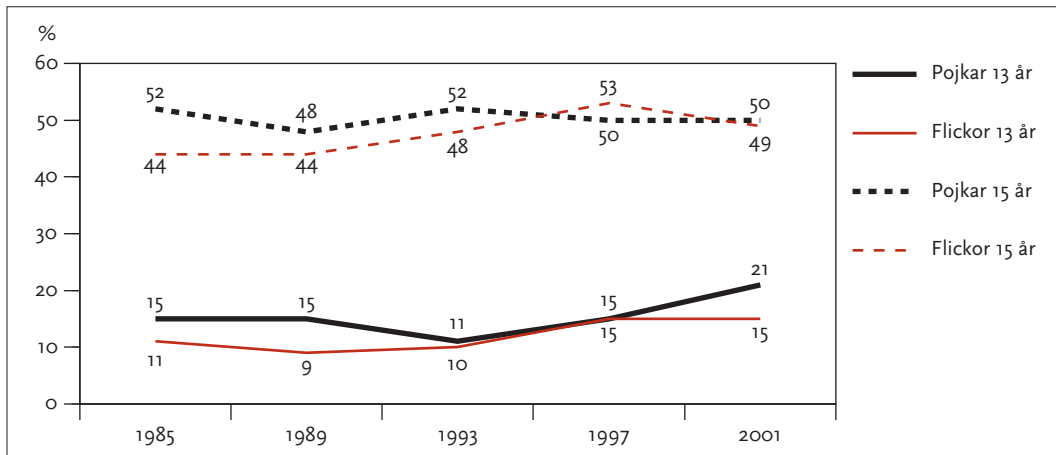

Figur 15. Andelen pojkar och flickor i respektive åldersgrupp som någon gång har druckit alkohol och då mer än bara smakat.

Det är långt ifrån alla av dem som druckit alkohol som druckit så mycket att de blivit berusade. Som figur 16 visar har andelen som varit berusade någon gång varit densamma genom åren 1985–2001 med ett undantag; andelen 13-åriga pojkar var större år 2001 än år 1997.

År 1985 drack de 15-åriga pojkarna mer än flickorna men den skillnaden har därefter minskat suc-

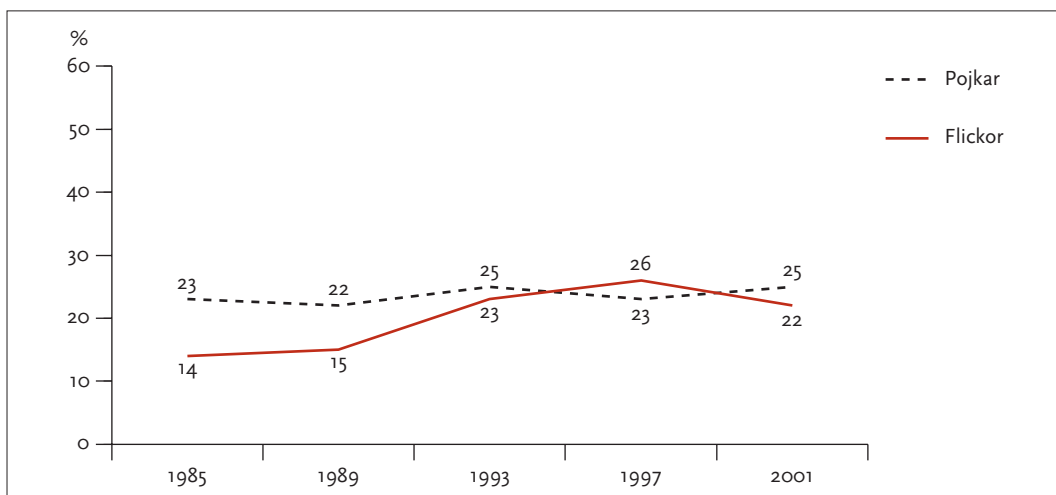
cessivt. Fram till 1997 hade andelen 15-åriga flickor som någon gång berusat sig ökat signifikant men år 2001 hade den andelen sjunkit något om än inte signifikant.

Figur 16. Andelen 13- och 15-åriga flickor och pojkar som varit fulla någon gång åren 1985–2001.

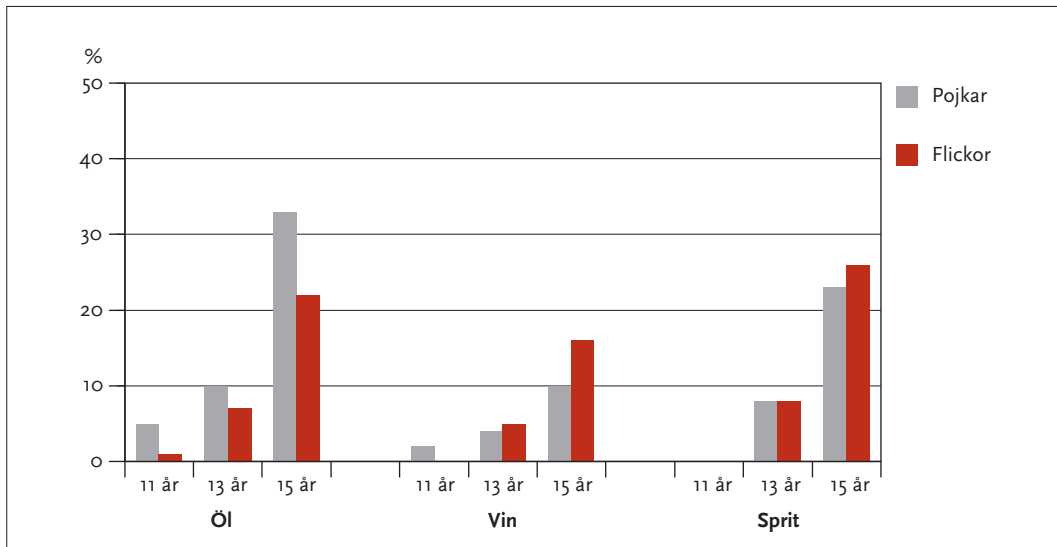
Om man istället för att se till hur många som någon gång varit fulla tittar på dem som varit fulla många gånger, det vill säga fyra eller fler gånger, kan man se att ingen 11-åring uppger sig ha varit full mer än fyra gånger medan motsvarande andel hos de äldre 13- respektive 15-åringarna är 5 % respektive 24 %. Någon skillnad mellan pojkar och flickor finns inte när det gäller att ha varit full minst fyra gånger.

Sett över tid kan man se att pojkarnas berusningsdrickande har varit stabilt över åren medan flickornas berusningsdrickande ökade i början av 1990-talet i den äldre åldersgruppen och att det därefter har legat still (figur 17).

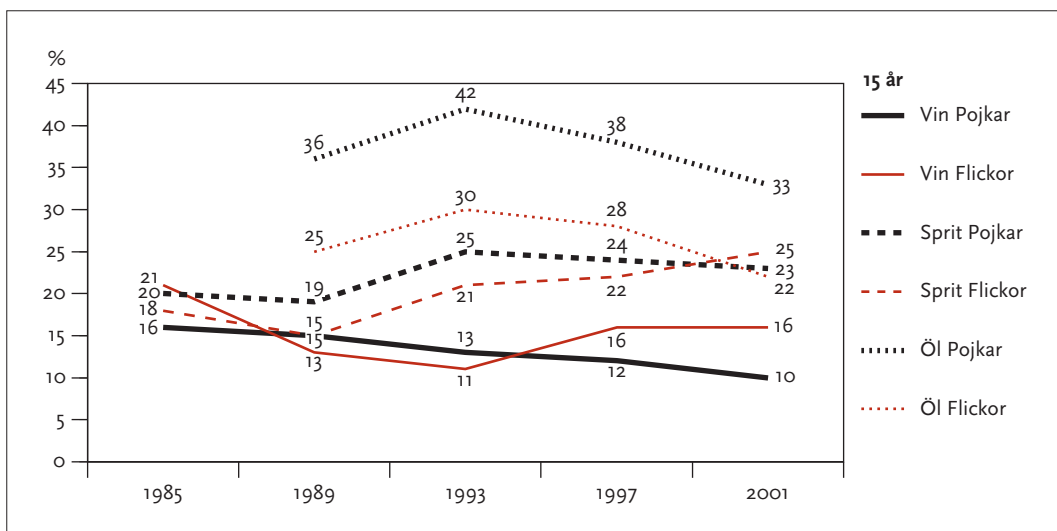
Figur 17. Andelen 15-åriga pojkar och flickor som druckit sig berusade 4 eller fler gånger åren 1985–2001.

Vad är det då ungdomarna dricker? Som visas i figur 18 dricker ungdomarna oftare öl och sprit än vin. Pojkarna dricker oftare öl än flickorna (skillnaden är dock inte signifikant bland 13-åringarna) och de 15-åriga flickorna dricker oftare vin än pojkarna.

Figur 18. Andelen pojkar och flickor i de olika åldersgrupperna som dricker öl, vin respektive sprit varje månad eller oftare.

Sett över tid har mönstret förändrats när det gäller vilken typ av alkohol man dricker (figur 19). Den mest framträdande trenden är att flickor oftare dricker sprit 2001/02 än 1985/86.

Figur 19. Andelen 15-åriga pojkar och flickor som dricker olika alkoholsorter minst varje månad eller oftare åren 1985–2001.

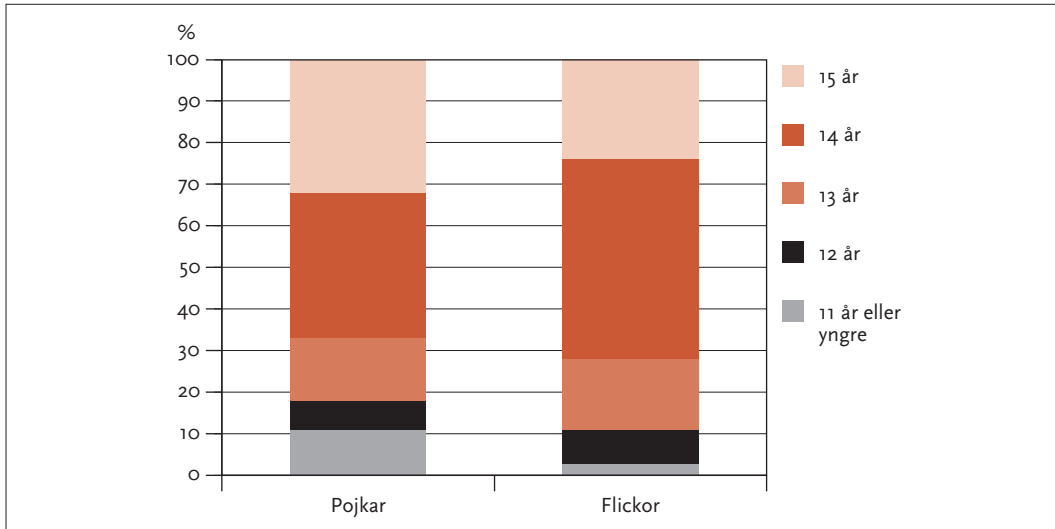
Cannabis

När det gäller andra typer av droger har 7 % av 15-åringarna någon gång prövat hasch eller marijuana (Tabell 2:9, bilaga 1). Knappt hälften av dessa, 3 % av 15-åringarna, har gjort detta mer än tre gånger. Någon skillnad mellan pojkars och flickors bruk av hasch eller marijuana framkommer inte.

Sex och samlevnad

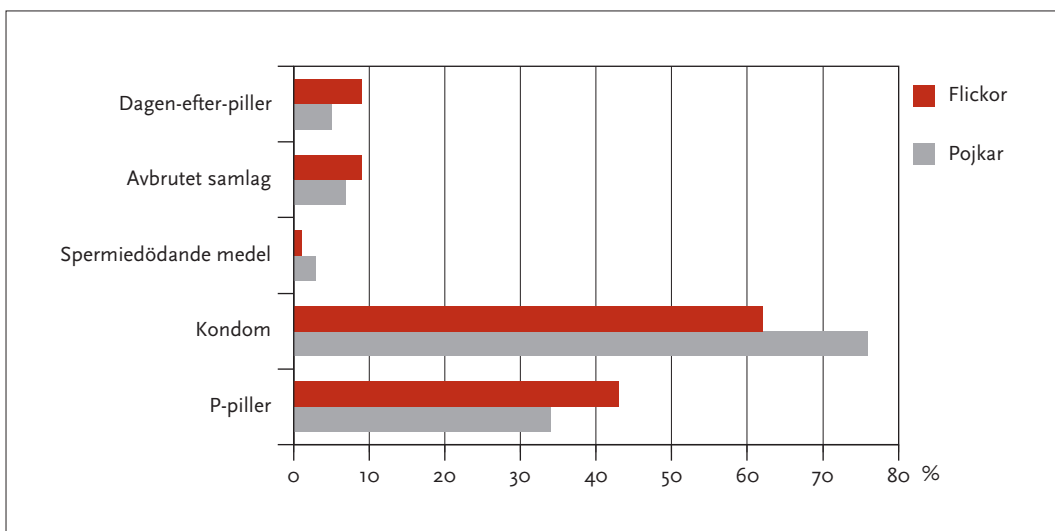
Den sexuella hälsan är en stor och viktig del av ungdomars sociala och personliga livskvalitet. Samtidigt som en hälsosam sexualitet handlar om att undvika sexuellt smittsamma sjukdomar och oönskade graviditeter handlar det också om att främja den lustfyllda och trygga sexualiteten (19).

I *Skolbarns hälsovanor* finns några frågor ställda till 15-åringarna om erfarenhet av samlag och på vilket sätt man skyddat sig. Resultaten visar att en fjärdedel av pojkarna och 31 % av flickorna någon gång haft samlag (Tabell 2:10, bilaga 1). Debutåldern för den första gången de hade samlag fördelar sig enligt figur 20. Knappt hälften av de flickor som uppgav att de haft samlag angav att de var 14 år första gången. Bland pojkarna angav en tredjedel att de haft sitt första samlag när de var 13 år eller yngre, en tredjedel att de var 14 år och en tredjedel att de var 15 år.

Figur 20. Åldersfördelning för första samlag bland de 15-åriga pojkarna och flickorna som uppgivit att de någon gång haft samlag.

Av dem som haft samlag uppgav 82 % att de använt någon preventivmetod för att undvika graviditet vid det senaste samlaget. På frågorna om vilken metod de använt var det dock ett relativt stort internt bortfall, 20 % bland flickorna och 25 % bland pojkarna, varför figur 21 bör beaktas med viss försiktighet (Tabell 2:12–2:17, bilaga 1).

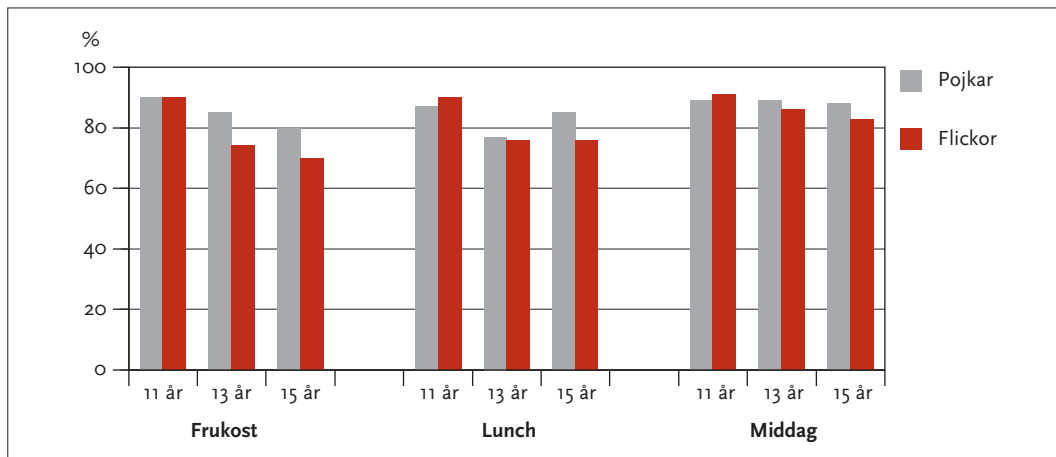
Figur 21. Typ av preventivmetod som användes vid senaste samlaget av endera partnern för att förhindra graviditet. Andel 15-åriga pojkarna och flickorna.

Eftersom kondom kan användas för att hindra såväl graviditet som smittspridning ställdes också en separat mer allmänt hållen fråga om kondomanvändning vid det senaste samlaget (Tabell 2:18, bilaga 1). Svarefrekvensen på den frågan var något bättre, 85 %. Andelen flickor som uppgav att kondom använts vid senaste samlaget, 59 %, var mindre än motsvarande andel för pojkarna, 72 %.

Matvanor och tandhygien

Vad och hur man äter har stor betydelse för hur hälsan, tillväxten och intellektet utvecklas under barn och ungdomsåren (20). Om man äter hälsosamt förebygger man flera hälsoproblem som järnbrist, blodbrist, fetma, ätstörningar och karies vilka alla kan komma snabbt. På längre sikt förebygger man många sjukdomar som exempelvis hjärt- och kärlsjukdomar, cancer samt benskörhet. Regelbundna matvanor är en viktig del i en god mathållning och att man då äter något mer än bara något lite som exempelvis kex, frukt eller godis. Att någon gång då och då missa en måltid är inte farligt men att göra det mer till en vana är inte bra (16).

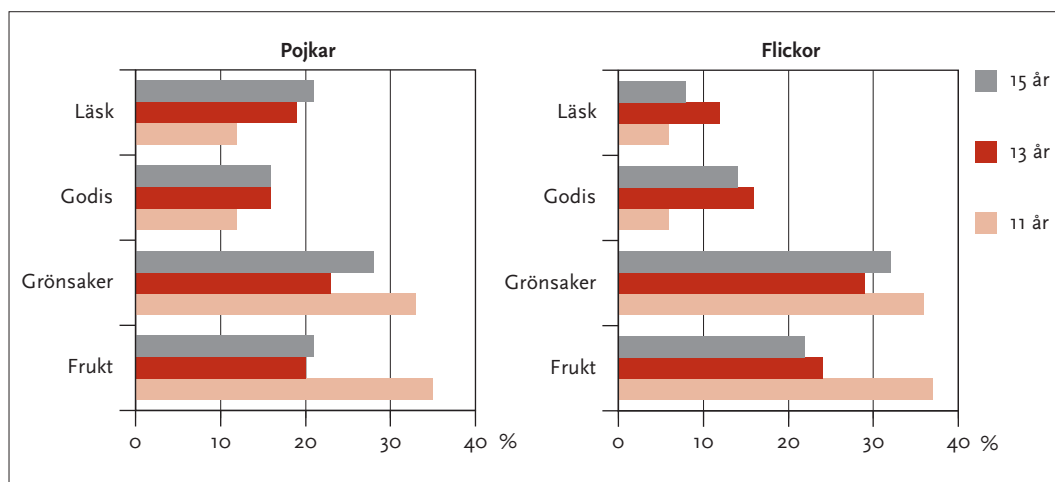
Frukosten räknas som en av de viktigaste måltiderna då den visat sig ha betydelse för hur mycket man orkar prestera under dagen. I *Skolbarns hälsovanor* frågar vi hur många dagar i veckan skolbarnen vanligtvis äter frukost under vardagarna och helgen. I figur 22 visas andelen som äter frukost, lunch respektive middag i genomsnitt 4–5 vardagar per vecka. När det gäller frukost finns ett generellt mönster att andelen som äter frukost minskar med åldern oavsett om det gäller vardagar eller helgdagar även om andelen flickor minskar mer än pojkarna. Andelen flickor som äter lunch och middag minskar också med åldern. I 15-års åldern äter flickorna i mindre utsträckning frukost och lunch än pojkarna.

Figur 22. Andelen pojkar och flickor i de olika åldrarna som äter frukost, lunch respektive middag 4–5 gånger under vardagarna.

Under helgerna ser måltidsmönstret något annorlunda ut såtillvida att det är färre som äter lunch på helgerna (Tabell 2:12, bilaga 1). Även om det är färre som äter lunch på helgerna än under veckan är ålders- och könsmönstret detsamma. Att äta frukost under lördag och söndag minskar precis som under veckorna i popularitet med åldern och mer bland flickorna. Majoriteten, 8–9 av 10 äter dock frukost både lördag och söndag medan 5 % aldrig äter frukost under helgen (Tabell 2:20 & 2:24, bilaga 1).

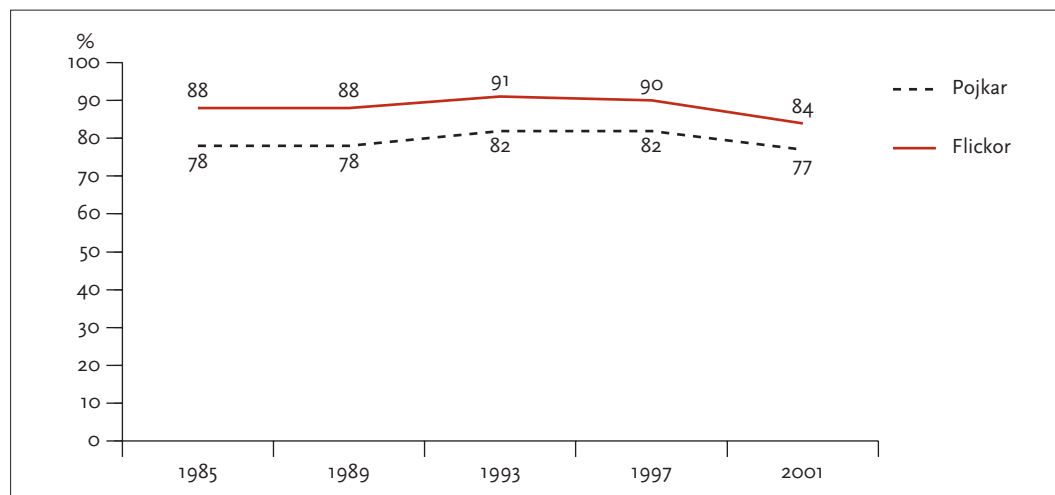
Att matvanorna försämras med åldern märks även då frågor ställts om de dagligen äter frukt, grönsaker, godis och läsk. Pojkarna äter i mindre utsträckning dagligen frukt och grönsaker ju äldre de blir, samtidigt som de i högre utsträckning dagligen dricker mer läsk. Flickorna äter dagligen mindre frukt och mer godis med åldern. Flickorna äter dock inte onyttigheter dagligen i samma utsträckning som pojkarna.

Figur 23. Andelen pojkar i årskurs 5, 7 och 9 som en gång per dag eller oftare äter frukt, råa grönsaker, godis och dricker Coca Cola eller annan sockrad läsk.

Majoriteten av skolbarnen borstar tänderna dagligen och det är ingen skillnad mellan åldrarna. Flickorna borstar, i högre utsträckning än pojkarna, tänderna minst två gånger om dagen i alla åldrar (Tabell 2:29, bilaga 1). Mellan 2–4 % borstar inte tänderna dagligen och det är stabilt över åldrarna och ingen skillnad mellan könen.

Sett över tid har andelen som inte borstar tänderna dagligen legat stabilt. Andelen som borstar tänderna mer än en gång om dagen har gått upp något (om än inte signifikant) under 1990-talet. Mellan åren 1997 och 2001 har dock andelen som borstar tänderna mer än en gång om dagen minskat (figur 24). Genomgående genom åren har det varit vanligare att flickor borstat tänderna mer än en gång dagligen.

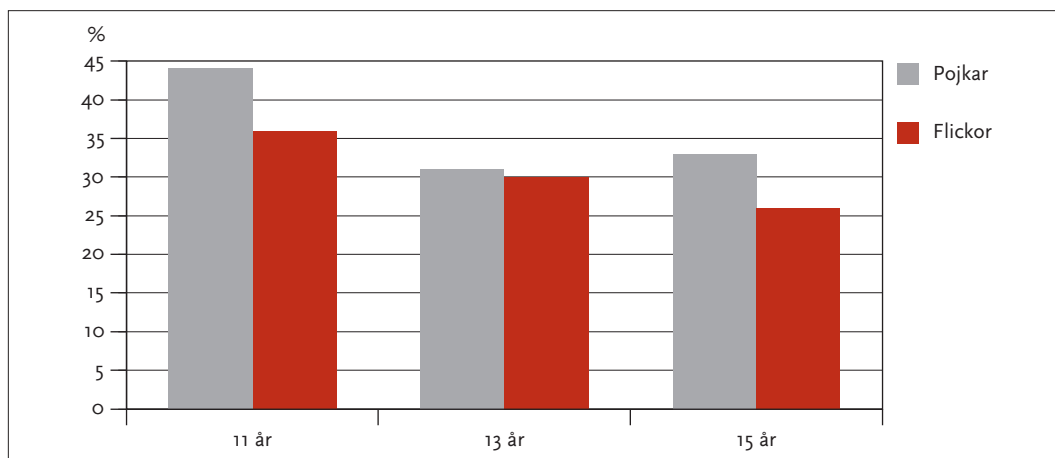
Figur 24. Andelen pojkar och flickor som borstar tänderna mer än en gång om dagen åren 1985–2001.

Fysisk aktivitet och stillasittande fritidsvanor

Fysisk aktivitet är viktigt ur ett hälsoperspektiv då det visat sig ha stor betydelse för såväl den fysiska som psykiska hälsan. Precis som när det gäller många andra levnadsvanor och hälsorelaterade bestämningsfaktorer är konsekvenserna inte lika väl dokumenterade när det gäller barn och ungdomar. Man har dock kunnat konstatera att fysisk aktivitet påverkar flera kroppsliga funktioner positivt och att livskvaliteten ökar (21).

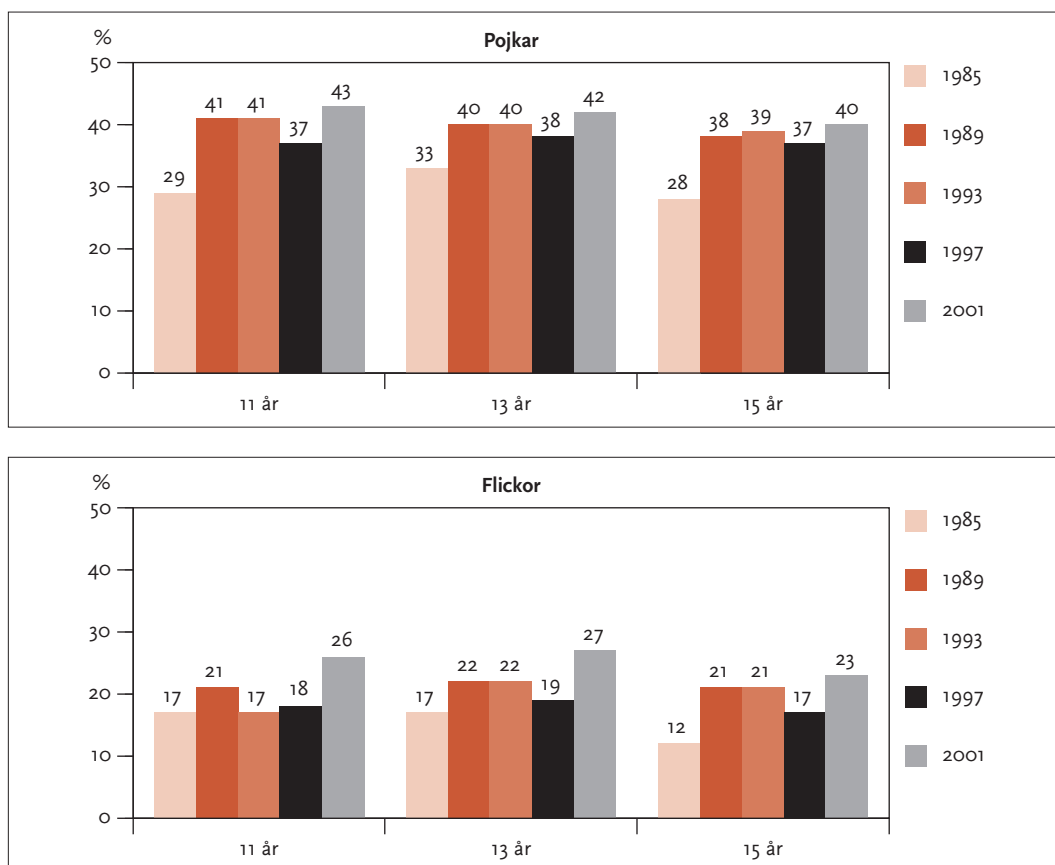
I 2001/02 års datainsamling användes en ny fråga för att mäta fysisk aktivitet. Att vara fysiskt aktiv har i denna studie definierats som att vara fysiskt aktiv minst 1 timme om dagen minst 5 dagar i

veckan. Används denna definition ser man att ungefär en tredjedel av 11–15 åringarna är fysiskt aktiva. Andelen fysiskt aktiva minskar med ökad ålder och i den yngre och i den äldre åldersgruppen är fler pojkar än flickor fysiskt aktiva.

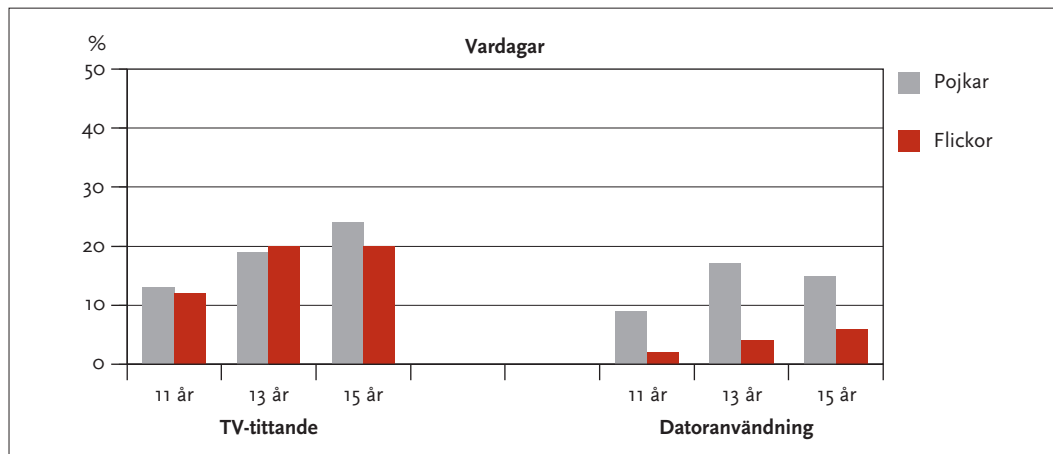
Figur 25. Andel pojkar och flickor i åldrarna 11, 13 och 15 år som var fysiskt aktiva minst 1 timme om dagen minst 5 dagar i veckan.

Sedan undersökningens början har frågor ställts om hur mycket man tränar utanför skoltid så att man blir andfådd eller svettas. Sett över tid ökade andelen som tränar fyra gånger eller mer varje vecka bland flickorna mellan åren 1985 och 2001. Bland pojkarna var det en ökning mellan 1985 och 1989 men andelen har sedan 1989 legat på en oförändrad nivå. Pojkarna har under åren tränat i högre utsträckning än flickorna i alla åldersgrupper.

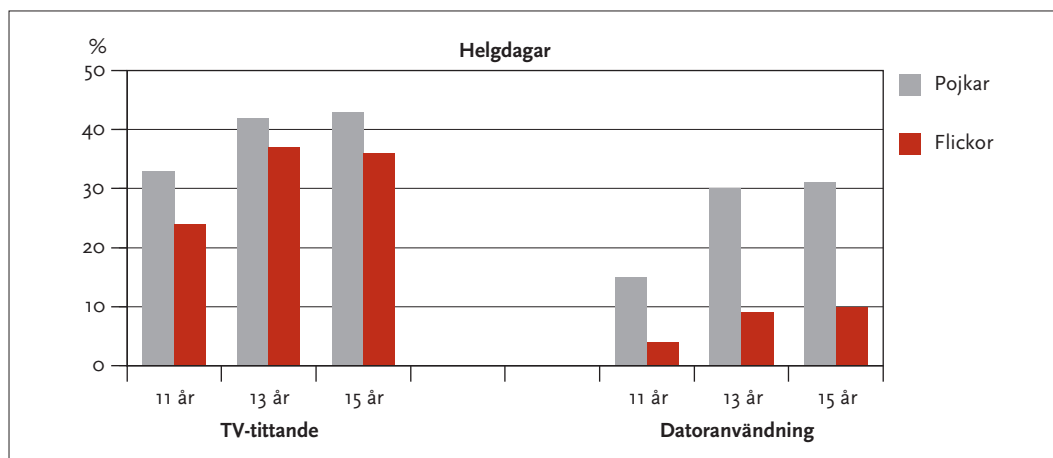
Figur 26. Andelen pojkar och flickor i de olika åldrarna som uppgivit att de tränar minst 4 gånger i veckan så att de blir andfådda eller svettas på sin fritid åren 1985–2001.

Ett annat sätt att undersöka hur mycket barn och ungdomar rör på sig är att fråga i vilken utsträckning de utför stillasittande aktiviteter. I *Skolbarns hälsovanor* ställs frågor om hur mycket de tittar på tv och sitter framför datorn under vardagarna och helgerna. Såväl tv-tittande som datoranvändning under vardagarna ökar med åldern. Pojkarna sitter mer än flickorna framför datorn men de tittar lika mycket på tv på vardagarna (figur 27).

Figur 27. Andel pojkar och flickor som tittar på TV eller använder datorn mer än i genomsnitt 4 timmar/vardag.

Samma mönster återfinns om man ser till andelen som tittar på tv eller sitter framför datorn under helgerna med undantaget att pojkarna tittar mer på tv än flickorna i åldrarna 11 och 15 år (figur 28).

Figur 28. Andelen pojkar och flickor som tittar på TV eller använder datorn mer än i genomsnitt 4 timmar/helgdag.

Sociala relationer

De sociala relationerna är viktiga, såväl direkt som indirekt, för den psykiska och den fysiska hälsan (22). Det finns också många definitioner och mätmetoder av sociala relationer vilket gjort det svårt att jämföra olika studier med varandra. Oftast skiljer man i litteraturen på de sociala relationernas struktur, det vill säga nätverk, hur ofta man har kontakt med andra och så vidare, och de sociala relationernas funktion, det vill säga om de sociala relationerna är stödjande eller på vilket sätt de har betydelse.

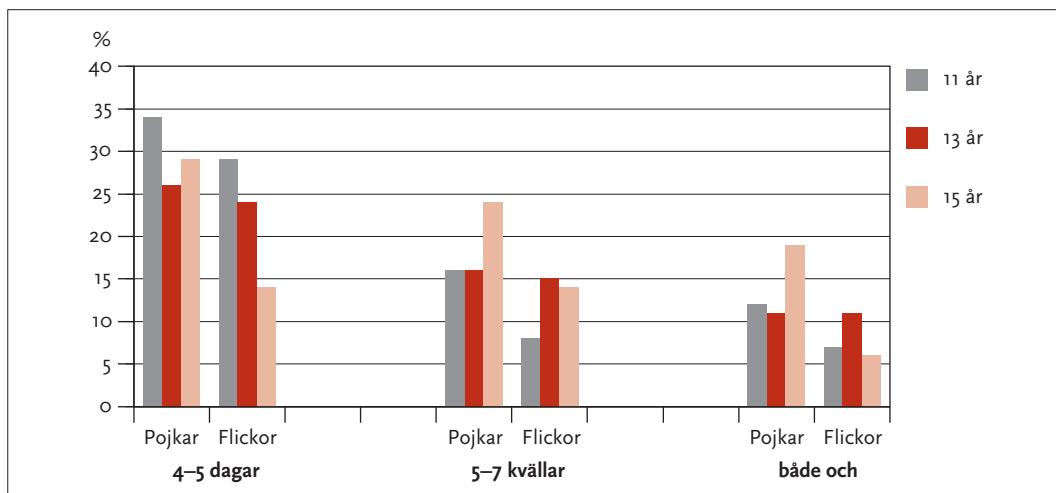
Vänner

Ungdomsåren kännetecknas av att relationerna till vänner blir viktigare för ungdomar och att de till viss del kan uppväga om relationerna till familjen inte är så bra. På vilket sätt vännerna är viktiga förändras genom åldrarna och skiljer sig mellan könen (16).

Majoriteten, 86 %, har tre eller fler nära vänner av sitt eget kön medan 1 % uppger att de inte har någon nära vän (Tabell 3:1–3:2, bilaga 1). Detta förändras inte med åldern och fördelningen ser lika ut hos såväl pojkar som flickor.

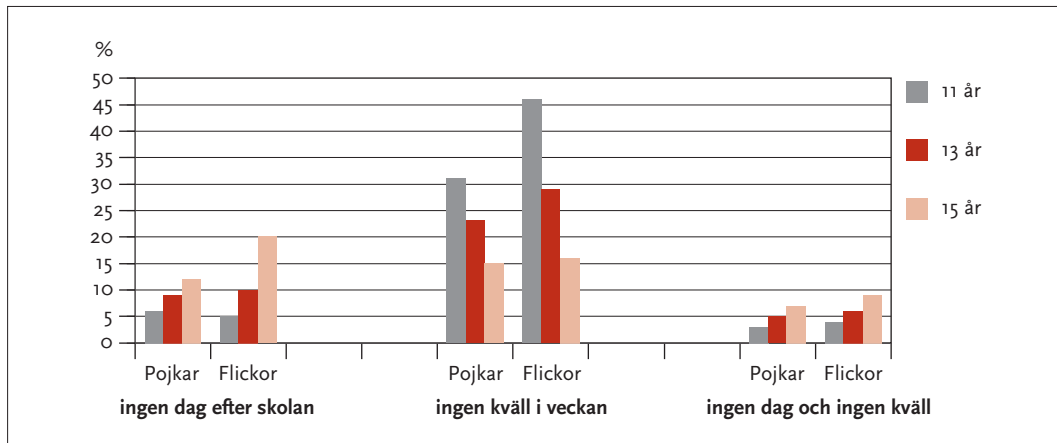
Det är dock inte lika vanligt att man har nära vänner av motsatt kön. Bland pojkarna ökar andelen som har minst en flicka till vän från 74 % i 11-års ålder till 83 % i 15-års ålder. Bland flickorna är andelen som har minst en pojke till vän ungefär densamma i de tre åldersgrupperna, drygt 80 %.

Hur ofta ungdomarna är hemma och hur mycket de träffar kompisar skiljer sig över åldrarna och mellan könen. Först redovisas här uppgifter om dem som är ute mycket och träffar kompisar. Andelen flickor som träffar kompisar direkt efter skolan 4–5 dagar i veckan minskar med åldern medan motsvarande andel pojkar inte minskar på samma sätt. Såväl pojkar som flickor är i högre utsträckning ute 6–7 kvällar i veckan då de är 15 år än då de är 11 år. I 13-årsåldern är andelen pojkar och flickor som ofta träffar kompisar den samma, men skiljer sig åt då de är 11 år och framför allt då de är 15 år.

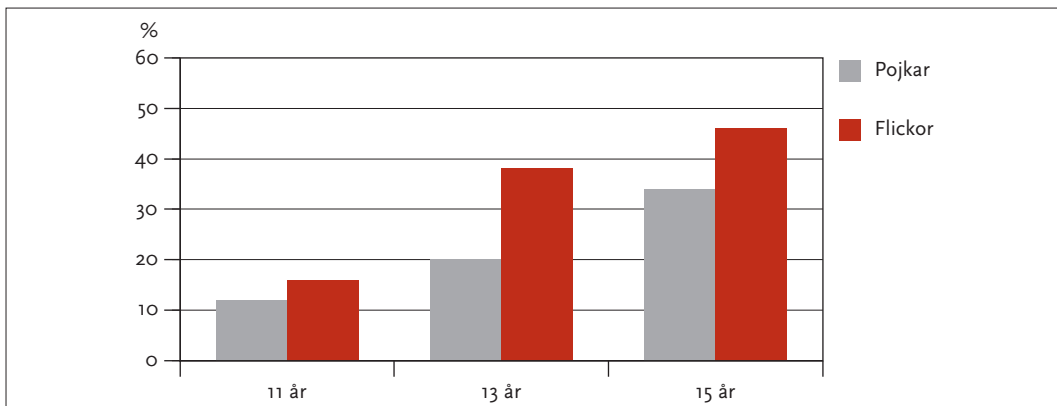
Figur 29. Andel 11-, 13- och 15-åriga pojkar och flickor som träffar kompisar 4–5 dagar efter skolan, 6–7 kvällar i veckan samt både efter skolan och på kvällarna.

Ser man till dem som aldrig träffar kompisar efter skolan eller på kvällarna visar det sig att pojkarna och flickorna utvecklas lika mellan åldrarna även om flickorna förändras i högre utsträckning. Andelen som aldrig träffar kompisar efter skolan ökar med åldern och andelen som aldrig träffar kompisar på kvällarna minskar. Det är fler 11-åriga flickor som inte träffar kompisar på kvällarna och det är fler 15-åriga flickor som inte träffar kompisar efter skolan än motsvarande andelar pojkar. Andelen som aldrig träffar kompisar, varken på kvällar eller efter skolan ökar något med åldern men är densamma för båda könen.

Figur 30. Andel 11-, 13- och 15-åriga pojkar och flickor som aldrig träffar kompisar efter skolan eller aldrig på kvällarna samt varken efter skolan eller på kvällarna.

Andelen som dagligen har kontakt med sina kompisar antingen per telefon, sms eller e-mail ökar med stigande ålder för såväl pojkar som flickor. Flickorna gör dock detta i högre utsträckning än pojkarna.

Figur 31. Andelen pojkar och flickor i de olika åldersgrupperna som talar i telefon, skickar sms eller e-mails till sina kompisar varje dag.

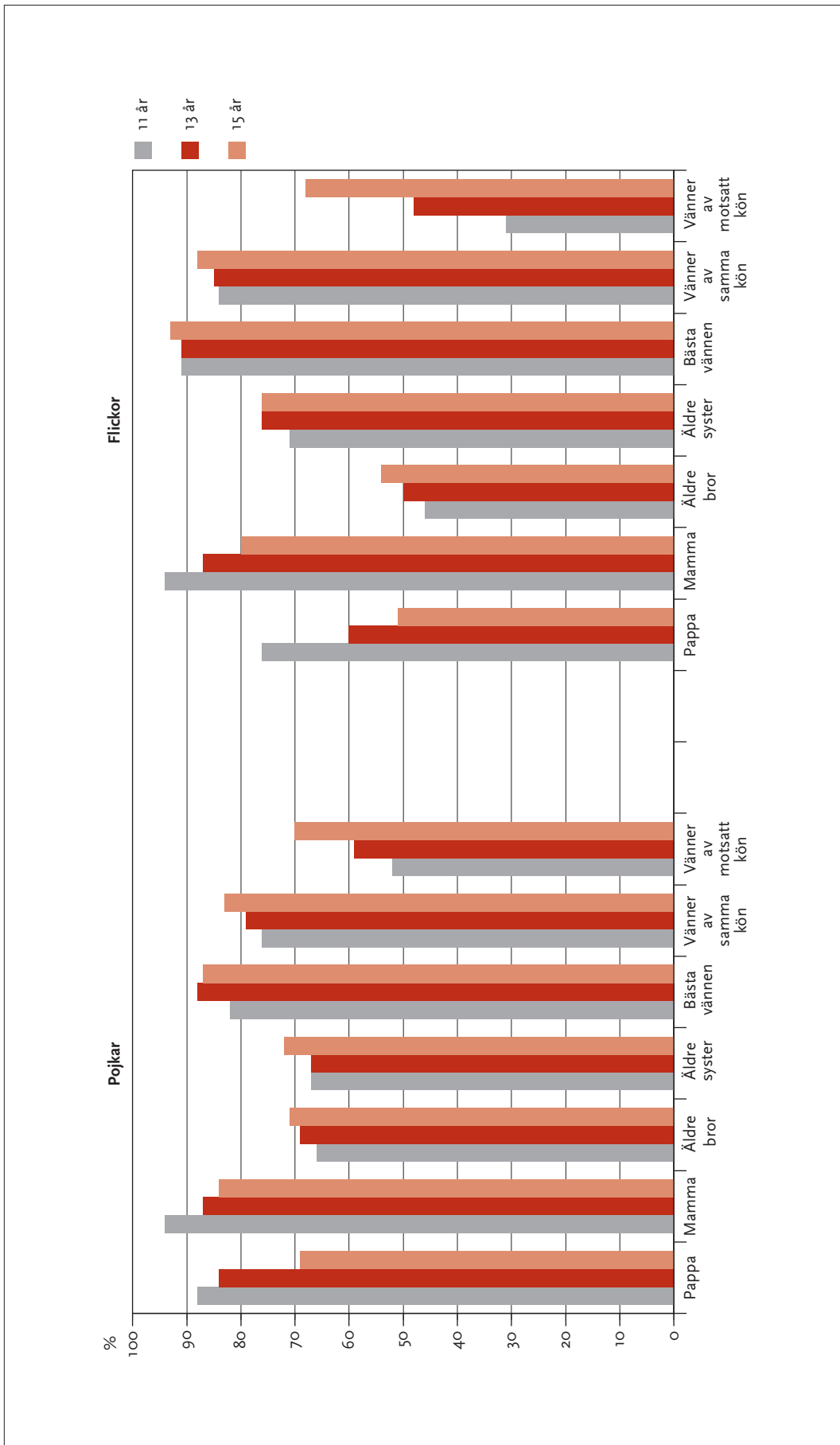
Stöd

Hittills har de sociala relationernas struktur redovisats men det säger inte mycket om i vilken utsträckning de är stödjande, eller om man har problem i relationer med andra människor. I *Skolbarnns hälsovanor* ställs frågor om hur lätt man har att tala med andra människor och i vilken utsträckning man mobbas, mobbar andra och är i slagsmål med andra.

På frågan om hur lätt man har att prata med olika personer om man har något bekymmer, framkommer det att det ser mycket olika ut mellan pojkar och flickor och att det skiljer sig en del över åldrarna. Gemensamt för pojkar och flickor är att de får svårare att tala med sina föräldrar men samtidigt får de lättare att tala med vänner av motsatt kön ju äldre de blir. Pojkarna får även lättare att tala med bästa vännen och andra pojkar ju äldre de blir, medan flickorna har lika lätt att prata med bästa vännen eller andra flickor i samtliga åldersgrupper.

Pojkarna har i alla åldersgrupperna lättare att tala med pappa och äldre bror/bröder än flickorna och i de två yngre åldersgrupperna har pojkarna också lättare att prata med flickor än flickor har att prata med pojkar. Flickor har dock generellt lättare att tala med bästa vännen eller vänner av samma kön, det vill säga flickor (figur 32).

En annan aspekt av hur de sociala relationerna fungerar är i vilken utsträckning man är utsatt för mobbning, mobbar andra samt är i slagsmål.

Figur 32. Andelen pojkar och flickor i de olika åldrarna som har lätt eller mycket lätt för att tala med olika personer om saker som bekymrar dem.

Mobbning och slagsmål

Mobbning

Många studier visar att det finns ett samband mellan mobbning och hälsoproblem bland barn och ungdomar. Vid analyser av internationella data från *Skolbarns hälsovanor* har det exempelvis framkommit ett samband mellan mobbning och somatiska och psykiska besvär. Det är framför allt de som mobbas som mår sämre, men det finns indikatorer på att de som mobbar också mår dåligt. I en studie av finska tonåringar visade sig depressioner, oro, psykosomatiska symtom och ätstörningar vara lika vanliga hos mobbare som hos de mobbade (23).

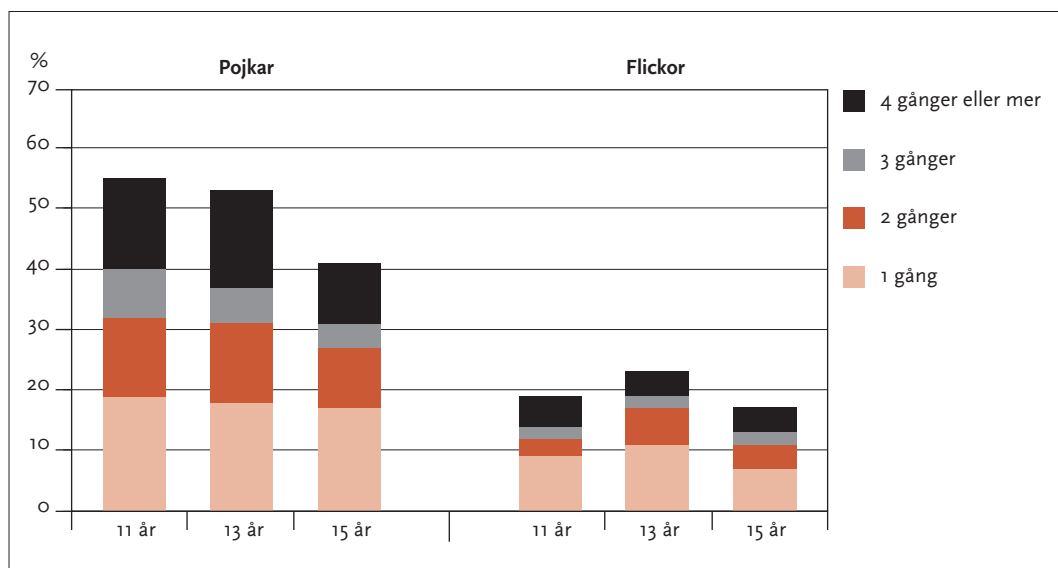
Mobbning är ett begrepp som kan definieras på olika sätt och betyda olika för olika individer. När frågor ställs om detta är det därför viktigt att definiera mobbning så att de som besvarar frågan gör det utifrån samma utgångspunkt. Mobbningsforskaren Olweus menar också att handlingen måste upprepas för att det ska definieras som mobbning och därför avgränsas mobbning här till då det förekommit minst några gånger per termin.

Ungefär 5 % av skolbarnen uppger att de mobbats cirka 2–3 gånger i månaden under de senaste månaderna. Det finns ingen skillnad mellan åldrarna och pojkar och flickor mobbas i ungefär samma utsträckning (Tabell 3:13, bilaga 1). När det gäller att mobba andra är mönstret något annorlunda. Andelen som mobbar andra ökar med åldern. Pojkarna, oavsett ålder, mobbar dock andra mer än flickorna (Tabell 3:14, bilaga 1).

Resultat om mobbning från denna undersökning finns också mer utförligt presenterat i en delrapport (24).

Slagsmål

Våld är något som oroar många unga och en av de vanligaste yttringarna av detta är slagsmål mellan individer. Som figur 33 visar är det framför allt pojkar som är inblandade i slagsmål. Drygt hälften av pojkarna i de två yngre åldersgrupperna har någon gång varit i slagsmål under det senaste året men andelen minskar i 15-årsåldern. Bland flickorna är det inte lika vanligt att de varit i slagsmål, särskilt inte flera gånger. Vidare finns det ingen skillnad mellan åldrarna hos flickorna.

Figur 33. Andel pojkar och flickor i de olika åldrarna som varit i slagsmål under de senaste 12 månaderna.

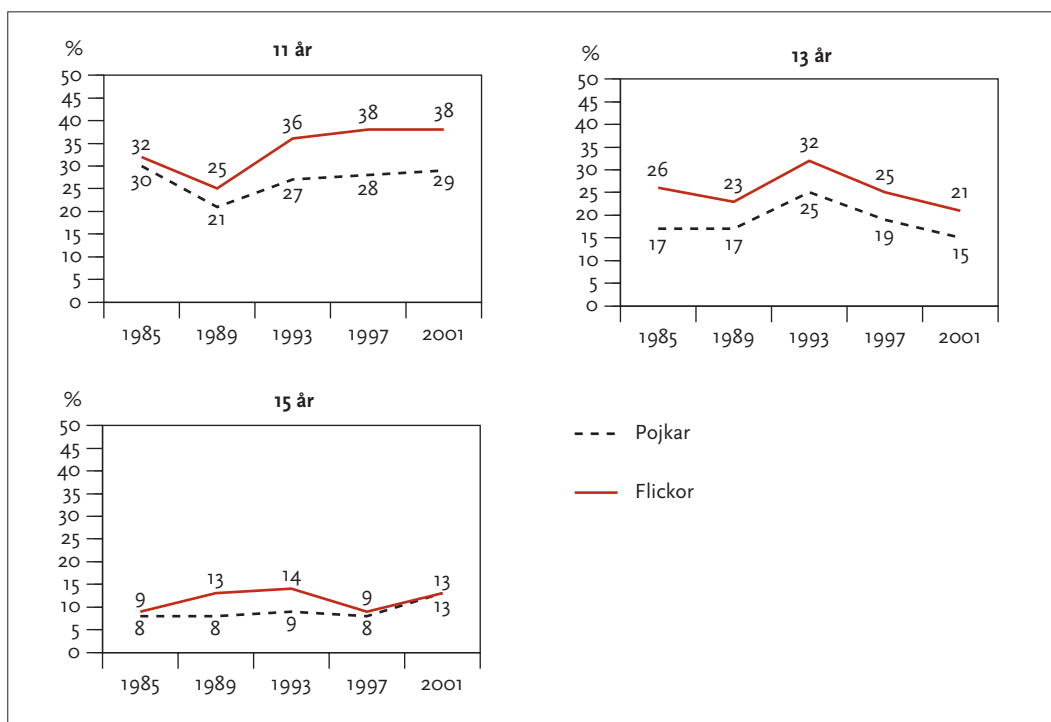
Skolan

Skolmiljön är viktig ur många aspekter då den har stor betydelse för hur eleverna trivs och mår. Elevernas erfarenheter från sin skola påverkar såväl deras självförtroende, utveckling som deras hälsovanor (16, 25). I *Skolbarns hälsovanor* finns därför självklart frågor med som rör elevernas skolmiljö och skolanpassning.

Inställning till skolan

Hur man trivs i skolan har visat sig vara en viktig faktor som hänger samman med hur man trivs med livet. I *Skolbarns hälsovanor* har sedan 1985 frågan ”Vad tycker du om skolan nu för tiden?” funnits med. Såväl pojkar som flickor tycker mindre bra om skolan med åldern. Av 11-åringarna tycker 29 % av pojkarna och 38 % av flickorna mycket bra om skolan. Motsvarande andel av 15-åringarna är 13 %. Till skillnad från de allra flesta frågor är det så att skillnaderna mellan könen är störst i den yngsta åldersgruppen medan de 15-åriga pojkarna och flickorna tycker lika avseende skolan.

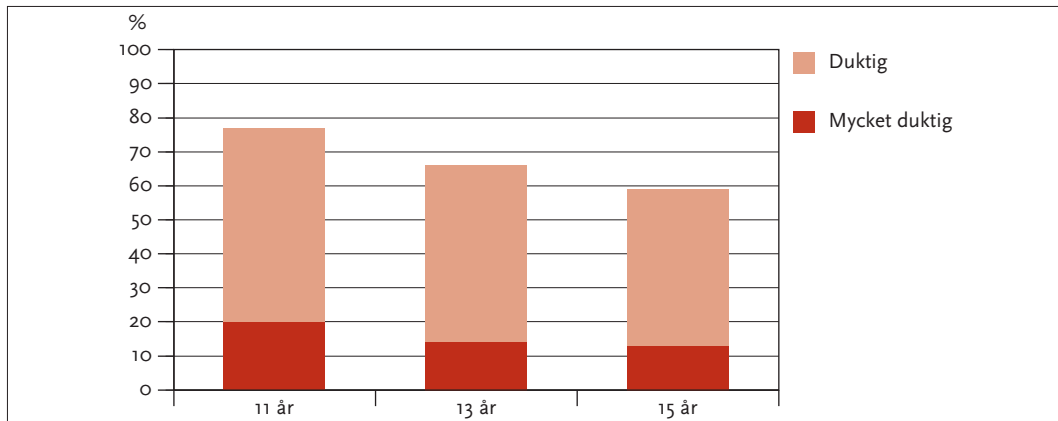
Sett över tid har andelen som trivts mycket bra i skolan varierat i de olika åldersgrupperna medan pojkars och flickors trivsel har följts åt. Andelen 13-åringar som trivs mycket bra i skolan har minskat sedan 1993/94 medan utvecklingen i de andra åldersgrupperna varit oförändrad. Generellt har flickor trivts bättre än pojkarna i skolan i de två yngre ålderskategorierna.

Figur 34. Andelen pojkar och flickor i respektive åldersgrupp som angett att de trivs mycket bra i skolan åren 1985–2001.

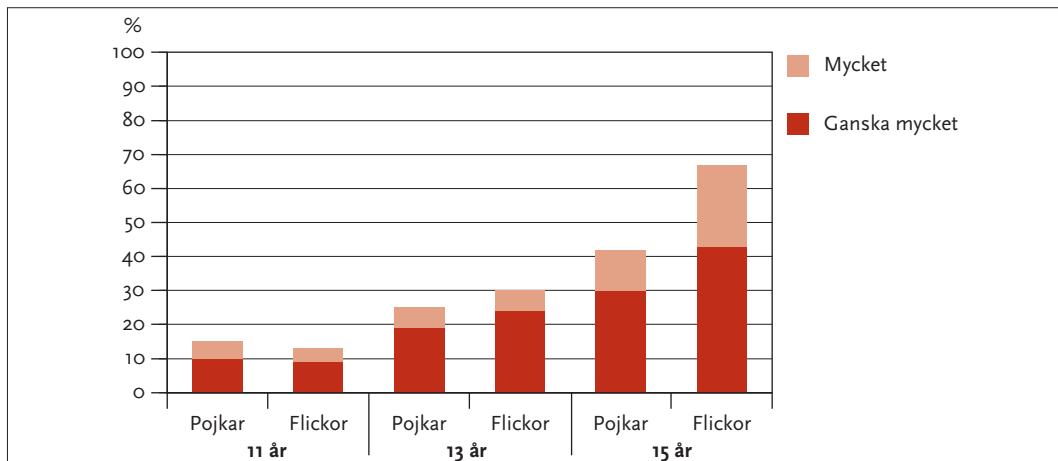
En annan viktig aspekt i detta sammanhang är skolbarnens prestation i skolan (25). De som presterar bra i skolan får ett bättre självförtroende och deras allmänna välbefinnande ökar. Vidare har man funnit att de som är bra i skolan också tycker mer om skolan och att det är en viktig aspekt för framtida förutsättningar för ett gott liv.

Såväl pojkar som flickor skattar i lägre utsträckning med åldern att de anses vara lika bra i skolan som sina klasskamrater. Det finns ingen skillnad mellan pojkar och flickor i detta avseende i någon ålder och svarsfördelningen på frågan visas i figur 35.

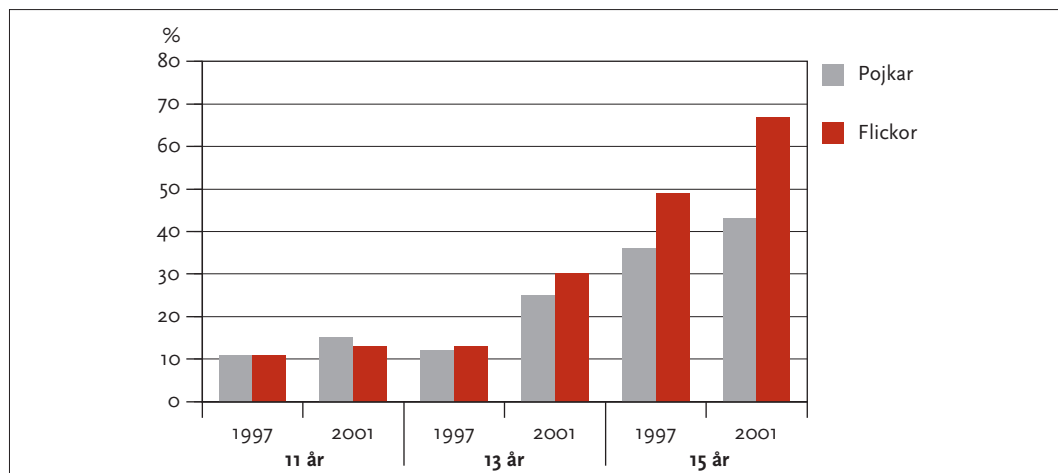
Figur 35. Svarsfördelning på frågan "Hur duktig tror du din/dina lärare tycker du är i skolan jämfört med dina klasskamrater?" i de olika åldersgrupperna.

Den sista frågan som speglar skolbarnens inställning till skolan och som kommer att tas upp här behandlar den press eleverna upplever av sitt skolarbete. Som figur 36 visar blir såväl pojkar som flickor mer stressade av skolarbetet med åldern. Flickornas stress ökar dock mer så att i 15 årsåldern är flickorna mer stressade än pojkarna.

Figur 36. Svarsfördelning på frågan "Hur pass stressad känner du dig av ditt skolarbete?" uppdelat på ålder och kön.

Denna fråga har varit med från början men då svarsalternativen ändrats görs här endast en jämförelse mellan åren 1997/98 och 2001/02. Mellan de senaste datainsamlingarna har, som figur 37 visar, andelen 13-åringar samt 15-åriga flickor som känner sig pressade av sitt skolarbete ökat.

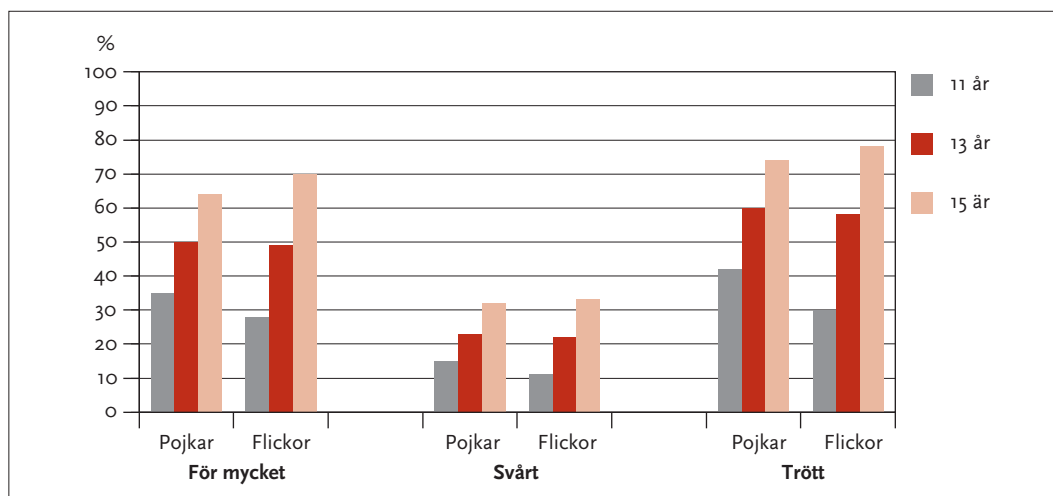

Figur 37. Andel pojkar och flickor i respektive åldersgrupp som uppgett att de känner sig ganska mycket eller mycket stressade av sitt skolarbete åren 1997 och 2001.

Skolmiljön

Krav

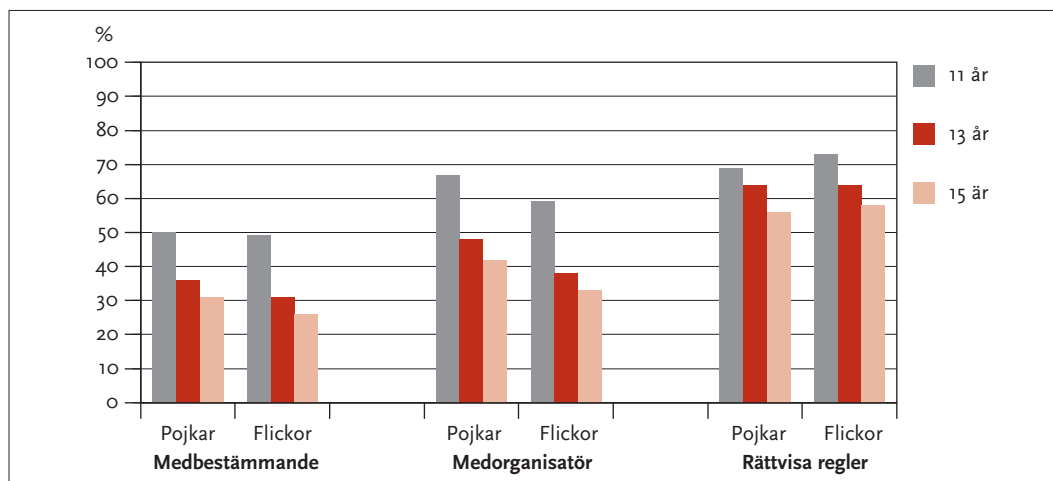
Som hittills visats trivs ungdomarna mindre i skolan och de känner sig mer stressade ju äldre de blir. För att kunna få en mer fördjupad bild av hur kravfylld skolan upplevs vara ställs i undersökningen tre påstående kring skolarbetet som ungdomarna ska ta ställning till (figur 38). Andelen som upplever att de har för mycket skolarbete, att arbetet är för svårt och att de blir trötta av skolarbetet ökar med åldern. Även om de 15-åriga flickorna uppgav att de i högre utsträckning känner sig stressade av skolarbetet (se ovan) finns det ingen motsvarande skillnad mellan pojkar och flickor när det gäller hur kravfylld de upplever skolan vara. Däremot instämmer de 11-åriga pojkarna i att de har för mycket skolarbete och att de blir trötta av det i högre utsträckning än flickorna.

Figur 38. Andelen pojkar och flickor i de olika åldrarna som instämmer/instämmer absolut i följande påståenden om skolarbetet: "Jag har för mycket skolarbete", "Jag tycker skolarbetet är svårt" samt "Jag blir trött av skolarbetet".

Påverkansmöjligheter

I vilken utsträckning eleverna känner sig delaktiga och kan påverka sina arbetsförhållanden samt känner att regler och förordningar är rättvisa, påverkar hur de finner sig till rätta i skolan och trivs (16). I *Skolbarns hälsovanor* ställs tre frågor för att fånga elevernas möjlighet till delaktighet och påverkan och med stigande ålder minskar andelen pojkar och flickor som anser att de har möjlighet att påverka. Det är färre som är med och bestämmer reglerna, organiserar aktiviteter på skolan samt tycker att reglerna på skolan är rättvisa. Pojkarna anser i högre utsträckning än flickorna att eleverna är med och organiserar aktiviteter på skolan. Någon skillnad mellan pojkar och flickor är det dock inte avseende de två andra frågorna.

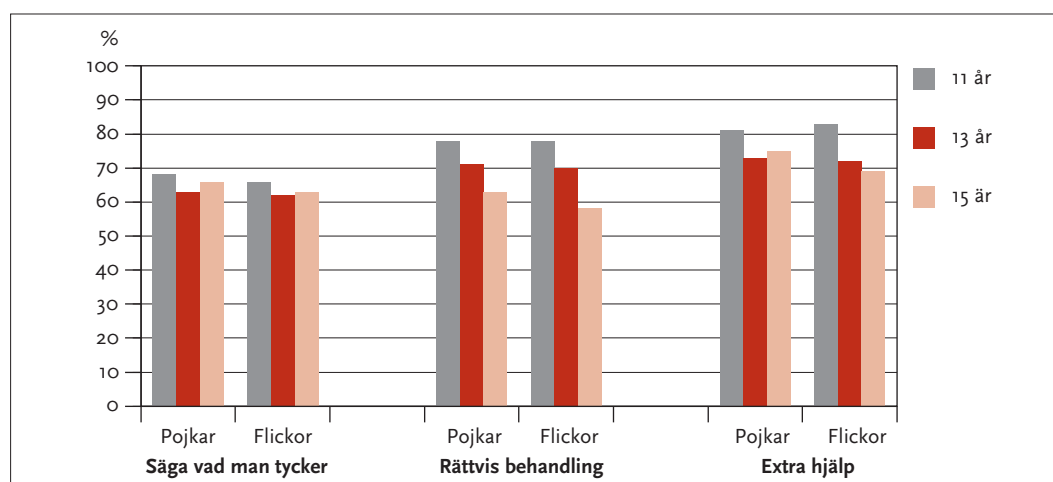
Figur 39. Andelen pojkar och flickor i de olika åldrarna som instämmer/instämmer absolut, i följande påståenden om medbestämmande och regler: "På vår skola är eleverna med och bestämmer reglerna", "Eleverna är med och organiserar aktiviteter på skolan" samt "Reglerna på den här skolan är rättvisa".

Stöd ...

Som tidigare nämnts är sociala relationer och socialt stöd en viktig del i människors liv. För elever i grundskolan finns olika grupper som kan ge olika typer av stöd som fyller delvis olika funktioner. Stödet från några av dessa grupper; klasskamrater, lärare och föräldrar, kommer att närmare presenteras här.

... från lärare

Stödet från den första gruppen, lärare, är oftast mer formellt och också mycket viktigt för hur det går i skolan. Andelen som upplever att de har ett stöd från lärarna minskar med åldern för såväl pojkar som flickor när det gäller två frågor. Det är färre som instämmer i att deras lärare behandlar dem rättvist samt att de får extra hjälp då de behöver det. Det finns ingen skillnad mellan pojkars och flickors upplevelse av lärarstöd. De 15-åriga flickorna tenderar dock att inte tycka att de får extra hjälp i samma utsträckning som pojkarna även om skillnaden inte är signifikant.

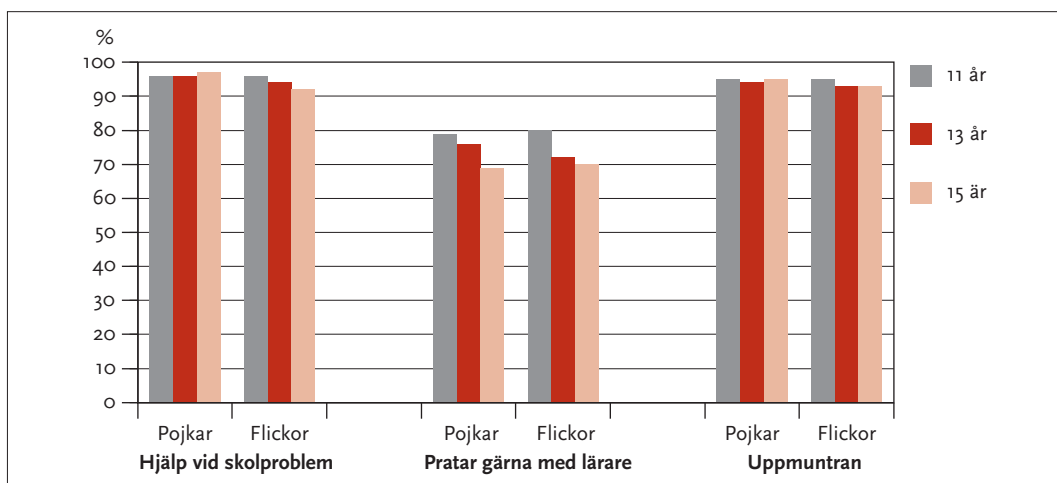
Figur 40. Andelen pojkar och flickor i de olika åldrarna som instämmer/instämmer absolut i följande påståenden om stöd från lärare: "Jag uppmuntras säga vad jag tycker i klassen/klasserna", "Våra lärare behandlar oss rättvist" samt "Om jag behöver extra hjälp så får jag det".

Sedan 1993/94 års undersökning finns även påståendena om lärarstöd med. Såväl pojkar som flickor i samtliga tre åldersgrupper uppger i högre utsträckning att de uppmuntras att säga vad de tycker i klasserna 2001/02 än 1993/94. I den äldre åldersgruppen är det vidare fler som tycker att de

blir behandlade på ett rättvist sätt och de 15-åringa pojkarna tycker att de i högre utsträckning får hjälp när de behöver än 1993/94.

... från föräldrar

Till skillnad från relationer till lärarna är det stöd man har från föräldrarna mer informellt och inte enbart specifikt för skolan, utan säger mycket om vilket stöd man känner överhuvudtaget från föräldrarna. Majoriteten av eleverna upplever att de får hjälp av föräldrarna då de har problem i skolan och att föräldrarna uppmuntrar dem att vara duktiga i skolan och det finns inga skillnader avseende ålder eller kön. Med ett undantag; de 15-åringa flickorna som i lägre utsträckning tycker att deras föräldrar hjälper dem då de har problem i skolan än pojkarna gör. Det är dock färre ungdomar, även om det fortfarande är en majoritet, som instämmer i att deras föräldrar gärna kommer till skolan och pratar med deras lärare. Det är vidare färre pojkar och flickor som instämmer i detta påstående med ökande ålder.

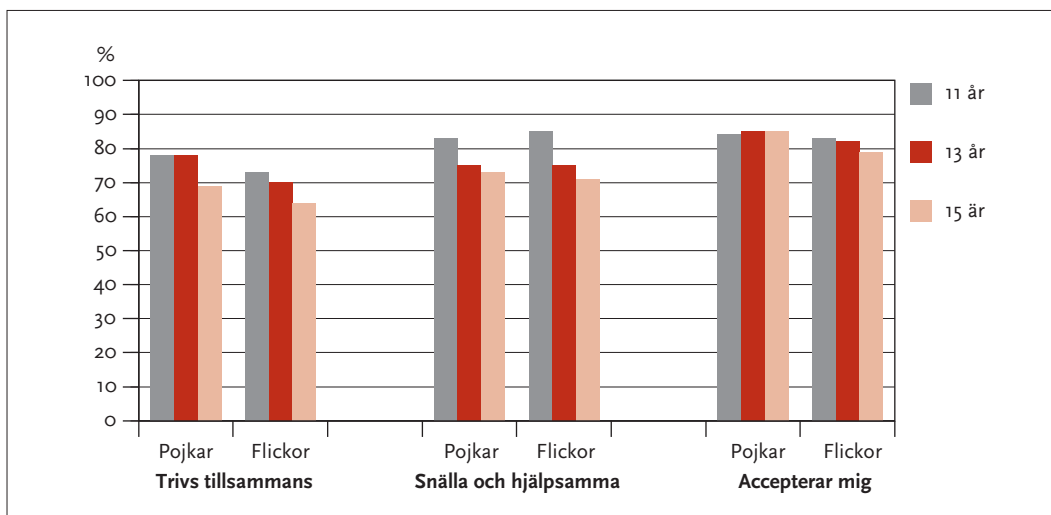

Figur 41. Andelen pojkar och flickor i de olika åldrarna som instämmer/instämmer absolut i följande påståenden om stöd från föräldrar: "Om jag har problem i skolan försöker mina föräldrar hjälpa mig", "Mina föräldrar kommer gärna till skolan och pratar med mina lärare" samt "Mina föräldrar uppmuntrar mig att vara duktig i skolan".

Frågor om föräldrastöd har funnits med i de två senaste datainsamlingarna vilket gör det möjligt att jämföra resultaten från åren 1997/98 och 2001/02. Generellt sett har stödet ökat under denna tidsperiod, framför allt i den äldre åldersgruppen. Även om eleverna instämde minst i påståendet att deras föräldrar gärna kommer och pratar med lärarna så har andelen som instämmer ökat med minst tio procentenheter i samtliga åldersgrupper

... från klasskamrater

Tidigare under avsnittet sociala relationer har en bild av ungdomarnas vänskapsband och nätverk redovisats. Här presenteras hur relationerna mellan eleverna i klassen eller klasserna ser ut. Andelen pojkar och flickor som instämmer i att de trivs tillsammans i klassen och att deras klasskamrater är snälla och hjälpsamma minskar med åldern. 13-åringa pojkar trivs i högre utsträckning och 15-åringa pojkar tycker att de är mer accepterade än flickor i motsvarande åldrar.

Figur 42. Andelen pojkar och flickor i de olika åldrarna som instämmer/instämmer absolut i följande påståenden om stöd från klasskamrater: "Eleverna i min klass trivs tillsammans", "De flesta av mina klasskamrater är snälla och hjälpsamma" samt "De andra eleverna accepterar mig som jag är".

Mellan åren 97/98 och 01/02 har inga signifikanta förändringar skett med avseende på stöd från klasskamrater.

Sammanfattning

Denna rapport bygger i första hand på uppgifter insamlade från 11-, 13- och 15-åringar i november–december år 2001, inom ramen för tvärsnittundersökningen *Skolbarns hälsovanor*. Undersökningen äger sedan 1985/86 rum vart fjärde år och genomförs i ett flertal länder, senast 36 länder, inom ramen för ett WHO samarbete. I denna rapport finns därför även vissa uppgifter från tidigare år. Internationella jämförelser publiceras dock i en separat rapport utgiven av WHO.

Nedan följer en kort sammanfattning över några av resultaten som redovisas i denna rapport och de köns-, ålders- och trendskillnader som hittats. Tyvärr ger inte denna rapport någon fördjupad bild av skillnaderna utan mer fördjupade analyser kommer publiceras senare.

Att kortfattat återge hur barn i dessa åldrar mår är inte helt enkelt då det ser mycket olika ut beroende på vilka frågeområden som studeras. Generellt framkommer i denna rapport att hälsan, levnadsvanorna, de sociala relationerna samt uppfattningen om skolmiljön förändras över åldrarna och att det ofta skiljer sig mellan pojkar och flickor. Vid 11 års ålder mår man som regel bättre, lever sundare och upplever skolan mer positivt än då man kommer upp i högstadiet (13–15-års åldern).

Såväl självskattad hälsa, somatiska och psykiska besvär, samt allmänt välbefinnande försämras med stigande ålder och skillnaden mellan pojkar och flickor ökar med åldern. Majoriteten skattar att de har en bra hälsa och sett över tid har andelen som skattar sig som mycket friska varit oförändrad. Sett över tid har de somatiska och psykiska besvären ökat bland både pojkar och flickor. De 11-åriga flickorna är dock ett undantag från utvecklingen; andelen mycket friska har ökat och de somatiska besvären har inte ökat.

Flickorna trivs i mindre utsträckning med livet än pojkarna i alla åldrarna. Denna skillnad har blivit mer märkbar under åren 1985–2001 då framför allt 15-åringarna och de 13-åriga flickornas trivsel minskat.

Pojkar uppfattar att de är för smala och flickor att de är för tjocka med stigande ålder och detta påverkar också i vilken utsträckning de vill förändra sin vikt. Femton procent av 13-åriga och 15-åriga flickor uppger att de bantar eller gör någonting annat för att gå ned i vikt.

Såväl tobaks- som alkoholvanor etableras under högstadietiden. Flickor röker i högre utsträckning än pojkar, medan pojkar snusar i högre utsträckning än flickor. Ser man till den totala tobaks-konsumtionen brukar 15-åriga pojkar tobak mer regelbundet än flickor. Andelen 15-åringar som röker regelbundet har minskat mellan 1997 och 2001 om än inte signifikant bland flickorna. När det gäller alkohol uppger 5 % av 13-åringarna och 24 % av 15-åringarna att de druckit så mycket alkohol att de blivit fulla fyra gånger eller mer. Sett över tid mellan åren 1985 och 2001 har detta ökat bland flickorna. Ungdomar dricker framför allt öl.

En fjärdedel av de 15-åriga pojkarna och en knapp tredjedel av flickorna uppgav att de någon gång haft samlag och 82 % av dessa hade använt något preventivmedel vid senaste samlaget för att undvika graviditet.

Andelen som äter frukost minskar med åldern och flickor äter i mindre utsträckning frukost och lunch i 15-årsåldern jämfört med pojkar. Att matvanorna förändras och försämras med åldern märks även då frågor ställts om de dagligen äter frukt, grönsaker, godis och läsk.

Andelen som är fysiskt aktiva minskar med åldern samtidigt som andelen som tittar på tv och använder datorn mer än fyra timmar om dagen ökar med åldern. Pojkar är i högre utsträckning än flickor fysiskt aktiva minst en timme fem dagar i veckan och samtidigt är de i högre utsträckning stillasittande mer än fyra timmar om dagen.

Majoriteten har tre eller fler nära vänner. Umgängesmönstret förändras över åldrarna såtillvida att andelen som träffar kompisar efter skolan minskar mellan 11 år och 15 år samtidig som fler träffar kompisar på kvällarna ju äldre de blir.

Gemensamt för pojkar och flickor är att de, ju äldre de blir, får svårare att tala med sina föräldrar samtidigt som de får lättare att tala med vänner av motsatt kön. Pojkarna får också lättare att tala med bästa vännen och andra pojkar ju äldre de blir, medan detta inte skiljer sig mellan åldrarna bland flickor.

Skoltrivseln minskar med åldern och till skillnad från många andra frågor skiljer sig pojkars och flickors uppfattning i denna fråga mest i den yngsta åldersgruppen då flickorna uppger att de trivs mycket bra i skolan i högre utsträckning. Samtidigt som skoltrivseln minskar med åldern ökar

känslan av att vara stressad av sitt skolarbete och i 15-års ålder känner sig flickorna mer stressade än pojkarna. Sett över tid har andelen som trivs mycket bra i skolan till stora delar varit oförändrad genom åren 1985–2001.

Vid fördjupade frågor kring skolmiljön framkommer att uppfattningarna skiljer sig mellan åldrarna medan pojkar och flickor i stort har samma uppfattning. Med stigande ålder är det fler som tycker att kraven ökar samtidigt som det är färre som tycker att de har möjlighet att påverka sin skolsituation, att de blir rättvist behandlade av sina lärare och att de får hjälp från lärare då det behöver det.

Referenser

1. Bremberg S, red. Barnrapporten. Kunskapsbaserat folkhälsoarbete för barn och ungdom i Stockholms län: Centrum för Barn och Ungdomshälsa (CBU), Samhällsmedicin, Stockholms läns landsting, 1998.
2. Sundquist J, Johansson S-E, Qvist J, Moradi T, Johansson L. Födelselandets betydelse. En rapport om hälsan hos olika invandrargrupper i Sverige: Statens folkhälsoinstitut, 2002.
3. Marklund U. Skolbarns hälsovanor under ett decennium – Tabellrapport. Stockholm: Folkhälsoinstitutet, 1997. Rapport Nr. 1996:110.
4. Danielson M, Marklund U. Svenska skolbarns hälsovanor 1997/98 – Tabellrapport. Stockholm: Folkhälsoinstitutet, 2000. Rapport Nr. 2000:5.
5. Medin J, Alexanderson K. Begreppen hälsa och hälsofrämjande. En litteraturstudie. Lund: Studentlitteratur, 2000.
6. Scheidt P, Overpeck MD, Wyatt W, Azmann A. Adolescents' health and wellbeing. I: Currie C, Hurrelman K, Settertobulte W, Smith R, Todd J, redaktörer. Health and Health Behaviour among Young People. Köpenhamn: WHO, 2000:24-38.
7. Alvé G. Barnpsykosomatik. Lund: Studentlitteratur, 1999.
8. Engström I. Psykosomatiska tillstånd hos barn och ungdomar. I: Sivik T, Theorell T, redaktörer. Psykosomatisk medicin. Lund: Studentlitteratur, 1995:180–213.
9. Haugland S, Wold B. Subjective health complaints in adolescence: Reliability and validity of survey methods. *Journal of Adolescence* 2001;24(5):611–624.
10. Haugland S, Wold B, Stevenson J, Aaroe LE, Woynarowska B. Subjective health complaints in adolescence: A cross-national comparison of prevalence and dimensionality. *European Journal of Public Health* 2001;11(1):4–10.
11. Jensen B. Borns sundhed og trivsel – en kvalitativ undersøgelse af borns oplevelse af sundhed. *Nordisk Psykologi* 1999;3:224–232.
12. King A, Wold B, Tudor-Smith C, Harel Y. The Health of Youth: A Cross-National Survey. Canada: WHO regional publications. European series; 1996. Report No. 69.
13. Health21 - The health for all policy framework for the WHO European Region -21 targets for the 21st century. Köpenhamn: WHO Regional Office for Europe, 1998. Report Nr. 6.
14. Trends in Substance Use and Associated Health Problems: WHO; 1996. Fact Sheet No. 127.
15. Hälsorelaterade levnadsvanor – Vad vet vi och vad behöver vi veta?: Statens folkhälsoinstitut, 2003. Rapport Nr. 2003:17.
16. Currie C, Samdal O, Boyce W, Smith B, editors. Health Behaviour in School-Aged Children: a World Health Organization Cross-National Study. Research Protocol for the 2001/02 Survey. Edinburgh, 2002.
17. Melinder K. Alkohol och olycksfall – en kunskapsöversikt. Stockholm: Socialstyrelsen; 1988. Rapport Nr. Socialstyrelsen redovisar 1988:4.
18. Drogutvecklingen i Sverige, Rapport 2001: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, 2001. Report No. Rapport nr 63.
19. Hälsa på lika villkor – nationella mål för folkhälsan. Slutbetänkande av Nationella folkhälsokommittén. Stockholm, 2000. SOU 2000:91.
20. Guidelines for school health programs to promote lifelong healthy eating. *Journal School Health* 1997;67(1):9–26.
21. Sallis JF, Prochaska JJ, Taylor WC. A review of correlates of physical activity of children and adolescents. *Medicine and science in sports and exercise* 2000;32(5):963–75.
22. Fuhrer R, Stansfeld SA. How gender affects patterns of social relations and their impact on health: a comparison of one or multiple sources of support from "close persons". *Social Science & Medicine* 2002;54:811–825.
23. Kaltiala-Heino R, Rimpelä AJ. Bulling at school – an indicator of adolescents at risk for mental disorders. *Journal of Adolescence* 2000;23(6):661–674.
24. Danielson M, Sundbaum B. Mobbning bland skolbarn: Statens folkhälsoinstitut; 2003. Rapport Nr. 2003:02.
25. Samdal O. The School environment as a risk or a resource for students' health-related behaviours and subjective well-being (Doctor of Philosophy). Bergen: University of Bergen, 1998.

Bilaga 1

Tabeller med resultat från 2001/02 års undersökning

Procentbasen är det antal individer som procenttalen grundar sig på. Då procenttalen avrundats blir summan inte alltid 100%.

Tabellunderlag för kapitel Hälsa. Variabler efter kön och ålder i procent

		11 år		13 år		15 år	
		Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
SJÄLVUPPLEVD HÄLSA							
1:1 Hur frisk tycker du att du är?	Mycket frisk	74	70	69	59	66	50
	Ganska frisk	25	29	29	38	32	46
	Inte särskilt frisk	2	1	2	3	2	4
	Procentbas	722	739	602	582	603	601
SYMPTOM							
1:2 Hur ofta har du haft huvudvärk de senaste månaderna?	Ungefär varje dag	5	4	4	5	2	7
	> 1 gång/vecka	7	12	10	13	7	17
	C:a 1 gång/vecka	18	20	20	24	14	24
	C:a 1 gång/månad	27	29	28	27	29	27
	Sällan/aldrig	43	35	37	30	48	26
	Procentbas	707	722	595	581	604	609
1:3 Hur ofta har du haft magont de senaste 6 månaderna?	Ungefär varje dag	5	5	2	4	1	5
	> 1 gång/vecka	6	10	6	14	4	11
	C:a 1 gång/vecka	11	18	11	19	9	20
	C:a 1 gång/månad	29	31	32	35	30	46
	Sällan/aldrig	48	36	49	28	55	19
	Procentbas	696	719	593	583	604	610
1:4 Hur ofta har du haft ryggont de senaste 6 månaderna?	Ungefär varje dag	5	2	4	5	5	8
	> 1 gång/vecka	3	3	5	7	8	11
	C:a 1 gång/vecka	7	7	9	10	7	11
	C:a 1 gång/månad	16	18	22	17	23	25
	Sällan/aldrig	69	69	60	61	57	45
	Procentbas	693	708	588	580	603	609
1:5 Hur ofta har du känt dig yr de senaste 6 månaderna?	Ungefär varje dag	3	2	3	4	3	5
	> 1 gång/vecka	4	5	6	8	4	12
	C:a 1 gång/vecka	11	11	11	14	9	13
	C:a 1 gång/månad	20	20	20	20	19	24
	Sällan/aldrig	61	62	61	54	65	46
	Procentbas	690	714	587	581	603	609
1:6 Hur ofta har du känt dig nere de senaste 6 månaderna?	Ungefär varje dag	3	4	4	8	3	11
	> 1 gång/vecka	10	12	9	17	10	24
	C:a 1 gång/vecka	14	21	17	27	16	20
	C:a 1 gång/månad	28	31	33	30	36	26
	Sällan/aldrig	45	32	37	18	35	18
	Procentbas	693	716	590	580	600	609
1:7 Hur ofta har du varit irriterad/på dåligt humör de senaste 6 månaderna?	Ungefär varje dag	6	8	6	10	6	11
	> 1 gång/vecka	18	25	21	29	20	30
	C:a 1 gång/vecka	27	29	31	30	31	27
	C:a 1 gång/månad	30	24	28	22	31	24
	Sällan/aldrig	18	15	14	9	12	7
	Procentbas	703	715	594	583	602	610
1:8 Hur ofta har du känt dig nervös de senaste 6 månaderna?	Ungefär varje dag	3	3	3	4	2	5
	> 1 gång/vecka	9	11	8	16	10	16
	C:a 1 gång/vecka	18	24	23	30	21	27
	C:a 1 gång/månad	31	32	35	31	35	33
	Sällan/aldrig	39	30	31	19	32	19
	Procentbas	694	710	590	583	603	610
1:9 Hur ofta har du haft svårt att somna de senaste 6 månaderna?	Ungefär varje dag	13	11	9	10	8	10
	> 1 gång/vecka	13	13	12	17	14	18
	C:a 1 gång/vecka	12	15	16	18	15	15
	C:a 1 gång/månad	19	22	20	18	20	21
	Sällan/aldrig	43	38	44	37	43	35
	Procentbas	698	715	594	582	603	610

		11 år		13 år		15 år	
		Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
1:10 Trivs du i stort sett med livet just nu?	Mycket bra	74	63	61	45	49	29
	Ganska bra	24	32	33	44	48	54
	Inte så bra	2	4	5	9	3	15
	Inte alls	0	1	2	2	1	3
	Procentbas	720	737	603	583	592	601
1:11 Tycker du att du är...?	Alldeles för mager	1	2	2	1	3	2
	Lite för mager	13	10	16	8	21	9
	Lagom	69	67	63	54	58	48
	Lite för tjock	15	18	17	32	16	37
	Alldeles för tjock	1	2	2	4	2	5
	Procentbas	747	742	607	584	611	609
1:12 Försöker du gå ner i vikt just nu?	Nej, väger lagom	73	69	68	49	61	48
	Nej, behöver gå ner	13	17	13	27	12	29
	Nej, behöver gå upp	9	9	12	10	22	8
	Ja	4	5	6	15	5	15
	Procentbas	744	744	613	576	609	606

Tabellunderlag för kapitel Levnadsvanor. Variabler efter kön och ålder i procent

		11 år		13 år		15 år	
		Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
TOBAKSANVÄNDNING							
2:1 Har du någonsin rökt?	Ja	13	8	40	34	60	56
	Nej	87	92	60	66	40	44
	Procentbas	744	739	611	582	611	611
2:2 Hur ofta röker du nuförtiden?	Varje dag	0	0	3	4	6	14
	Minst 1 gång/vecka	0	1	2	2	5	5
	< 1 gång/vecka	1	1	6	6	9	9
	Röker inte	99	99	89	88	80	72
	Procentbas	742	745	610	583	611	609
2:3 Har du någonsin provat att snusa?	Ja	14	4	35	10	58	28
	Nej	86	96	65	90	42	72
	Procentbas	735	733	607	576	612	607
2:4 Snusar du nuförtiden?	Varje dag	0	0	4	0	17	0
	Minst 1 gång/vecka	0	0	4	0	4	1
	< 1 gång/vecka	1	0	2	0	5	1
	Snusar inte	99	100	90	99	74	98
	Procentbas	750	749	614	586	609	608
ALKOHOL							
2:5 Har du någonsin druckit dig riktigt full?	Aldrig	95	99	79	85	50	51
	1 gång	5	1	12	6	11	11
	2-3 gånger	0	0	4	4	14	16
	4-10 gånger	0	0	3	3	11	12
	> 10 gånger	0	0	2	2	15	10
	Procentbas	741	744	609	586	608	607
2:6 Hur ofta dricker du öl nuförtiden?	Varje dag	0	0	1	0	1	0
	Varje vecka	1	0	3	2	16	7
	Varje månad	3	1	6	5	16	15
	Sällan	21	11	25	21	31	30
	Aldrig	74	88	64	72	36	49
	Procentbas	718	733	604	576	610	606
2:7 Hur ofta dricker du vin nuförtiden?	Varje dag	0	0	0	0	0	0
	Varje vecka	0	0	1	1	2	3
	Varje månad	1	0	2	3	8	12
	Sällan	9	7	15	17	28	34
	Aldrig	89	92	81	78	62	50
	Procentbas	716	729	601	572	604	603
2:8 Hur ofta dricker du sprit nuförtiden?	Varje dag	0	0	1	0	1	0
	Varje vecka	0	0	3	3	7	7
	Varje månad	0	0	4	5	15	18
	Sällan	4	1	12	12	28	28
	Aldrig	96	99	81	80	49	47
	Procentbas	717	728	600	568	60	11 år

		11 år		13 år		15 år	
		Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
CANNABIS							
2:9	Har du någon gång prövat hasch/marijuana i ditt liv?					92	93
						4	4
						2	0
						0	0
						0	0
						0	0
						1	1
						609	608
SEX- OCH SAMLEVNAD							
2:10	Har du någonsin haft samlag med någon?					25	31
						75	69
						600	606
2:11	Ålder vid första samlaget?					11	3
						7	8
						15	17
						35	48
						31	25
						150	187
2:12	Användning av preventionsmedel vid senaste samlag?					18	18
						82	82
						153	187
2:13	Preventionsmetod vid senaste samlag: P-Piller					34	43
						66	57
						117	151
2:14	Preventionsmetod vid senaste samlag: Kondom					76	62
						24	38
						117	151
2:15	Preventionsmetod vid senaste samlag: Spermiedödande medel					3	1
						97	99
						117	151
2:16	Preventionsmetod vid senaste samlag: Avbrutet samlag					7	9
						93	91
						117	151
2:17	Preventionsmetod vid senaste samlag: "Dagen-efter-piller"					5	9
						95	91
						117	151
2:18	Använde ni kondom vid senaste samlaget?					73	59
						27	41
						131	158
MATVANOR							
2:19	Hur ofta äter du vanligtvis frukost på vardagar?					4	3
						1	2
						2	2
						2	3
						2	3
						6	6
						84	84
						76	64
						607	586
						612	607
2:20	Hur ofta äter du vanligtvis frukost på helger?					3	3
						7	5
						90	92
						87	83
						738	742
						604	586
						609	608
2:21	Hur ofta äter du vanligtvis lunch på vardagar?					4	1
						2	1
						2	2
						5	6
						8	9
						79	80
						62	58
						736	742
						597	581
						611	609

		11 år		13 år		15 år	
		Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
2:22 Hur ofta äter du vanligtvis lunch på helger?	Äter ej lunch	8	7	14	18	13	22
	1 helgdag	13	13	19	24	16	24
	2 helgdagar	79	79	67	58	71	54
	Procentbas	737	740	594	583	607	610
2:23 Hur ofta äter du vanligtvis middag på vardagar?	Äter ej middag	2	2	2	2	2	2
	1 dag	3	2	2	2	1	1
	2 dagar	2	2	2	2	2	3
	3 dagar	4	4	4	8	6	10
	4 dagar	6	7	7	12	9	15
	5 dagar	83	84	83	74	79	68
	Procentbas	739	743	605	581	614	610
2:24 Hur ofta äter du vanligtvis middag på helger?	Äter ej middag	2	2	2	2	3	3
	1 helgdag	8	9	7	10	9	13
	2 helgdagar	91	90	91	87	88	84
	Procentbas	734	741	605	582	608	611
2:25 Hur många gånger/vecka äter du vanligtvis frukt?	Aldrig	4	2	4	3	6	3
	< 1 gång/vecka	9	6	13	12	16	14
	1 gång/vecka	10	8	17	13	17	15
	2-4 dagar/vecka	26	25	29	30	26	29
	5-6 dagar/vecka	16	22	17	17	14	17
	1 gång/dag	16	21	9	12	10	12
	> 1 gång/dag	18	16	11	13	11	10
	Procentbas	747	748	611	585	613	612
2:26 Hur många gånger/vecka äter vanligtvis du grönsaker?	Aldrig	7	4	8	5	7	4
	< 1 gång/vecka	9	7	10	8	9	8
	1 gång/vecka	11	11	12	12	12	10
	2-4 dagar/vecka	23	22	29	26	28	24
	5-6 dagar/vecka	17	20	19	20	16	23
	1 gång/dag	18	23	12	18	15	18
	> 1 gång/dag	15	13	10	11	13	13
	Procentbas	745	746	610	584	613	612
2:27 Hur många gånger/vecka äter vanligtvis du sötsaker?	Aldrig	5	5	4	4	3	3
	< 1 gång/vecka	11	9	7	5	9	10
	1 gång/vecka	31	34	17	20	15	21
	2-4 dagar/vecka	32	37	40	40	38	38
	5-6 dagar/vecka	8	8	16	14	18	15
	1 gång/dag	6	3	8	9	8	6
	> 1 gång/dag	7	3	8	8	8	8
	Procentbas	743	746	610	583	612	612
2:28 Hur många gånger/vecka dricker du vanligtvis cola/läsk?	Aldrig	3	4	3	5	1	6
	< 1 gång/vecka	12	16	8	16	6	18
	1 gång/vecka	26	31	17	24	15	23
	2-4 dagar/vecka	37	37	40	36	37	34
	5-6 dagar/vecka	10	5	13	8	19	10
	1 gång/dag	6	3	8	6	8	3
	> 1 gång/dag	6	3	11	6	13	5
	Procentbas	745	747	611	584	611	612
2:29 Hur ofta borstar du tänderna?	> 1 gång/dag	75	83	77	82	78	87
	1 gång/dag	21	14	21	14	19	11
	Minst 1 gång/vecka	4	3	1	3	3	2
	< 1 gång/vecka	0	0	1	0	0	0
	Aldrig	0	0	0	0	0	0
	Procentbas	736	738	606	579	606	606
FYSISK AKTIVITET							
2:30 Hur ofta tränar du på fritiden så du blir andfådd/svettas?	Varje dag	18	7	11	8	10	4
	4-6 gånger/vecka	25	18	31	19	29	18
	2-3 gånger/vecka	34	38	35	39	32	35
	1 gång/vecka	15	24	12	19	13	17
	1 gång/månad	2	2	2	4	5	7
	< 1 gång/månad	3	4	4	4	4	8
	Aldrig	4	6	4	7	7	10
	Procentbas	742	744	609	586	614	606

		11 år		13 år		15 år	
		Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
2:31 Hur många timmar/vecka tränar du på fritiden så du blir andfådd/svettas?	Aldrig	7	8	7	9	10	16
	Ca 1/2 timme	13	13	10	8	7	11
	Ca 1 timme	24	29	18	21	16	20
	Ca 2-3 timmar	28	31	27	33	25	27
	Ca 4-6 timmar	18	14	22	21	24	19
	7 timmar eller mer	10	4	16	9	18	8
	Procentbas	748	740	605	586	612	606
	2:32 Hur många dagar har du varit fysiskt aktiv minst 1 timme/dag den senaste veckan	0 Dagar	3	3	3	5	5
1 Dag	7	7	6	7	6	10	
2 Dagar	11	14	12	16	14	22	
3 Dagar	16	19	23	22	21	21	
4 Dagar	16	15	22	18	18	13	
5 Dagar	14	18	14	15	15	11	
6 Dagar	11	11	8	9	8	8	
7 Dagar	22	12	12	8	13	9	
Procentbas	701	692	584	552	587	586	
2:33 Hur många dagar har du varit fysiskt aktiv minst 1 timme/dag en typisk vecka?	0 Dagar	4	3	2	2	4	3
	1 Dag	6	8	5	6	4	6
	2 Dagar	12	11	13	15	12	17
	3 Dagar	16	19	20	21	19	21
	4 Dagar	16	19	24	19	22	17
	5 Dagar	15	17	14	18	15	17
	6 Dagar	12	12	11	10	12	10
	7 Dagar	19	12	10	10	11	9
Procentbas	695	677	574	561	584	581	
INAKTIVITET							
2:34 Hur många timmar/dag brukar du titta på TV/video på vardagar	Inte alls	1	2	2	2	2	3
	Ca 1/2 tim/dag	11	15	8	10	8	13
	Ca 1 tim/dag	28	25	19	18	19	18
	Ca 2 tim/dag	28	31	29	32	26	26
	Ca 3 tim/dag	19	15	23	18	20	20
	Ca 4 tim/dag	7	7	11	10	13	11
	Ca 5 tim/dag	3	2	5	5	6	7
	Ca 6 tim/dag	1	2	1	2	2	1
	Ca 7 tim/dag eller mer	3	1	2	2	3	0
	Procentbas	743	744	607	579	612	605
2:35 Hur många timmar/dag brukar du titta på TV/video på helger	Inte alls	1	2	1	2	2	3
	Ca 1/2 tim/dag	4	7	2	4	3	4
	Ca 1 tim/dag	13	16	10	10	10	12
	Ca 2 tim/dag	26	26	21	22	19	20
	Ca 3 tim/dag	24	25	24	26	22	24
	Ca 4 tim/dag	16	13	18	19	20	16
	Ca 5 tim/dag	8	6	15	10	10	12
	Ca 6 tim/dag	4	3	5	4	7	5
	Ca 7 tim/dag eller mer	4	2	5	4	7	3
	Procentbas	742	746	609	578	610	602
2:36 Hur många timmar/dag använder du dator på fritid vardagar	Inte alls	16	35	10	22	10	22
	Ca 1/2 tim/dag	21	34	18	35	20	37
	Ca 1 tim/dag	25	17	20	23	20	21
	Ca 2 tim/dag	18	9	22	11	19	11
	Ca 3 tim/dag	10	3	14	5	16	3
	Ca 4 tim/dag	4	1	7	2	5	3
	Ca 5 tim/dag	1	0	4	1	4	2
	Ca 6 tim/dag	1	0	2	0	3	0
	Ca 7 tim/dag eller mer	3	0	4	1	3	1
	Procentbas	745	736	608	585	610	607
2:37 Hur många timmar/dag använder du dator på fritid helger	Inte alls	14	30	9	23	11	23
	Ca 1/2 tim/dag	17	31	12	24	13	28
	Ca 1 tim/dag	22	21	17	23	14	22
	Ca 2 tim/dag	19	9	19	15	15	12
	Ca 3 tim/dag	13	5	14	6	16	5
	Ca 4 tim/dag	7	2	12	4	11	5
	Ca 5 tim/dag	3	1	6	2	6	2
	Ca 6 tim/dag	2	0	4	1	4	1
	Ca 7 tim/dag eller mer	3	0	7	2	10	2
	Procentbas	744	735	606	581	610	604

Tabellunderlag för kapitel Sociala Relationer. Variabler efter kön och ålder i procent

		11 år		13 år		15 år	
		Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
VÄNNER							
3:1 Hur många pojkar har du som nära vänner just nu?	Ingen	1	18	2	19	1	19
	1	3	15	4	12	5	16
	2	8	16	8	13	9	15
	> 2	88	51	86	56	86	50
	Procentbas	738	707	601	570	609	596
3:2 Hur många flickor har du som nära vänner just nu?	Ingen	27	0	21	1	17	2
	1	13	4	12	2	11	5
	2	14	10	14	9	17	11
	> 2	47	86	54	88	55	82
	Procentbas	705	740	590	581	594	611
3:3 Hur många dagar/vecka är du med kompisar direkt efter skolan?	0 Dagar	6	5	9	10	12	20
	1 Dag	13	16	15	19	18	23
	2 Dagar	21	24	22	25	22	27
	3 Dagar	25	24	26	20	19	16
	4 Dagar	16	19	13	12	13	10
	5 Dagar	19	12	14	13	17	5
	Procentbas	737	734	601	576	611	605
3:4 Hur många kvällar/vecka är du ute med kompisar?	0 Kväll	31	47	23	29	15	16
	1 Kväll	19	20	19	22	15	21
	2 Kvällar	15	13	20	15	23	26
	3 Kvällar	13	8	14	12	15	16
	4 Kvällar	8	4	10	9	9	8
	5 Kvällar	5	3	6	4	6	6
	6 Kvällar	4	3	3	4	5	3
	7 Kvällar	5	2	6	5	11	4
	Procentbas	737	737	604	570	609	606
3:5 Hur ofta har du kontakt med kompisar via tel/SMS/E-mail?	Sällan/aldrig	20	12	12	4	10	5
	1-2 dagar/vecka	27	34	25	15	17	13
	3-4 dagar/vecka	28	24	28	25	22	19
	5-6 dagar/vecka	12	15	15	17	17	17
	Varje dag	12	16	20	38	34	46
	Procentbas	742	745	604	587	608	611
STÖD							
3:6 Hur lätt har du för att tala med pappa vid bekymmer?	Mycket lätt	52	31	33	18	28	11
	Lätt	36	45	51	42	41	40
	Svårt	9	19	12	28	23	33
	Mycket svårt	3	5	3	12	8	16
	Procentbas	719	709	572	540	580	571
3:7 Hur lätt har du för att tala med mamma vid bekymmer?	Mycket lätt	66	62	45	48	37	34
	Lätt	28	32	42	39	46	46
	Svårt	6	6	11	10	13	15
	Mycket svårt	1	1	2	3	4	5
	Procentbas	726	720	596	554	594	588
3:8 Hur lätt har du att tala med äldre bror/bröder vid bekymmer?	Mycket lätt	26	13	33	17	30	16
	Lätt	40	33	36	33	40	38
	Svårt	21	32	20	28	18	26
	Mycket svårt	13	22	11	22	11	20
	Procentbas	359	354	291	264	290	284
3:9 Hur lätt har du att tala med äldre syster/systrar vid bekymmer?	Mycket lätt	32	31	25	33	32	38
	Lätt	35	41	42	43	41	38
	Svårt	18	17	20	16	19	16
	Mycket svårt	15	11	13	8	8	8
	Procentbas	366	344	296	271	297	284
3:10 Hur lätt har du att tala med bästa vännen vid bekymmer?	Mycket lätt	40	52	43	55	48	63
	Lätt	43	39	45	36	39	30
	Svårt	14	7	11	8	9	6
	Mycket svårt	4	2	2	1	3	1
	Procentbas	711	697	571	563	587	589

		11 år		13 år		15 år	
		Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
3:11 Hur lätt har du att tala med vänner av samma kön vid bekymmer?	Mycket lätt	32	32	29	32	32	36
	Lätt	45	52	50	53	51	52
	Svårt	18	13	17	12	12	10
	Mycket svårt	6	3	4	2	4	2
	Procentbas	701	697	575	572	602	598
3:12 Hur lätt har du att tala med vänner av motsatt kön vid bekymmer?	Mycket lätt	17	6	17	13	28	23
	Lätt	36	24	42	36	42	45
	Svårt	30	43	29	38	22	25
	Mycket svårt	17	26	11	14	8	7
	Procentbas	633	625	553	544	593	568
MOBBNING							
3:13 Hur ofta har du blivit mobbad i skolan de senaste månaderna?	Ej mobbad	86	85	82	82	86	89
	1-2 gånger	8	12	13	12	9	8
	2-3 gånger/månad	3	1	2	2	2	2
	Ca 1 gång/vecka	2	1	2	2	1	1
	Flera gånger/vecka	1	1	2	2	2	1
	Procentbas	719	737	591	576	603	602
3:14 Hur ofta har du mobbat andra elever de senaste månaderna?	Ej mobbat	88	95	79	88	75	87
	1-2 gånger	10	5	16	10	19	10
	2-3 gånger/månad	1	0	3	1	3	2
	Ca 1 gång/vecka	1	0	1	0	1	1
	Flera gånger/vecka	0	0	2	1	2	0
	Procentbas	721	726	590	576	597	604
SLAGSMÅL							
3:15 Hur många gånger har du varit i slagsmål det senaste året?	Ej slagsmål	45	81	48	77	58	82
	1 gång	19	9	18	11	17	7
	2 gånger	13	3	13	6	10	4
	3 gånger	8	2	6	2	4	2
	4 gånger eller fler	15	5	16	4	10	4
	Procentbas	714	727	583	567	610	609

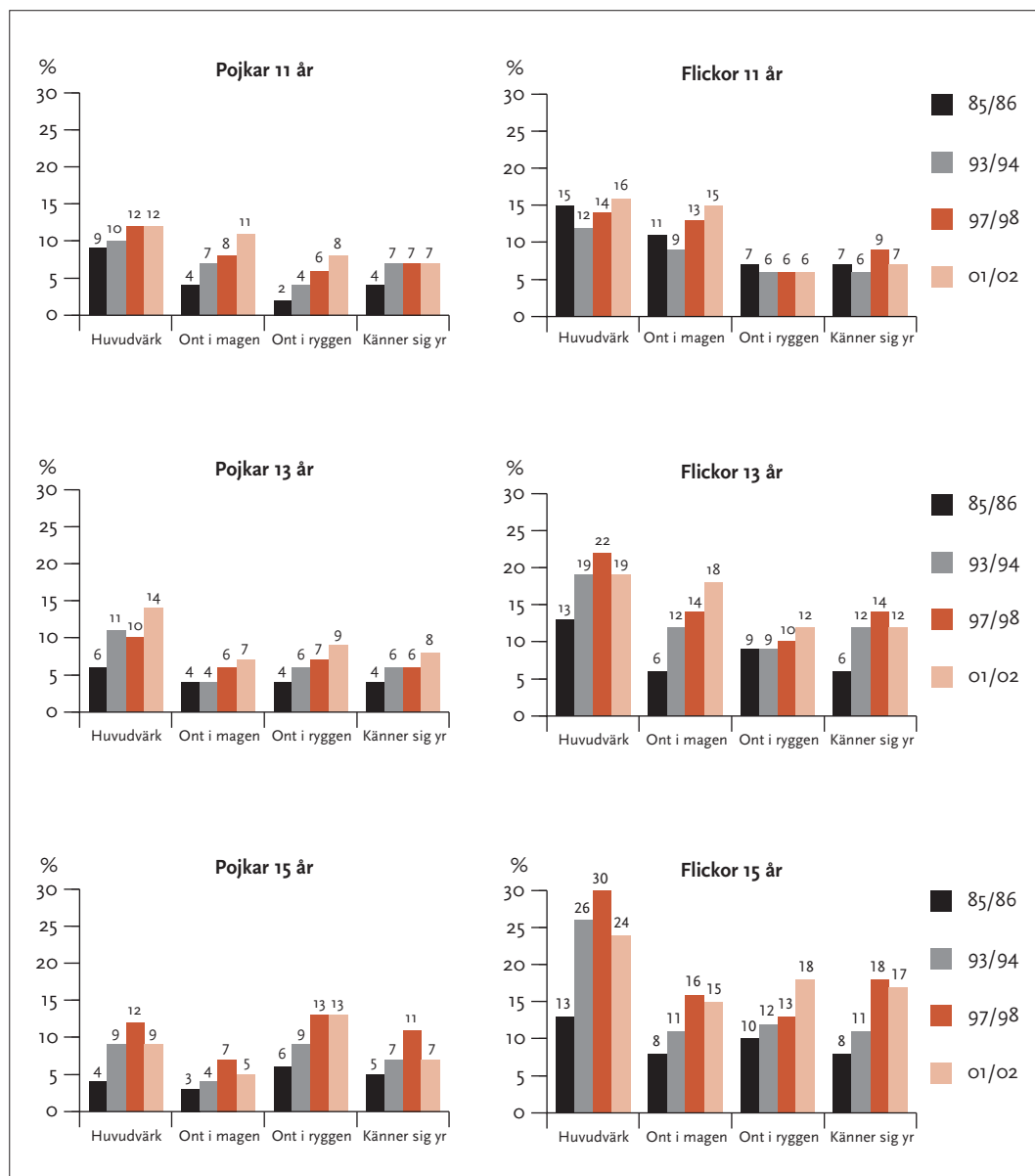
Tabellunderlag för kapitel Skolan. Variabler efter kön och ålder i procent

		11 år		13 år		15 år	
		Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
INSTÄLLNING							
4:1 Vad tycker du om skolan nuförtiden?	Mycket bra	29	38	15	21	13	13
	Ganska bra	53	52	60	58	56	60
	Ej särskilt bra	13	8	19	16	21	21
	Inte alls	5	1	7	5	10	6
	Procentbas	745	746	607	583	609	608
4:2 Hur duktig tror du din klasslärare tycker du är i skolan?	Mycket duktig	20	20	15	14	12	14
	Duktig	55	60	54	51	46	45
	Medelbra	24	19	29	32	37	37
	Under genomsnitt	2	0	2	3	5	4
	Procentbas	740	741	609	580	608	605
SKOLMILJÖ							
4:3 Hur pass stressad känner du dig av skolarbete?	Inte alls	29	27	18	12	9	2
	Lite grann	56	61	57	58	48	30
	Ganska mycket	10	9	19	24	30	43
	Mycket	5	4	6	6	12	24
	Procentbas	734	740	600	579	607	607
KRAV							
4:4 Jag har för mycket skolarbete	Instämmer absolut	12	8	18	16	22	27
	Instämmer	23	20	32	33	41	43
	Tveksam	35	35	37	35	28	25
	Instämmer ej	21	25	11	14	6	6
	Instämmer absolut inte	10	12	2	2	2	0
	Procentbas	726	738	602	576	608	609
4:5 Jag tycker arbetet är svårt i skolan	Instämmer absolut	4	3	5	5	8	7
	Instämmer	11	8	18	17	24	26
	Tveksam	36	35	41	41	41	42
	Instämmer ej	30	35	26	31	22	20
	Instämmer absolut inte	19	19	10	6	5	4
	Procentbas	726	736	598	574	607	605

		11 år		13 år		15 år	
		Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
4:6 Jag blir trött av skolarbetet	Instämmer absolut	17	9	23	23	34	36
	Instämmer	26	21	37	35	40	41
	Tveksam	28	33	26	27	18	17
	Instämmer ej	17	24	11	10	6	4
	Instämmer absolut inte	12	13	3	5	2	1
	Procentbas	725	734	599	579	607	612
PÅVERKANSMÖJLIGHETER							
4:7 På vår skola är eleverna med och bestämmer reglerna	Instämmer absolut	20	14	10	9	7	4
	Instämmer	30	35	26	23	24	23
	Tveksam	29	35	39	44	40	46
	Instämmer ej	10	9	13	16	15	20
	Instämmer absolut inte	11	7	11	8	14	8
	Procentbas	738	733	601	576	606	610
4:8 Eleverna är med och organiserar aktiviteter på skolan	Instämmer absolut	26	20	12	9	9	6
	Instämmer	41	39	36	29	33	27
	Tveksam	25	33	37	44	39	42
	Instämmer ej	5	6	8	14	11	17
	Instämmer absolut inte	3	2	7	4	8	7
	Procentbas	725	738	599	568	602	605
4:9 Reglerna på den här skolan är rättvisa	Instämmer absolut	31	29	17	14	11	8
	Instämmer	38	44	48	50	45	50
	Tveksam	21	22	24	26	28	30
	Instämmer ej	6	4	6	7	11	8
	Instämmer absolut inte	5	2	6	3	6	4
	Procentbas	737	740	599	577	606	607
STÖD AV LÄRARE							
4:10 Jag uppmuntras att säga vad jag tycker i klasserna	Instämmer absolut	29	26	19	18	19	20
	Instämmer	39	41	44	44	47	44
	Tveksam	26	28	31	30	27	27
	Instämmer ej	3	4	3	6	4	7
	Instämmer absolut inte	3	2	3	3	3	2
	Procentbas	726	731	602	572	608	608
4:11 Våra lärare behandlar oss rättvist	Instämmer absolut	42	43	24	19	17	14
	Instämmer	36	35	47	51	45	44
	Tveksam	12	15	18	19	21	30
	Instämmer ej	5	4	7	8	9	9
	Instämmer absolut inte	4	3	5	3	7	4
	Procentbas	728	733	602	575	606	608
4:12 Om jag behöver extra hjälp får jag det	Instämmer absolut	41	44	27	23	24	17
	Instämmer	40	39	46	49	51	53
	Tveksam	15	13	22	21	20	22
	Instämmer ej	2	2	3	5	3	6
	Instämmer absolut inte	2	2	2	2	3	2
	Procentbas	729	733	601	575	605	606
STÖD AV FÖRÄLDRAR							
4:13 Vid skolproblem försöker mina föräldrar hjälpa mig	Instämmer absolut	77	78	71	66	63	58
	Instämmer	19	18	25	28	33	34
	Tveksam	2	2	2	4	2	5
	Instämmer ej	1	1	1	1	1	1
	Instämmer absolut inte	1	1	1	0	0	1
	Procentbas	732	743	598	578	609	606
4:14 Mina föräldrar kommer gärna och pratar med mina lärare	Instämmer absolut	42	44	32	34	29	29
	Instämmer	37	36	44	39	39	41
	Tveksam	16	16	18	19	20	19
	Instämmer ej	2	3	4	6	8	8
	Instämmer absolut inte	2	1	2	3	4	2
	Procentbas	729	740	596	578	609	601
4:15 Mina föräldrar uppmuntrar mig att vara duktig i skolan	Instämmer absolut	68	69	63	65	60	62
	Instämmer	27	26	31	28	35	31
	Tveksam	4	4	5	5	4	4
	Instämmer ej	0	1	1	1	1	1
	Instämmer absolut inte	0	0	1	1	0	1
	Procentbas	733	739	599	576	611	605

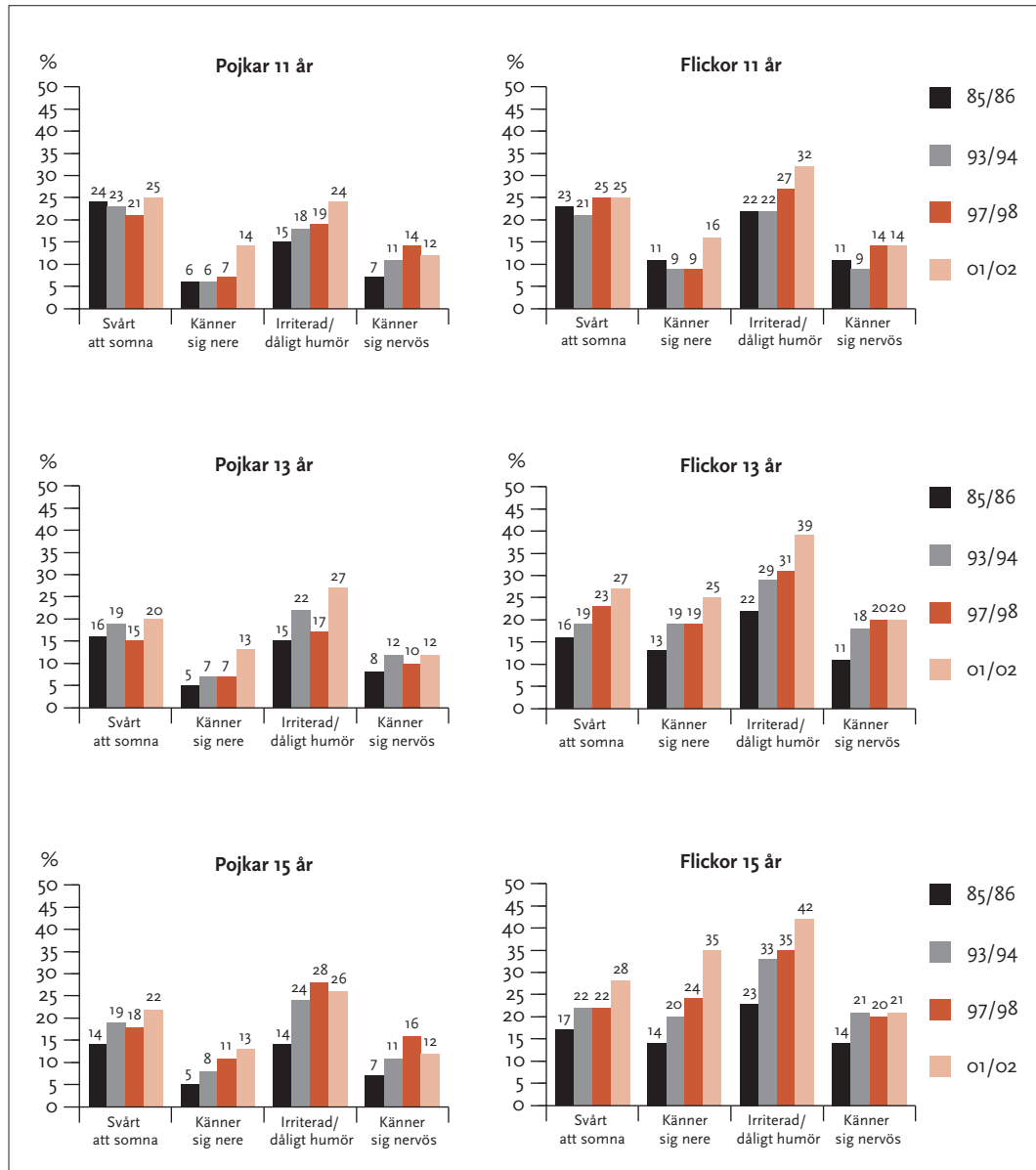
			11 år		13 år		15 år	
			Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
STÖD AV KLASSKAMRATER								
4:16 Eleverna i min klass trivs tillsammans	Instämmer absolut		33	27	26	19	21	16
	Instämmer		45	46	52	51	49	48
	Tveksam		19	25	18	25	22	26
	Instämmer ej		2	2	2	3	6	6
	Instämmer absolut inte		1	1	1	2	3	4
	Procentbas		741	742	609	581	606	610
4:17 De flesta i min klass är snälla/hjälpsamma	Instämmer absolut		40	40	24	24	20	18
	Instämmer		42	45	51	51	53	53
	Tveksam		14	12	20	19	19	20
	Instämmer ej		2	3	4	5	6	7
	Instämmer absolut inte		1	1	1	1	2	2
	Procentbas		738	740	607	577	604	605
4:18 De andra eleverna accepterar mig som jag är	Instämmer absolut		45	38	34	29	33	26
	Instämmer		40	45	51	53	52	53
	Tveksam		13	14	12	16	11	16
	Instämmer ej		1	1	3	2	2	3
	Instämmer absolut inte		1	1	0	1	1	2
	Procentbas		735	739	606	576	606	608

Bilaga 2a Somatiska besvär

Andelen pojkar och flickor i olika åldrar som har somatiska besvär mer än en gång i veckan genom åren. Tyvärr har dessa frågor omformulerats något genom åren, mest år 1989 varför uppgifter från det året inte finns med. År 1985 löd frågan "Hur ofta har du följande besvär?" Från år 1993 och framåt löd frågan "Hur ofta har du under de senaste 6 månaderna haft följande besvär?" Svarsalternativen har varit desamma.

Bilaga 2b Psykiska besvär

Andelen pojkar och flickor i olika åldrar som har psykiska besvär mer än en gång i veckan genom åren. Tyvärr har dessa frågor omformulerats något genom åren, mest år 1989 varför uppgifter från det året inte finns med. År 1985 löd frågan "Hur ofta har du följande besvär?" Från år 1993 och framåt löd frågan "Hur ofta har du under de senaste 6 månaderna haft följande besvär?" Svarsalternativen har varit desamma.

Bilaga 3

Enkät 2001/02 (version åk 9)

Skolbarnns hälsovanor
(Health Behaviour in School-Aged Children)

2001/2002

ÅK 9

FRÅGEFORMULÄR

Internationell standardiserad version

En nationsjämförande kartläggning
från Världshälsöorganisationen
(A WHO Cross National Survey)

Till dig som svarar på denna enkät

Genom att svara på de här frågorna hjälper du oss att få reda på mer om hur unga människor har det idag. Samma frågor ställs till skolbarn i många länder runt om i Europa, USA och Canada.

Du skall inte skriva ditt namn – dina svar kommer att hållas hemliga.

Ingen i skolan kommer att få se ditt ifyllda frågeformulär.

Läs frågorna i tur och ordning. Försök svara så ärligt du kan.

Du ska endast sätta ETT kryss för varje fråga annars kan vi inte räkna ditt svar.

Om det är svårt att välja bara ett svar, försök tänka på det som stämmer in bäst eller på det som stämmer för det mesta.

1. Är du pojke eller flicka?

- 1 Pojke 2 Flicka

2. Vilken årskurs går du i?

- 1 Årskurs 5
2 Årskurs 7
3 Årskurs 9

3. Vilken månad är du född?

.....

4. Vilket år är du född?

.....

5. I vilket land är du född?

- 1 I Sverige
2 I Norge, Danmark, Finland eller Island
3 I ett annat land i Europa
4 I ett annat land utanför Europa

6. Var är dina föräldrar födda?

	I Sverige	I Norge, Danmark, Finland eller Island	I ett annat land i <u>Europa</u>	I ett annat land <u>utanför Europa</u>
Mamma	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
Pappa	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4

7. Hur bor du?

- 1 I lägenhet
2 I radhus/kedjehus
3 I villa

8. Hurdan plats bor du på?

- 1 Storstad
2 Förort till storstad
3 Stad
4 Samhälle
5 Landsbygd

9. Nu kommer några frågor om dina föräldrars arbete.

Har din pappa ett arbete?

- 1 Ja
2 Nej
3 Vet inte
4 Har ingen pappa eller träffar honom inte

Om du svarat JA var snäll och skriv var han jobbar

(t ex sjukhus, bank, restaurang)

.....

Beskriv vad för slags arbete han har där

(t ex sjukskötare, kassör, lärare, elektriker)

.....

.....

Om NEJ, varför har inte din pappa något arbete?

(Kryssa i det svar som bäst passar in.)

- 1 Han är sjuk, pensionär eller studerar
2 Han söker arbete
3 Han är hemmaman
4 Jag vet inte

→

17. Det här är en bild av en stegen.

Toppen på stegen '10' motsvarar det bästa liv du kan tänka dig och botten '0' det sämsta liv du kan tänka dig.

Om du tänker på ditt liv i största allmänhet, var tycker du att du står just nu? Kryssa i rutan vid det nummer som bäst passar in på dig.

☐	10	Bästa tänkbara liv
☐	9	
☐	8	
☐	7	
☐	6	
☐	5	
☐	4	
☐	3	
☐	2	
☐	1	
☐	0	Sämsta tänkbara liv

18. Tycker du att du är...?

- 1 Alldeles för mager
- 2 Lite för mager
- 3 Lagom
- 4 Lite för tjock
- 5 Alldeles för tjock

DENNA FRÅGA SKA BARA NI FLICKOR SVARA PÅ.

19. Har du fått din menstruation?

- 1 Nej, jag har ännu inte fått min menstruation
- 2 Ja, jag fick den då jag var år gammal

DE HÄR FRÅGORNA SKA ALLA SVARA PÅ.

20. Hur ofta har du under de senaste 6 månaderna haft följande besvär? (Sätt ett kryss på varje rad.)

	I stort sett varje dag	Mer än en gång i veckan	Ungefär en gång i veckan	Ungefär en gång i månaden	Sällan eller aldrig
	1	2	3	4	5
Huvudvärk	☐	☐	☐	☐	☐
Ont i magen	☐	☐	☐	☐	☐
Ont i ryggen	☐	☐	☐	☐	☐
Känt mig nere	☐	☐	☐	☐	☐
Varit irriterad eller på dåligt humör	☐	☐	☐	☐	☐
Känt mig nervös	☐	☐	☐	☐	☐
Haft svårt att somna	☐	☐	☐	☐	☐
Känt mig yr	☐	☐	☐	☐	☐
Ont i nacke och axlar	☐	☐	☐	☐	☐
Rädd	☐	☐	☐	☐	☐
Trött och utsliten	☐	☐	☐	☐	☐

21. Sätt ett kryss på varje rad i den ruta som bäst beskriver hur ofta du har känt på det här sättet under de senaste veckorna.

	Aldrig	Ibland	Ofta	Nästan alltid
	1	2	3	4
Jag tycker att saker och ting går bra för mig	☐	☐	☐	☐
Mitt liv är bra	☐	☐	☐	☐
Jag skulle vilja ändra många saker i mitt liv	☐	☐	☐	☐
Jag önskar jag hade ett annat slags liv	☐	☐	☐	☐
Jag har ett bra liv	☐	☐	☐	☐
Jag tycker om det som händer mig i mitt liv	☐	☐	☐	☐

26. Håller du på att banta eller gör du något annat för att gå ned i vikt just nu?

- 1 Nej, jag väger lagom mycket
- 2 Nej, men jag behöver gå ned i vikt
- 3 Nej, för jag behöver gå upp i vikt
- 4 Ja

27. En del barn och ungdomar går till skolan eller till sängs hungriga för att det inte finns tillräckligt med mat hemma. Hur ofta händer detta dig?

- 1 Alltid
- 2 Ofta
- 3 Ibland
- 4 Aldrig

28. Hur ofta borstar du tänderna?

- 1 Mer än en gång om dagen
- 2 En gång om dagen
- 3 Ätminstone en gång i veckan, men inte varje dag
- 4 Mindre än en gång i veckan
- 5 Aldrig

29. Har du någonsin rökt?

(Minst en cigarett, cigarr eller pipa.)

- 1 Ja
- 2 Nej

30. Hur ofta röker du nu för tiden?

- 1 Varje dag
- 2 Minst en gång i veckan, men inte varje dag
- 3 Mindre än en gång i veckan
- 4 Jag röker inte

31. Har du någonsin provat att snusa?

- 1 Nej, jag har inte provat
- 2 Ja, jag har provat det 1–2 gånger
- 3 Ja, jag har provat det mer än 2 gånger

32. Snusar du nu för tiden?

- 1 Ja, varje dag
- 2 Ja, minst en gång i veckan, men inte varje dag
- 3 Ja, mindre än en gång i veckan
- 4 Nej, jag snusar inte

33. Hur ofta dricker du alkohol nu för tiden, som t ex, vin, sprit, cider, alkoholisk? Försök även ta med de gånger då du bara dricker lite grann.

(Sätt ett kryss på varje rad.)

	Varje dag	Varje vecka	Varje månad	Sällan	Aldrig
1. Öl	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
2. Vin	☐	☐	☐	☐	☐
3. Sprit	☐	☐	☐	☐	☐
4. Cider	☐	☐	☐	☐	☐
5. Alkoholisk	☐	☐	☐	☐	☐

34. Har du någonsin druckit så mycket att du blivit riktigt full?

- 1 Nej, aldrig
- 2 Ja, en gång
- 3 Ja, 2–3 gånger
- 4 Ja, 4–10 gånger
- 5 Ja, mer än 10 gånger

35. Hur gammal var du när du första gången gjorde något av följande?

(Om det är något du inte har gjort kryssar du i rutan "aldrig".)

- 1. Drack alkohol (mer än bara smakat)
 - Aldrig
 - Jag var år
- 2. Blev full
 - Aldrig
 - Jag var år
- 3. Rökte (mer än ett bloss)
 - Aldrig
 - Jag var år

36. Har du någon gång prövat hasch eller marijuana ...?

(Sätt ett kryss på varje rad.)

	Aldrig	1–2 gånger	3–5 gånger	6–9 gånger	10–19 gånger	20–39 gånger	40 gånger eller mer
	1	2	3	4	5	6	7
1. i ditt liv	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. under de senaste 12 månaderna	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

37. Hur väl stämmer följande beskrivningar in på dig.

(Sätt ett kryss för varje beskrivning.)

	Stämmer mycket dåligt	Stämmer ganska dåligt	Stämmer ganska bra	Stämmer mycket bra
	1	2	3	4
1. Jag tycker att det är svårt att få vänner	☐	☐	☐	☐
2. Jag har många vänner	☐	☐	☐	☐
3. Det verkar vara svårt att tycka om mig	☐	☐	☐	☐
4. Jag är populär bland andra i min ålder	☐	☐	☐	☐
5. Jag känner att andra accepterar mig	☐	☐	☐	☐

Många unga människor gör sig illa eller skadas då de exempelvis idrottar eller är i slagsmål med andra på olika platser som gatan eller hemma. Att skada sig kan innebära att man får i sig något giftigt eller att man bränner sig. Att skada sig innebär inte att man får sjukdomar som mässlingen eller influensa.

Följande frågor handlar om skador som du kan ha råkat ut för under de senaste 12 månaderna.

38. Hur många gånger har du under de senaste 12 månaderna skadat dig så illa att du blivit behandlad av en läkare eller sjuksköterska?

- 1 Jag har inte skadat mig de senaste 12 månaderna
- 2 1 gång
- 3 2 gånger
- 4 3 gånger
- 5 4 gånger eller fler

39. Hur många gånger har du under de senaste 12 månaderna varit i slagsmål?

- 1 Jag har inte varit i slagsmål
- 2 1 gång
- 3 2 gånger
- 4 3 gånger
- 5 4 gånger eller fler

NU KOMMER NÅGRA FRÅGOR OM DIN FRITID.

40. Hur ofta brukar du träna på din fritid, (dvs utanför skoltid) så att du blir andfådd eller svettas?

- 1 Varje dag
- 2 4–6 gånger i veckan
- 3 2–3 gånger i veckan
- 4 En gång i veckan
- 5 En gång i månaden
- 6 Mindre än en gång i månaden
- 7 Aldrig

41. Hur många timmar i veckan brukar du träna på din fritid, (dvs utanför skoltid), så att du blir andfådd eller svettas?

- 1 Aldrig
- 2 Ca en halv timme
- 3 Ca en timme
- 4 Ca 2-3 timmar
- 5 Ca 4-6 timmar
- 6 7 timmar eller mer

42. Hur många timmar om dagen brukar du vanligtvis titta på TV (och video) på din fritid?

(Sätt ett kryss för vardagar och ett för helgen.)

Vardagar:

- 1 Inte alls
- 2 Ca en halvtimme om dagen
- 3 Ca 1 timme om dagen
- 4 Ca 2 timmar om dagen
- 5 Ca 3 timmar om dagen
- 6 Ca 4 timmar om dagen
- 7 Ca 5 timmar om dagen
- 8 Ca 6 timmar om dagen
- 9 Ca 7 timmar eller mer om dagen

Helg:

- 1 Inte alls
- 2 Ca en halvtimme om dagen
- 3 Ca 1 timme om dagen
- 4 Ca 2 timmar om dagen
- 5 Ca 3 timmar om dagen
- 6 Ca 4 timmar om dagen
- 7 Ca 5 timmar om dagen
- 8 Ca 6 timmar om dagen
- 9 Ca 7 timmar eller mer om dagen

43. Hur många timmar om dagen brukar du vanligtvis läsa läxor utanför skoltid?

Vardagar:

- 1 Inte alls
- 2 Ca en halvtimme om dagen
- 3 Ca 1 timme om dagen
- 4 Ca 2 timmar om dagen
- 5 Ca 3 timmar om dagen
- 6 Ca 4 timmar om dagen
- 7 Ca 5 timmar om dagen
- 8 Ca 6 timmar om dagen
- 9 Ca 7 timmar eller mer om dagen

Helg:

- 1 Inte alls
- 2 Ca en halvtimme om dagen
- 3 Ca 1 timme om dagen
- 4 Ca 2 timmar om dagen
- 5 Ca 3 timmar om dagen
- 6 Ca 4 timmar om dagen
- 7 Ca 5 timmar om dagen
- 8 Ca 6 timmar om dagen
- 9 Ca 7 timmar eller mer om dagen

44. Hur många timmar om dagen använder du vanligtvis en dator (till att spela spel, skicka e-mail, chatta eller surfa på nätet) på din fritid?

Vardagar:

- 1 Inte alls
- 2 Ca en halvtimme om dagen
- 3 Ca 1 timme om dagen
- 4 Ca 2 timmar om dagen
- 5 Ca 3 timmar om dagen
- 6 Ca 4 timmar om dagen
- 7 Ca 5 timmar om dagen
- 8 Ca 6 timmar om dagen
- 9 Ca 7 timmar eller mer om dagen

Helg:

- 1 Inte alls
- 2 Ca en halvtimme om dagen
- 3 Ca 1 timme om dagen
- 4 Ca 2 timmar om dagen
- 5 Ca 3 timmar om dagen
- 6 Ca 4 timmar om dagen
- 7 Ca 5 timmar om dagen
- 8 Ca 6 timmar om dagen
- 9 Ca 7 timmar eller mer om dagen

45. Hur många dagar i veckan är du med i en organiserad fritidsaktivitet?

(T ex dans, simning, fotboll, idrott, kör, gitarr, ungdomsförening mm.)

- 1 Varje dag
- 2 5 eller 6 dagar per vecka
- 3 3 eller 4 dagar per vecka
- 4 En eller två gånger per vecka
- 5 Mindre än en gång i veckan
- 6 Inte alls

46. Har din familj någon bil?

- 1 Nej
- 2 Ja, en
- 3 Ja, två eller fler

47. Har du ett eget rum?

- 1 Nej
- 2 Ja

48. Hur många gånger har du rest bort på semester med din familj under det senaste året?

- 1 Ingen gång
- 2 En gång
- 3 Två gånger
- 4 Mer än två gånger

49. Hur mycket har du att säga till om när du och dina föräldrar bestämmer vad du ska göra på din fritid utanför skolan?

- 1 Jag bestämmer oftast vad jag ska göra på min fritid
- 2 Mina föräldrar och jag bestämmer, men oftast kan jag göra vad jag vill
- 3 Mina föräldrar och jag bestämmer, men oftast gör jag det som mina föräldrar vill att jag ska göra
- 4 Mina föräldrar bestämmer oftast

50. Hur många datorer har din familj?

- 1 Ingen
- 2 En
- 3 Två
- 4 Fler än två

51. Hur många pojkar och flickor har du som nära vänner just nu?

Pojkar:

- 1 Ingen
- 2 En
- 3 Två
- 4 Tre eller fler

Flickor:

- 1 Ingen
- 2 En
- 3 Två
- 4 Tre eller fler

52. Hur många dagar i veckan brukar du vara tillsammans med kompisar direkt efter skolan?

☐	☐	☐	☐	☐	☐
0	1	2	3	4	5
dag					dag

53. Hur många kvällar i veckan brukar du vara ute med kompisar?

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
0	1	2	3	4	5	6	7
kväll							kvällar

54. Hur går det till när du och dina kompisar bestämmer vad ni ska göra?

- 1 Jag bestämmer oftast vad vi ska göra
- 2 Mina kompisar och jag bestämmer lika mycket vad vi ska göra
- 3 Mina kompisar och jag bestämmer, men jag gör oftast som mina kompisar föreslår
- 4 För det mesta är det en av mina kompisar som bestämmer

55. Hur lätt har du för att prata med följande personer om saker som bekymrar dig?

(Sätt ett kryss på varje rad.)

	Mycket lätt	Lätt	Svårt	Mycket svårt	Har ingen/ vi träffas inte
	1	2	3	4	5
1. Pappa	☐	☐	☐	☐	☐
2. Styvpappa (eller mammans sambo)	☐	☐	☐	☐	☐
3. Mamma	☐	☐	☐	☐	☐
4. Styvmamma (eller pappas sambo)	☐	☐	☐	☐	☐
5. Äldre bror/bröder	☐	☐	☐	☐	☐
6. Äldre syster/systrar	☐	☐	☐	☐	☐
7. Bästa vännen	☐	☐	☐	☐	☐
8. Vänner av samma kön	☐	☐	☐	☐	☐
9. Vänner av motsatt kön	☐	☐	☐	☐	☐

56. Hur ofta pratar du med kompisar i telefon eller skickar dem sms eller e-mail?

- 1 Sällan eller aldrig
- 2 1–2 dagar i veckan
- 3 3–4 dagar i veckan
- 4 5–6 dagar i veckan
- 5 Varje dag

57. Hur pass bra ställt ekonomiskt tycker du att din familj har det?

- 1 Mycket bra
- 2 Ganska bra
- 3 Genomsnittligt
- 4 Inte så bra
- 5 Inte alls bra

58. Här är några påståenden om dina klasskamrater. Läs dem noga och sätt ett kryss för varje påstående.

	Intämmer absolut 1	Instämmer 2	Tveksam 3	Instämmer inte 4	Instämmer absolut inte 5
1. Eleverna i min klass trivs tillsammans	☐	☐	☐	☐	☐
2. De flesta av mina klasskamrater är snälla och hjälpsamma	☐	☐	☐	☐	☐
3. De andra eleverna accepterar mig som jag är	☐	☐	☐	☐	☐
4. Eleverna är med och organiserar aktiviteter på skolan	☐	☐	☐	☐	☐

59. Hur pass stressad känner du dig av ditt skolarbete?

- 1 Inte alls
- 2 Lite grann
- 3 Ganska mycket
- 4 Mycket

60. Här är några påståenden om din skola. Läs dem noga och sätt ett kryss för varje påstående.

	Intämmer absolut 1	Instämmer 2	Tveksam 3	Instämmer inte 4	Instämmer absolut inte 5
1. På vår skola är eleverna med och bestämmer reglerna	☐	☐	☐	☐	☐
2. Eleverna behandlas för strängt på den här skolan	☐	☐	☐	☐	☐
3. Reglerna på den här skolan är rättvisa	☐	☐	☐	☐	☐
4. Vår skola är ett trevligt ställe att vara på	☐	☐	☐	☐	☐
5. Jag känner att jag hör hemma på den här skolan	☐	☐	☐	☐	☐
6. Jag känner mig trygg på den här skolan	☐	☐	☐	☐	☐

61. Kryssa i en ruta för varje påstående om dina lärare. Om du bara har en lärare, tänk då på den personen när du svarar.

	Intämmer absolut 1	Instämmer 2	Tveksam 3	Instämmer inte 4	Instämmer absolut inte 5
1. Jag uppmuntras att säga vad jag tycker i klassen/klasserna	☐	☐	☐	☐	☐
2. Våra lärare behandlar oss rättvist	☐	☐	☐	☐	☐
3. Om jag behöver extra hjälp, så får jag det	☐	☐	☐	☐	☐
4. Mina lärare är intresserade av mig som person	☐	☐	☐	☐	☐

62. Kryssa i en ruta för varje påstående om dina föräldrar. Om din mamma och pappa bor på olika platser, ska dina svar gälla det hem där du bor mest.

	Intämmer absolut 1	Instämmer 2	Tveksam 3	Instämmer inte 4	Instämmer absolut inte 5
1. Om jag har problem i skolan försöker mina föräldrar hjälpa mig	☐	☐	☐	☐	☐
2. Mina föräldrar kommer gärna till skolan och pratar med mina lärare	☐	☐	☐	☐	☐
3. Mina föräldrar uppmuntrar mig att vara duktig i skolan	☐	☐	☐	☐	☐

63. Här kommer några påståenden om hur man kan uppleva arbetet i skolan (tänk då både på det arbete som du gör i skolan och läxor som du gör hemma). (Sätt ett kryss för varje påstående.)

	Intämmer absolut 1	Instämmer 2	Tveksam 3	Instämmer inte 4	Instämmer absolut inte 5
1. Jag har för mycket skolarbete	☐	☐	☐	☐	☐
2. Jag tycker skolarbetet är svårt	☐	☐	☐	☐	☐
3. Jag blir trött av skolarbetet	☐	☐	☐	☐	☐

Här kommer några frågor om mobbning. Vi menar att en elev MOBBAS då en annan elev, eller en grupp elever, säger eller gör elaka och otrevliga saker mot honom/henne. Det är också mobbning då en elev upprepade gånger blir retad på ett sätt som han/hon inte tycker om eller om han/hon lämnas utanför. Men det är INTE MOBBNING då två ganska jämnstarka elever grälar eller slåss. Det är heller inte mobbning när man retas på ett vänligt och lekfullt sätt.

64. Hur ofta har du blivit mobbad i skolan under de senaste månaderna?

- 1 Jag har inte blivit mobbad i skolan de senaste månaderna
- 2 Det har hänt en eller två gånger
- 3 2 eller 3 gånger i månaden
- 4 Ungefär en gång i veckan
- 5 Flera gånger i veckan

65. Hur ofta har du varit med och mobbat andra elever under de senaste månaderna?

- 1 Jag har inte varit med och mobbat andra elever i skolan de senaste månaderna
- 2 Det har hänt en eller två gånger
- 3 2 eller 3 gånger i månaden
- 4 Ungefär en gång i veckan
- 5 Flera gånger i veckan

66. Här följer ytterligare påståenden om skolan. (Sätt ett kryss på varje rad.)

	Intämmer absolut 1	Instämmer 2	Tveksam 3	Instämmer inte 4	Instämmer absolut inte 5
1. Jag ser fram emot att gå till skolan	☐	☐	☐	☐	☐
2. Jag tycker om att vara i skolan	☐	☐	☐	☐	☐
3. Det är mycket i skolan som jag inte tycker om	☐	☐	☐	☐	☐
4. Jag önskar att jag slapp gå till skolan	☐	☐	☐	☐	☐
5. Jag tycker om det vi gör i skolan	☐	☐	☐	☐	☐

67. Nu kommer det några frågor om vilka du bor tillsammans med.
Alla bor inte tillsammans med båda sina föräldrar. Ibland bor barn med bara en förälder, ibland har de två hem eller två familjer.
Nedan finns två tecknade hus, A och B.
Om du har ett hem och bor på ett ställe svarar du under A.
Om du bor på två ställen så gäller A det hem där du bor mest och B det andra stället där du bor.
(Du ska inte ta med semester- eller sommarhus.)

A.

Kryssa för alla som bor här.

VUXNA:

- 1 Mamma
- 2 Pappa
- 3 Styvmamma (eller pappas sambo)
- 4 Styvpappa (eller mammas sambo)
- 5 Farmor/mormor
- 6 Farfar/morfar
- 7 Jag bor i fosterhem
- 8 Jag bor någon annanstans eller tillsammans med andra vuxna

BARN:

Hur många bröder och systrar bor här (räkna med halv-, styv eller fostersyskon)?
Skriv hur många det är och skriv 0 (noll) om det inte är några.

Hur många bröder?

Hur många systrar?

Bor du här...

- 1 Hela tiden
- 2 För det mesta
- 3 Halva tiden

B.

Kryssa för alla som bor här.

VUXNA:

- 1 Mamma
- 2 Pappa
- 3 Styvmamma (eller pappas sambo)
- 4 Styvpappa (eller mammas sambo)
- 5 Farmor/mormor
- 6 Farfar/morfar
- 7 Jag bor i fosterhem
- 8 Jag bor någon annanstans eller tillsammans med andra vuxna

BARN:

Hur många bröder och systrar bor här (räkna med halv-, styv eller fostersyskon)?
Skriv hur många det är och skriv 0 (noll) om det inte är några.

Hur många bröder?

Hur många systrar?

Bor du här...

- 1 Halva tiden
- 2 Regelbundet men mindre än hälften av tiden
- 3 På helgerna
- 4 Ibland
- 5 Nästan aldrig

68. Brukar du känna dig trygg i området där du bor?

- 1 Alltid
- 2 För det mesta
- 3 Ibland
- 4 Sällan eller aldrig

69. Tycker du att det är bra att bo i området där du bor?

- 1 Ja, det är mycket bra
- 2 Ja, det är bra
- 3 Det är okej
- 4 Det är inte så bra
- 5 Nej, det är inte alls bra

70. Hur bra stämmer följande påståenden in på området där du bor?

	Intämmer absolut	Instämmer	Tveksam	Instämmer inte	Instämmer absolut inte
	1	2	3	4	5
1. Människor hälsar och stannar ofta för att prata med varandra	☐	☐	☐	☐	☐
2. Det är tryggt för små barn att leka utomhus på dagen	☐	☐	☐	☐	☐
3. Man kan lita på människor häromkring	☐	☐	☐	☐	☐
4. Det finns många bra platser att vara på (t ex fritidsgårdar, parker, affärer) när man är ledig	☐	☐	☐	☐	☐
5. Jag kan fråga mina grannar om jag behöver hjälp med något	☐	☐	☐	☐	☐
6. De flesta människor häromkring skulle försöka utnyttja en om de fick chansen	☐	☐	☐	☐	☐

71. Hur välbärgat (förmöget) är området där du bor?

- 1 Inte alls välbärgat
- 2 Inte så välbärgat
- 3 Genomsnittligt
- 4 Ganska välbärgat
- 5 Mycket välbärgat

74. Hur trivs du i stort sett med livet just nu?

- 1 Jag trivs mycket bra
- 2 Jag trivs ganska bra
- 3 Jag trivs inte så bra
- 4 Jag trivs inte alls

72. I området där du bor finns det ...?

	Mycket	En del	Inga
	1	2	3
1. grupper med ungdomar som ställer till med bråk	☐	☐	☐
2. sopor och sönderslaget glas som ligger och skräpar	☐	☐	☐
3. nedslitna hus och byggnader	☐	☐	☐

75. Vad tror du att du kommer att göra när du slutat grundskolan?

- 1 Gå på något av gymnasiets teoretiska program
- 2 Gå på något av gymnasiets praktiska program
- 3 Få ett arbete
- 4 Få praktik- eller lärlingsjobb
- 5 Bli arbetslös
- 6 Jag vet inte

73. Hur frisk trycker du att du är?

- 1 Mycket frisk
- 2 Ganska frisk
- 3 Inte särskilt frisk

76. Hur stämmer dessa påståenden in på dig?

	Stämmer helt	Stämmer ganska bra	Stämmer inte så bra	Stämmer inte alls
	1	2	3	4
1. Jag kan inte lösa de problem jag har på något sätt	☐	☐	☐	☐
2. Ibland känns det som om folk bara kör med mig	☐	☐	☐	☐
3. Jag har dålig kontroll över det som händer mig	☐	☐	☐	☐
4. Jag kan genomföra nästan vad som helst om jag har bestämt mig för det	☐	☐	☐	☐
5. Jag känner mig ofta hjälplös när jag ställs inför problem i livet	☐	☐	☐	☐
6. Det som händer mig i framtiden beror till största delen på mig själv	☐	☐	☐	☐
7. Det finns inte mycket jag kan göra för att förändra de viktigaste sakerna i mitt liv	☐	☐	☐	☐
8. Ibland känner jag att jag flyter omkring i tillvaron	☐	☐	☐	☐

77. Har du någonsin haft samlag med någon?

- 1 Ja
2 Nej

80. Använde du eller din partner kondom senaste gången ni hade samlag?

- 1 Jag har inte haft samlag
2 Ja
3 Nej

78. Hur gammal var du första gången du hade samlag?

- 1 Jag har inte haft samlag
2 11 år eller yngre
3 12 år
4 13 år
5 14 år
6 15 år

81. Om du använde kondom senaste gången du hade samlag. Var fick du eller din partner tag på kondomen?

- 1 Apoteket
2 Affären eller en kiosk
3 Doktor eller sjuksköterska, ej i skolan
4 Doktor eller sjuksköterska eller någon annan i skolan
5 Kompis
6 Någon i familjen
7 Ungdomsmottagning
8 Annat ställe
9 Vet inte/kommer inte ihåg

79. Vilken preventivmetod använde du och din partner för att inte bli gravid senaste gången ni hade samlag?

Jag har inte haft samlag
Vi använde ingen preventivmetod

	Ja	Nej
P piller	☐	☐
Kondomer	☐	☐
Spermiedödande medel	☐	☐
Avbrutet samlag	☐	☐
Akut p-piller ("Dagen-efter piller")	☐	☐
Någon annan metod	☐	☐
Vet inte	☐	☐

Tack ska du ha för hjälpen!
Hoppas du tycker det var intressant
att svara på frågorna.

Så småningom kommer du
att få läsa i tidningarna
om hur svenska elever
har svarat jämfört med
elever i andra europeiska länder.

Statens folkhälsoinstitut
103 52 Stockholm
Tel: 08-5661 35 00
Fax: 08-5661 35 05
www.fhi.se